

1158

1362
28/8/63

ΠΕΤΡΟΥ Τ. ΚΟΥΒΕΛΗ

ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΙΣ
ΚΑΙ
ΕΚΒΙΟΜΗΧΑΝΙΣΙΣ

Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ «ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΟΥ»
(φύλλα 8, 15 καὶ 22 Ἰανουαρίου 1949)

330

ΑΘΗΝΑΙ · 1949

ΠΕΤΡΟΥ Τ. ΚΟΥΒΕΛΗ

Α. Β. Σ. ΠΕΙΡΑΙΩΣ	
ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ	237
ΑΠΟΓΡΑΦΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ	

165

ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΙΣ

Κ' Α Ι

ΕΚΒΙΟΜΗΧΑΝΙΣΙΣ

Ἐνάτυπον ἐκ τοῦ «ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΟΥ»
(φύλλα 8, 15 καὶ 22 Ἰανουαρίου 1949)

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	
Α. Β. Σ.	73898
Ο. Π. Σ.	
ΤΑΞΙΝ.	
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ	

00173898

ΑΘΗΝΑΙ - 1949

Τὸ Πρόγραμμα τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἀνασυγκροτήσεως (σχέδιον Marshall) ποίχει εἰς τὴν χώραν μας τὰ μέσα καὶ τὴν δυνατὸτητα ὅπως ἀναλάβῃ εὐθεῖαν προσπάθειαν διὰ τὴν ἀνασυγκροτήσιν τῆς, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ὅχι μόνον τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν πολεμικῶν ζημιῶν ἀλλὰ καὶ τῆς πλουτοπαραγωγικῆς ἀναπτύξεώς τῆς εἰς βαθμὸν ἐπιτόξευτα τὴν ἐξασφάλισιν τῆς βιωσιμότητος αὐτῆς. Εἰς τὸ πλαίσιον μιᾶς τιαύτης προσπάθειας μακρᾶς προῆς, εἶναι φανερὸν ὅτι ἡ περαιτέρω ἐκβιομηγάνισις τῆς Ἑλλάδος προσφέρει τὴν μόνην σοβαρὰν ἐλπίδα ἐκκληρώσεως, ἔστω καὶ ἐν μέρει, τῶν σκοπῶν τοῦ σχεδίου Marshall.

Εἰς τὴν μελέτην ταύτην κατεβλήθη προσπάθεια ὅπως τοποθετηθῇ τὸ θέμα τῆς ἐκβιομηγάνισεως ὑπὸ τὸ φῶς τοῦ γενικωτέρου οἰκονομικοῦ προβλήματος τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν ἐπιδιώξεων τοῦ σχεδίου Marshall, καθὼς καὶ νὰ ἐρευνηθοῦν τὰ σπουδαιότερα προβλήματα, πὸν συνδέονται μὲ μιάν τιαύτην ἐκτάσεως προσπάθειαν ἀναδιαρθρώσεως τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας. Μέχρι ποίου σημείου θὰ μιτοῖσῃ αὐτὴ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν βιωσιμότητα τῆς χώρας—ἀποτελεῖ τὸντο ἓνα χωριστὸν ζήτημα ἐπὶ τοῦ ὁποίου, χωρὶς τὴν γνώσιν τοῦ ὄγκου τῶν κεφαλαίων, πὸν θὰ εἶναι τελικῶς διαθέσιμα πρὸς τοῦτο καθὼς καὶ τῶν ὀρίων μέχρι τῶν ὁποίων εἶναι πιθανὸν νὰ φθάσῃ ἡ συννεργασία τῶν συμμετεχουσῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν, οὐδεμίαν σοβαρὰ πρόβλεψιν μπορεῖ ἀπὸ τοῦδε νὰ διατυπωθῇ.

Α'. ΣΥΣΤΑΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ

Ἡ Ἑλλάς ἀντιμετωπίζει σήμερον ἓνα πελώριον οἰκονομικὸν πρόβλημα, αἱ ἐκδηλώσεις τοῦ ὁποίου δὲν ἐμφανίζονται διὰ πρώτην ἀσφαλῶς φορὰν. Αἱ μεταπολεμικαὶ συνθήκαι προσέδωσαν νέαν ὀξυτήτα εἰς τὸ δημογραφικὸν πρόβλημα, ποῦ ἐδημιουργήθη ἐκ τῶν συνεπειῶν τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου καί, πρὸ πάντων, ἐκ τῆς βιαίας ἀξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ, λόγῳ τῆς εἰσορῆς 1.500.000 προσφύγων, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς φυσιολογικῆς ἀξήσεως τοῦ κατὰ τὴν μεσοπόλεμον περιόδου.

Ἡ ἀνάγκη ἀπασχολήσεως τῶν πληθυσμιακῶν πλεονασμάτων ὡδήγησεν εἰς τὴν ἀνάληψιν μιᾶς σοβαρᾶς πλουτοπαραγωγικῆς προσπάθειας, ἥτις ὁμῶς περιωρίσθη εἰς τὸν γεωργικὸν μόνον τομέα. Ἡ παράλληλος βιομηχανικὴ ἀνάπτυξις τῆς χώρας προσέφερε προσθέτους εὐκαιρίας ἀπασχολήσεως, οὐχὶ μικροτέρας σημασίας. Ἡ κάλυψις τῶν κενῶν τῆς οἰκονομίας συνετελέσθη, ἀρχικῶς μὲν διὰ τοῦ προϊόντος τοῦ ἀλλεπαλλήλου ἔξωτερικοῦ δανεισμοῦ, καὶ ἐν συνεχείᾳ διὰ τῆς πάσης θυσίας (καὶ ἐνλίτε ὑπὸ ἀντιοικονομικοῦ ὄρους) ἀξήσεως τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς καθὼς καὶ δι' ἐπεκτάσεως τῆς βιομηχανικῆς τσαυτῆς.

Μολαταῦτα, ἡ ἀντιμετώπισις τοῦ ὅλου προβλήματος εἶχε τὸν χαρακτηριστὴρα μιᾶς περισσότερον σπασμαδικῆς καὶ ὀλιγώτερον μονίμου ἐπιλύσεώς του. Συνεπείᾳ τούτου, τὸ πρόβλημα διετηρήθη εἰς ὅλην του τὴν ὀξυτήτα, ἐπιταθίσαν δὲ εἰς τὸ ἔπακρον ἐκ τῶν συνεπειῶν τοῦ πολέμου, καὶ ἰδίως ἐκ τῆς καταστροφῆς μεγάλου μέρους τοῦ κεφαλαιουχικοῦ ἔξοπλισμοῦ τῆς χώρας, τῶν ἀλλεπαλλήλων νομισματικῶν καταρρέσεων καὶ τῆς ἀνατροπῆς τῶν ἐμπορικῶν μας σχέσεων μὲ τὸ ἔξωτερικόν.

Ὑπὸ τὰς συνθήκας ταύτας φαίνεται ὅτι, κάθε προσπάθεια διὰ τὴν οἰκονομικὴν ἀνασυγκρότησιν τῆς χώρας θὰ εἶναι καταδικασμένη εἰς βεβαίαν ἀποτυχίαν, ἐὰν δὲν λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὰ στοιχεῖα ποῦ συνιστοῦν τὸ ἑλληνικὸν οἰκονομικὸν πρόβλημα, ὅπως διεμορφώθη τούτο κατὰ μόνιμον τρόπον κατὰ τὴν μεσοπόλεμον ἰδίαν περίοδον, καὶ δὲν κατατείνῃ εἰς τὴν ἐπὶ τῇ βάσει τούτων ἀναζήτησιν τοῦ τρόπου μιᾶς μονιμωτέρας ἐπιλύσεώς του.

Προκειμένου δὲ νὰ διαγραφοῦν εἰδικώτερον αἱ κατευθύνσεις, ποῦ θὰ πρέπῃ ν' ἀκολουθήσῃ, εἰς τὸ πλαίσιον ἐνὸς γενικωτέρου προγράμματος ἀνασυγκροτήσεως, ἡ πολιτικὴ διὰ τὴν ἐκβιομηχάνισιν τῆς χώρας, ὁ ἀκριβὴς προσδιορισμὸς τῆς φύσεως καὶ τῶν αἰτίων τοῦ ἑλληνικοῦ προβλήματος παρέχει τὸ ἀσφαλέστερον κριτήριον διὰ τὴν χάραξιν τοῦ καταλληλοτέρου σχεδίου παραγωγικῆς δράσεως.

Τὰ στοιχεῖα ποῦ συνιστοῦν τὸ οἰκονομικὸν μας πρόβλημα μποροῦν νὰ συγκεντρωθοῦν εἰς τὰς κάτωθι βασικὰς κατηγορίας αἰτίων :

1) *Τὴν στενότητα τῶν καλλιεργησίμων ἐν Ἑλλάδι ἐκτάσεων καὶ τὴν κατωτέρα παραγωγικότητα τούτων.* Ἡ ἀναλογία τῶν κατὰ κεφαλὴν καλλιεργουμένων ἐκτάσεων εἶναι χαμηλότερα ἐκείνης οἰασδήποτε ἄλλης χώρας τῆς Εὐρώπης, μικροτέρα δὲ καὶ τῆς τῶν περισσοτέρων χωρῶν τοῦ κόσμου. Σημειωτέον ὅτι ἡ ἀναλογία αὕτη κατέρχεται ἀκόμη χαμηλό-

τερον εάν ληφθῆ, ως βάσις συγκρίσεως, ὄχι τὸ σύνολον τοῦ πληθυσμοῦ, ἀλλὰ τὸ σύνολον τοῦ γεωργικῶς ἀπασχολουμένου πληθυσμοῦ. Ὡς πρὸς δὲ τὴν παραγωγικότητα τῶν καλλιεργουμένων ἐδαφῶν, εἶνε γνωστόν ὅτι αἱ ἐν Ἑλλάδι στρεμματικαὶ ἀποδόσεις, πρὸ πάντων δὲ τῆς καλλιεργείας σιτηρῶν, ὅπως διεπίστωσε προσφάτως καὶ ἡ Ἀποστολὴ τοῦ Food and Agriculture Organisation (FAO) τῶν Ἦνωμ. Ἐθνῶν, εἶναι αἱ χαμηλότεραι εἰς τὸν κόσμον.

2) *Τὰς δυσμενεῖς φυσικὰς συνθήκας παραγωγῆς βασικῶν τινῶν εἰδῶν διατροφῆς*, καὶ ἰδίᾳ τὴν δυσμενῆ ἐπίδρασιν τῶν κλιματικῶν ὄρων (ὕδατικῆς διαίτης, ἀνέμων, θερμοκρασίας κλπ.) ἐπὶ τῆς γονιμοποιήσεως τοῦ ἐδάφους, ἐξηγητῆμένου ἤδη ἐκ τῆς μακραιῶνος καλλιεργείας καὶ τῶν διαβρώσεων.

3) *Τὴν στενότητα τοῦ ἐδαφικοῦ κλήρου*, ἡ ὁποία ἀφ' ἐνὸς μὲν ἐμποδίζει τὴν μηχανοκίνησιν καὶ ἐφαρμογὴν συγχρονισμένων μεθόδων καλλιεργείας, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐξαναγκάζει εἰς καλλιεργεῖαν εἰδῶν πολυτελείας, μεγαλυτέρας ἀποδόσεως καὶ ἀπασχολήσεως κατὰ μονάδα καλλιεργουμένης ἐπιφανείας.

Ἐπὶ τὰς ὕφισταμένας συνθήκας γεωργικῆς ἰδιοκτησίας (ἐπικρατῶν κλήρος : 1—3 ἔκταρια), ἡ καλλιέργεια εἰδῶν πολυτελείας, ἡ ὁποία ἀπαιτεῖ τὴν ἀπασχόλησιν περισσοτέρων ἐργατικῶν χειρῶν, ἀποτελεῖ καθεστῶς ἀδύνατον ἀνάγκης. Ὡς συνέπεια ὁμως τῆς καλλιεργητικῆς ταύτης κατευθύνσεως προκύπτουν ἡ ἀνάγκη εἰσαγωγῆς μεγάλων ποσοτήτων τροφίμων ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἡ ἐπισφαλῆς διαμόρφωσις τοῦ ἐξαγωγικοῦ μας ἐμπορίου, βασιζομένου πρὸ πάντων εἰς τὴν ἐξαγωγήν εἰδῶν, ἡ ζήτησις τῶν ὁποίων περιορίζεται εἰς περιόδους διεθνῶν κρίσεων καὶ δυσχερειῶν ἐν γένει, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν ἀνατροπὴν τῆς οἰκονομικῆς μας ἰσορροπίας, προκύπτουν ὁμως πρὸ πάντων, ἐκ τῆς στενότητος τοῦ ἐδαφικοῦ κλήρου καὶ τοῦ τρόπου καλλιεργείας του, ἕνα χαμηλὸν κατὰ κεφαλὴν γεωργικὸν εἰσόδημα (ἀνερχόμενον μόλις εἰς τὸ 1)3 τοῦ ἀστικοῦ) καὶ ἡ ἀστάθεια αὐτοῦ, λόγῳ τῆς μείζονος εὐπαθείας τῶν πολυτελῶν γεωργικῶν προϊόντων εἰς περιόδους κρίσεων, ἀκόμη δὲ καὶ τὸ ὕψηλόν κόστος τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς, ὡς ἐκ τῆς ἀνάγκης συντηρήσεως, ἐκ περιωρισμένου κλήρου, μεγαλυτέρου ἀριθμοῦ ἀπασχολουμένων ἐργατικῶν χειρῶν (!).

4) *Τὴν ἀνεπαρκῆ ἐκμετάλλευσιν τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πόρων τῆς χώρας*, πρὸ πάντων δὲ τῶν ἐγχωρίων πηγῶν ἐνεργείας καὶ τοῦ ὀρυκτοῦ πλούτου. Αὕτη ὀφείλεται εἰδικώτερα εἰς α) τὴν χρονίαν στενότητα κεφαλαίων καὶ δὴ κεφαλαίων διατεθειμένων εἰς μακροχρονίους ἐπενδύσεις, ὅπως αἱ ἀπαιτούμεναι διὰ τὴν ἀξιοποίησιν ἀνεκμεταλλεῦτων πλουτοπαραγωγικῶν πηγῶν, β) τὸ περιωρισμένον ἐπίπεδον καταναλώσεως

(1) Εἶναι χαρακτηριστικαὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου αἱ διαπιστώσεις, εἰς τὰς ὁποίας προέβη ἡ Ἀποστολὴ τοῦ F.A.O. «Οἱ Ἕλληνες γεωργοί, γράφει αὕτη, προσπαθοῦν νὰ ζήσουν ἐκ τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῆς μικροτέρας κατὰ κεφαλὴν ἐκτάσεως κατὰ γεωργικὸν πληθυσμὸν ἀφ' ὅτι οἱ γεωργοὶ οἰσθήσονται ἀλλῆς χώρας τῆς Εὐρώπης, μικροτέρας δὲ ἀκόμη καὶ τῆς τῶν περισσοτέρων περιοχῶν τοῦ κόσμου ἐκτὸς τῆς Ἀσίας. Πρὸς τούτοις αἱ ἀποδόσεις κατὰ στρέμμα εἰς σιτηρὰ εἶνε αἱ χαμηλότεραι τοῦ κόσμου. Ἡ βροχόπτωσις γενικῶς εἶνε μικρά, ἡ γονιμότης τοῦ ἐδάφους κατὰ πολὺ μειωμένη καὶ περιωρισμένη, αἱ δὲ βοσκότοποι ὑπερβοσκημένοι καὶ ἐξαιρετικῶς ὑποκειμένοι εἰς διάρρωσιν . . . Μία τυπικὴ γεωργικὴ οἰκογένεια εἰς τὰς ἐντατικῶς καλλιεργουμένας ἐκτάσεις κληροῦ Μακεδονίας καὶ τῆς Θράκης καλλιεργεῖ μόνον 3—6 στρέμματα . . . ».

μερικῶν εἰδῶν. Τὸ χαμηλὸν ἐπίπεδον ἐγγωρίου καταναλώσεως, ποῦ προκύπτει ὡς συνέπεια τῆς σμικρότητος τοῦ κατὰ κεφαλὴν εἰσοδήματος, ἀποβαίνει, ὡς γνωστὸν, ἀπαγορευτικόν, προκειμένου περὶ καθυστερημένων χωρῶν, διὰ τὴν ἀνάπτυξιν βιομηχανικῶν κλάδων, προωρισμένων νὰ καλύψουν ἀνάγκας τῆς ἐγγωρίου καταναλώσεως. Ὁ λόγος οὗτος ἰσχύει πρὸ πάντων διὰ τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν ὑδραυλικῶν δυναμειῶν πρὸς παραγωγὴν ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας, ἡ ὁποία δὲν ἦτο δυνατόν, μέχρις ὀρισμένου ὁρίου φυσικά, νὰ προωθηθῇ πρὸ τῆς ἀναπτύξεως εἰς ἱκανοποιητικὸν βαθμὸν τῆς ἐγγωρίου καταναλώσεως ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας. Τὴν ἰδίαν ὁμως ἀποθαρρυντικὴν ἐπίδρασιν ἤσκησε καὶ ἡ χρόνια οικονομικὴ ὑφεσις, ἡ ὁποία, παρὰ τὴν ἐπιφανειακὴν κατὰ περιόδους εὐημερίαν, κάθε ἄλλο παρὰ εὐνοϊκὸν ἔδωπος ἐδημιούργει δι' εὐρείας ἐπενδύσεις εἰς μεγάλα πλουτοπαραγωγικὰ ἔργα, ἱκανὰ νὰ ἐπιφέρουν μίαν γενικωτέραν ἀνάτασιν τῆς οικονομικῆς ζωῆς τῆς χώρας.

5) Τὸ ὑψηλὸν ποσοστὸν ἀνεργίας καὶ τὴν μόνιμον ὑποαπασχόλησιν τοῦ πληθυσμοῦ. Ἡ ἀνεργία ἀπετέλεσε μόνιμον κατάστασιν, ὃ δὲ ἀριθμὸς τῶν ἀνέργων ἀντιπροσωπεύει ἤδη ποσοστὸν 20ο|ο τοῦ συνόλου τῶν εἰς ἄστικα ἐπαγγέλματα ἀπασχολουμένων προσώπων.

Χαρακτηριστικωτέραν ὁμως ἐκδήλωσιν τῆς ὀργανικῆς ἀδυναμίας τῆς ἑλληνικῆς οικονομίας ἀποτελεῖ ἡ ὑποαπασχόλησις τοῦ πληθυσμοῦ, ἡ ὁποία ἐκτείνεται εἰς ὅλους τοὺς πλουτοπαραγωγικοὺς κλάδους τῆς χώρας, πρὸ πάντων δὲ τὸν γεωργικόν, μὲ φυσικὴν συνέπειαν τὴν ἀνεπάρκειαν τοῦ κατὰ κεφαλὴν εἰσοδήματος πρὸς ἐξασφάλισιν ἐνὸς ἀνεκτοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου.

Τὸ πρόβλημα τῆς ἀπασχολήσεως, τὸ ὁποῖον, ὑφίστατο ὑπὸ σοβαρωτάτην ἤδη μορφήν καθ' ὅλον τὸ μεσοπόλεμον διάστημα, προσέλαβεν ἰδιαιτέρως ἐπικινδύνους διαστάσεις μετὰ τὸν πόλεμον, λόγω τοῦ ὅτι ἀπὸ τῶν ἐτῶν 1942—43 καὶ ἐφεξῆς, ἡ προσφορὰ ἐργασίας ἠδῆθη—ἐξ αἰτίας τῆς αὐξήσεως τῶν γεννήσεων κατὰ τὴν περίοδον 1924—30 καὶ τῆς εἰσορῆς, μετὰ τὴν μικρασιατικὴν καταστροφὴν, μεγάλου ἀριθμοῦ προσφύγων εἰς νεαρὰν ἡλικίαν—κατὰ ποσοστὸν 50ο|ο ἀνώτερον τοῦ προπολεμικοῦ.

Τὸ πρόβλημα ὁμως ἀπασχολήσεως ὤξυνθη ἀκόμη περισσότερο μετὰ τὸν πόλεμον συνεπείᾳ ἀφ' ἐνὸς μὲν τῆς νέας ὑψώσεως τοῦ ποσοστοῦ αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ, ποῦ ἔφθασε κατὰ τὸ 1948 τὸ ἐπίπεδον τῶν 15ο|οο, ἀφ' ἑτέρου δὲ τῆς εἰσορῆς νέων προσφύγων ἐκπατρισθέντων ἐκ τῶν γειτονικῶν χωρῶν ἢ τῆς Βορείου Ἠπείρου.

Εἶναι πιθανὸν οὕτως ὅτι ἡ Ἑλλάς θ' ἀντιμετωπίσῃ ἐντὸς τῶν ἀμέσως ἐπομένων ἐτῶν, ἐφ' ὅσον συνεχισθῇ ὁ σημερινὸς ρυθμὸς αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ, πρόβλημα ἐξευρέσεως ἀπασχολήσεως ὑπερτριτακοσίων χιλιάδων ἀτόμων.

Ἡ πλευρὰ ὁμως ἐκείνη τοῦ ἐν Ἑλλάδι προβλήματος ἀπασχολήσεως, ποῦ προσδιορίζει πρὸ πάντων τὴν οὐχίτητα τοῦ οικονομικοῦ μας προβλήματος εἶναι ἡ εὐρεία ὑποαπασχόλησις τοῦ πληθυσμοῦ. Κάθε προσπάθεια οικονομικῆς ἀναπτύξεως τῆς χώρας, ποῦ θὰ ἠγγόει τὴν ἔκτασιν καὶ τὴν οὐχίτητα τῆς ὑποαπασχολήσεως τοῦ πληθυσμοῦ, θὰ ἐκινεῖτο περίπου εἰς τὸ κενόν. Ἐὰν θέλωμεν νὰ βελτιώσωμεν τοὺς ὅρους διαβιώσεως τοῦ λαοῦ μας μέχρις ἀνεκτοῦ ἐπιπέδου, πρέπει ν' ἀναζητήσωμεν ὄχι μόνον νέας εὐκαιρίας τοποθετήσεως τῶν ἀνέργων, ἀλλὰ καὶ διεξόδους προσθέτου ἀπασχολήσεως διὰ τοὺς ὑποαπασχολουμένους, δηλ. περισσοτέρας εὐκαιρίας ἀποκτήσεως εἰσοδήματος. Ἄλλ' εἰς ποῖαν ἔκτασιν ἐκτείνεται ἡ ὑποαπασχόλησις αὕτη;

Ἀπὸ τὴν στατιστικὴν τῆς ἐργασίας προκύπτει ὅτι ὑποαπασχόλησις

υφίσταται τόσοις εἰς τὰς πόλεις ὅσον καὶ εἰς τὴν ὑπαιθρον, δοθέντος ὅτι καὶ εἰς τοὺς δύο τομεῖς οἱ ἀπασχολούμενοι πραγματοποιοῦν πολὺ ὀλιγώτερα ἡμερομίσθια ἐκείνων πού θά ἠδύνατο νὰ πραγματοποιήσουν ὑπὸ καθεστὸς πλήρους ἀπασχολήσεως.

Εἰς τὴν ὑπαιθρον ὅμως ἰδιαιτέρως ἡ ἔκτασις τῆς ὑποαπασχολήσεως φαίνεται ὅτι εἶναι κατὰ πολὺ μεγαλυτέρα ἀφ' ὅτι κοινῶς πιστεύεται. Ἡ ἐπιτροπὴ τοῦ Π.Α.Ο. ὑπελόγησεν ὅτι μετὰ πάροδον σειρᾶς ἐτῶν καὶ μετὰ τὴν χρῆσιν μηχανικῶν μέσων καλλιέργειας, ἡ ἀναλογία τοῦ γεωργικοῦ πληθυσμοῦ θά ἠδύνατο νὰ κατέλθῃ ἀπὸ τὸ σημερινὸν ποσοστὸν τῶν 60ο|ο εἰς τὰ 40ο|ο ἢ καὶ χαμηλότερον. Ἐξ ἄλλου φαίνεται βέβαιον ὅτι, θά ἦτο δυνατόν νὰ ἐπιτευχθῇ τὸ σημερινὸν ἐπίπεδον τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς μετὰ πλήρη ἀπασχόλησιν πολὺ μικροτέρου ἀριθμοῦ καλλιεργητῶν. Ὑπελογίσθη οὕτως ὅτι θά ἠδύνατο νὰ ἐπιτευχθῇ τὸ αὐτὸ ὕψος γεωργικῆς παραγωγῆς μετὰ πλήρη ἀπασχόλησιν ποσοστοῦ 55ο|ο μόνον τῶν εἰς τὴν ὑπαιθρον διαθεσίμων ἐργατικῶν χειρῶν, ἥτοι μετὰ 1.165.000 μόνον ἀτόμων, ἔναντι τῶν 2.100.000 ὑποαπασχολουμένων σήμεραν. Κατὰ συνέπειαν, ἀνακύπτει καὶ ἐκ τοῦ λόγου τούτου ἕνα πελώριον πρόβλημα ἀπασχολήσεως, τὸ ὁποῖον συνίσταται εἰς τὴν ἀνάγκην ἐξευρέσεως νέων τρόπων ἀπασχολήσεως δι' ὀκτακοσίας καὶ πλέον χιλιάδας ἀγροτῶν, πού ὑποαπασχολοῦνται σήμεραν εἰς τὴν ὑπαιθρον.

Εἶναι χαρακτηριστικοὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου οἱ ἀριθμοὶ τοὺς ὁποίους παρέχει εἰς πρόσφατον μελέτην τῆς ἡ ΡΕΡ (Political and Economic Planning) τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ὁξφόρδης ὡς πρὸς τὸ δημογραφικὸν πρόβλημα τῆς Ἑλλάδος. Οὕτως ὑπολογίζει αὕτη, βάσει τῶν προπολεμικῶν δεδομένων, τὴν ἐτησίαν αὐξησιν τοῦ ἀπασχολησίου πληθυσμοῦ εἰς 54.000 πρόσωπα, ἐκτιμᾷ δὲ τὸν ἀγροτικὸν ὑπερπληθυσμὸν, διὰ τὸ ἔτος 1937, εἰς 900.000 ἀτόμων.

Ἐάν εἰς τὸν ἀριθμὸν τοῦτον προσθέσωμεν καὶ τὰς ὑπερτριακοσίας χιλιάδας ἀνέργων, τοὺς ὁποίους ἡ Ἑλλάς θά πρέπη ν' ἀπασχολήσῃ ἐντὸς τῶν ἀμέσως προσεχῶν ἐτῶν, προκύπτει ὅτι πρέπει ἀπὸ τοῦδε ν' ἀντιμετωπίσωμεν τὴν ἐξεύρεσιν τρόπου ἀπασχολήσεως διὰ πληθυσμὸν οὐχὶ κατώτερον τοῦ ἐνός ἑκατομμυρίου ἀτόμων.

Β'. ΑΝΑΖΗΤΗΣΙΣ ΜΙΑΣ ΛΥΣΕΩΣ

Κατὰ τὴν ἀναζητήσιν μιᾶς λύσεως τοῦ οἰκονομικοῦ μας προβλήματος, ὡς διεγράφη τοῦτο συνοπτικῶς ἀνωτέρω, εἶναι φυσικὸν ν' ἀποκλεισώμεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὴν διέξοδον τῆς μεταναστεύσεως, ἐφ' ὅσον αὕτη παριστᾷ μίαν ἐθνικὴν αἰμορραγίαν ἐντελῶς ἀπαράδεκτον. Μήπως ὅμως ἐρωτᾶται, προσφέρει ἡ ἑλληνικὴ γεωργία σημαντικὰς δυνατότητας μιᾶς περαιτέρω ἀναπτύξεως;

Ἡ πείρα τοῦ μεσοπολέμου θά ἠδύνατο ἴσως νὰ προσφέρῃ, ἐκ πρώτης ὄψεως, τὴν δικαιολογητικὴν βάσιν διὰ μίαν καταφατικὴν ἀπάντησιν εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο. Συντελέσθη πράγματι κατὰ τὴν τελευταίαν προπολεμικὴν περίοδον μία ἀλματικὴ ἀνοδος τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς, πού ὠφείλετο ἀφ' ἐνός μὲν εἰς τὴν προσθήκην, χάρις εἰς τὰ μεγάλα παραγωγικὰ ἔργα, νέων καλλιεργησίμων ἐκτάσεων, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὴν ἐντατικὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς, τὴν ὅποیان ἐπέβαλεν ἡ ἀνάγκη καλύψεως τοῦ κενοῦ, πού ἐδημιούργησεν ἡ παγκόσμιος οἰκονομικὴ κρίσις καὶ εἰς τὴν ἑλληνικὴν οἰκονομίαν.

Ἡ πρόοδος αὕτη συντελέσθη οὕτως ὑπὸ συνθήκας, πού κάθε ἄλλο παρά ὡς ὁμαλαί μποροῦν νὰ χαρακτηρισθοῦν καὶ αἱ ὁποῖαι ἐλάχιστὰ

διὰ τοῦτο εἶναι δυνατόν νὰ μᾶς ἐπηρεάσουν κατὰ τὴν διατύπωσιν μιᾶς ριζικῆς καὶ μονίμου λύσεως τοῦ οἰκονομικοῦ μας προβλήματος. Ἐξ ἄλλου ἡ ἔντασις τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς ἐπετεύχθη, εἰς πολλὰς περιπτώσεις, εἰς βάρος τῆς καθόλου παραγωγικότητος τῆς χώρας καὶ τοῦ βιοτικῆς ἐπιπέδου τοῦ λαοῦ. Εἰδικώτερον, ἡ αὐξήσις τῆς παραγωγῆς τοῦ σίτου ἐπετεύχθη μὲ τὴν καλλιέργειαν ἀκαταλλήλων ἐκτάσεων καὶ διὰ τοῦτο ἡ ἐν γένει αὐξήσις τῆς ἀποδόσεως τῆς καλλιέργειας ταύτης ὑπῆρξε πολὺ κατωτέρα τῆς κατ' ἐπιφάνειαν ἐπεκτάσεώς της.

Μολαταῦτα, φαίνεται βέβαιον ὅτι ὑπάρχουν ἀκόμη σημαντικὰ περιθώρια αὐξήσεως τῶν καλλιεργουμένων ἐκτάσεων, δι' ἀποστραγγιστικῶν καὶ ἀντιπλημμυρικῶν ἔργων καθὼς καὶ βελτιώσεως τῶν γεωργικῶν ἀποδόσεων δι' ἐπεκτάσεως τῶν ἀρδεύσεων, τῆς ἐντατικῆς λιπάνσεως τῶν ἐδαφῶν, μηχανοκινήσεως τῆς καλλιέργειας καὶ βελτιώσεως τῶν καλλιεργητικῶν ἐν γένει μεθόδων.

Ἡ αὐξήσις ἐν τούτοις τῶν καλλιεργουμένων ἐκτάσεων, ἡ ὁποία μπορεῖ νὰ ἐπιτευχθῆ μὲ τὰ ἔργα ταῦτα, δὲν φαίνεται πιθανόν ὅτι θὰ ὑπερβῆ, σύμφωνα μὲ τοὺς ὕπολογισμοὺς τῶν εἰδικῶν, ἕνα ποσοστὸν 10—15% τοῦ καλλιεργουμένου σήμερον γαιῶν καὶ θὰ συντελεσθῆ τοῦτο μὲ δαπανηρότατα ἔργα μακροχρονίου διαρκείας. Μὲ τὴν προσθήκην τῶν νέων τούτων ἐδαφῶν καὶ μὲ τὴν μεγαλυτέραν δυνατὴν ἐπέκτασιν τῶν ἀρδεύσεων καὶ τὴν ἐντατικὴν καλλιέργειαν δὲν πρόκειται νὰ λυθῆ τὸ πρόβλημα τῆς ἀπασχολήσεως εἰς τὴν ὑπαιθρον, ἐφ' ὅσον—καὶ τοῦτο δὲν πρέπει κατ' οὐδένα τρόπον νὰ λησμονῆται—ἡ ἀναγκαιότητα πρόσθετος ἀπασχόλησις ἐξουδετεροῦται ἀπὸ τὴν μείωσιν τῶν χρησιμοποιουμένων ἐργατικῶν χειρῶν, ποὺ κατ' ἀνάγκην θὰ συνεπιφέρῃ ἡ μηχανοκινήσις τῆς καλλιέργειας καὶ ἡ αὐξήσις τοῦ μεγέθους τῆς γεωργικῆς ἰδιοκτησίας.

«Παρὰ τὴν αὐξήσιν τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς καὶ τῶν καλλιεργησίων ἐκτάσεων, ἡ ὁποία δύναται νὰ προκύψῃ ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ προτεινομένου προγράμματος, διαπιστώνει ἡ ΓΛΟ, θὰ ἐξακολουθήσῃ νὰ ὑφίσταται τὸ πρόβλημα τοῦ ὑπερπληθυσμοῦ καὶ θὰ ἐξακολουθήσῃ ἡ χώρα νὰ ἔχη περίσσειμα γεωργικῶν χειρῶν, τὸ ὅποιο δὲν θὰ δύναται νὰ χρησιμοποιήσῃ παραγωγικῶς. Ὡς ἐκ τούτου, εἰς νὰ ἐξευρεθῆ ἐργασία διὰ τὸν πλεονάζοντα ἀγροτικὸν πληθυσμὸν καὶ διὰ νὰ δημιουργηθῆ ἀγοραστικὴ δύναμις διὰ τὴν αὐξηθησομένην γεωργικὴν παραγωγήν, συνιστᾶται ἐν εὐρῷ πρόγραμμα βιομηχανικῆς ἀναπτύξεως...».

Ἐνα πρόγραμμα γεωργικῆς ἀνασυγκροτήσεως μακρᾶς πνοῆς θ' ἀποβλέπῃ οὕτως εἰς τὴν ὑπὸ παραδεκτὰς οἰκονομικὰς προϋποθέσεις αὐξήσιν τῶν καλλιεργουμένων ἐκτάσεων, πρὸ πάντων ὅμως εἰς τὴν βελτιώσιν τῶν στρεμματικῶν ἀποδόσεων διὰ τῆς μηχανοκινήσεως τῆς καλλιέργειας, τῆς ἐντατικώτερας λιπάνσεως καὶ τῆς ἐφαρμογῆς βελτιωμένων μεθόδων καλλιέργειας ἐν γένει, πρὸς ὑποβιβασμὸν τοῦ ὕψηλοῦ κόστους τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς.

Ἐπὶ τὸ πρῖσμα τῆς τελευταίας ταύτης ἐπιδιώξεως, εἰς τὴν ὁποίαν αἱ μεταπολεμικαὶ συνθήκαι προσέδωκαν τόσον ζωτικὴν σημασίαν, εἶναι φυσικὸν νὰ παρίσταται ὡς τελειῶς ἀνεπίδαφοι αἱ ἀπόψεις, ποὺ διατυποῦνται συχνά, περὶ τῆς ἀναγκαιότητος τῆς πάσης θυσίας ἐπεκτάσεως τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς. Εἰς τὰς γεωργικὰς ἐπενδύσεις κεφαλαίων τίθενται ὀρισμένα οἰκονομικὰ ὄρια, ποὺ διαγράφονται πρὸ πάντων ἀπὸ τὴν ἀνάγκην διατηρήσεως τοῦ κόστους παραγωγῆς εἰς χαμηλὰ ἐπίπεδα καὶ μάλιστα ἐπίπεδα ἱκανὰ νὰ ἐξασφαλίσουν ἐν εὐθνήνῳ κόστος ζωῆς, τόσον ἀπαραίτητον διὰ τὴν θεμελίωσιν ὄρων ἀποδοτικῆς ἐκμεταλλεύ-

σεως τῶν ἄλλων πλουτοπαραγωγικῶν κλάδων καὶ μάλιστα τῆς βιομηχανίας.

Αἱ ἐπιδιώξεις αὗται, ὅπως καὶ ἡ γενικώτερα ἔθνικὴ καὶ κοινωνικὴ σκοπιμότης τῆς μείζονος ἀξιοποιήσεως τῆς γεωργικῆς ἐργασίας πρὸς συγκράτησιν τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ εἰς τὴν ὑπαιθρον καὶ ἀνακοπὴν τοῦ ρεύματος τῆς ἀστυφιλίας, τὸ ὁποῖον προσέλαβεν ἡδῆ καὶ θὰ προσλαμβάνη ὀλονὲν περισσότερο ἀπειλητικὰ διαστάσεις, ἀσφαλῶς ἐπιβάλλουν τὴν συνέχισιν τῶν ἀναγκαίων ἐγγειοβελτιωτικῶν ἔργων πρὸς αὐξήσιν τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς. Ἐὰν ὅμως θέλωμεν νὰ ἐπιτύχωμεν αὐξήσιν τοῦ κατὰ κεφαλὴν γεωργικοῦ εἰσοδήματος καὶ γενικὴν ἀνύψωσιν τοῦ ἐπιπέδου διαβίωσης εἰς τὴν ὑπαιθρον, κατ' ἀνάγκην θὰ πρέπει νὰ ἐπιδιώξωμεν τὴν αὐξήσιν τοῦ γεωργικοῦ κλήρου καὶ συνεπῶς τὴν προοδευτικὴν ἐλάττωσιν τῶν γεωργικῶς ἀπασχολουμένων ἀτόμων.

Ἡ ἀπορρόφησις τῶν πλεονασμάτων τούτων τοῦ γεωργικοῦ πληθυσμοῦ, καθὼς καὶ τῶν πλεονασμάτων πού δημιουργοῦνται ἐκ τῆς φυσιολογικῆς καὶ τῆς προσφάτου βιαίας αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ, εἶναι δυνατόν νὰ πραγματοποιηθῆ μετὰ τὴν δημιουργίαν νέων εὐκαιριῶν ἀπασχολήσεως, τὴν ὁποῖαν μόνον ἡ ἐκβιομηχάνισις ἡμπορεῖ νὰ προσφέρῃ εἰς ἀξιόλογον κλίμακα.

Κατωτέρω ἐρευνῶνται τὰ σπουδαιότερα προβλήματα πού ἀνακύπτουν κατὰ τὴν προσπάθειαν βιομηχανικῆς ἀναπτύξεως, πρὸ πάντων δὲ οἱ λόγοι πού ἐπιβάλλουν τὴν ἀνάπτυξιν ταύτην, οἱ εὐνοϊκοὶ παράγοντες πού συνηγοροῦν ὑπὲρ τῆς ἐκβιομηχανίσεως, αἱ κατανοήσεις πού θὰ πρέπει ν' ἀκολουθήσῃ ἡ πολιτικὴ διὰ τὴν ἐκβιομηχάνισιν καὶ τὰ κεντρικὰ προβλήματα χρηματοδοτήσεως πού ἀφοροῦν τὴν προσπάθειαν ταύτην.

Γ' ΔΙΑΤΙ ΕΠΙΒΑΛΛΕΤΑΙ Η ΕΚΒΙΟΜΗΧΑΝΙΣΙΣ

1) Διὰ τὸν πολλαπλασιασμόν τῶν εὐκαιριῶν παραγωγικῆς ἀπασχολήσεως τοῦ πληθυσμοῦ. Ἐλέχθησαν ἄρκετὰ ἀνωτέρω διὰ τὸ πρόβλημα ἀπασχολήσεως πού ἀντιμετωπιζομεν σήμερον, ὥστε νὰ μὴ χρειάζεται νὰ προστεθῶν ἐδῶ περισσότερα.

2) Πρὸς αὐξήσιν τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος τῆς χώρας. Εἶναι γνωστὸν ὅτι τὸ ἐθνικὸν εἰσόδημα τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ χαμηλότερα εἰς τὸν κόσμον, (1) ἡ δὲ περαιτέρω ἐκβιομηχάνισις τῆς ἀποτελεῖ, ἐν ὄψει τῶν περιορισμένων σχετικῶς ὀρίων πού, κατὰ τὰ προεκτεθέντα, παρέχει ἡ γεωργία, τὴν μόνην ἀξιόλογον δυνατότητα αὐξήσεώς του.

3) Πρὸς πληρετέραν ἀξιοποίησιν τοῦ ὀρυκτοῦ πλούτου πού διαθέτει ἡ χώρα, καθὼς καὶ τῶν ἐκλεκτῶν γεωργικῶν πρώτων ὑλών, πού δύνανται νὰ παραχθοῦν ἐνταῦθα. Εἶναι γνωστὸν ὅτι τὰ μεταλλεύματα, πού περιέχει τὸ ἑλληνικὸν ὑπέδαφος, ἐξάγονται μέχρι τοῦδε ἀκατέργαστα εἰς τὸ ἐξωτερικόν, καθ' ὃν χρόνον διατίθενται μεγάλα ποσὰ συ-

(1) «Τὸ ἐπίπεδον ζωῆς τῶν 7.500.000 κατοίκων τῆς Ἑλλάδος, ἔγραφε πρὸ 11) ἔτους εἰς τὴν ἔκθεσιν τῆς ἡ Ἀμερικανικῆς Ἀποστολῆς Πόρτερ, ἦτο πάντοτε ἐπικινδύνως χαμηλόν. Τὸ ἐθνικὸν εἰσόδημα ἦτο πάντοτε χαμηλόν, ἐν ἀπὸ τὰ χαμηλότερα ὀλοκλήρου τῆς Εὐρώπης». Ἡ δὲ ἐνταῦθα Ἀμερικανικὴ Ἀποστολὴ (Α.Μ.Α.Γ.) διεπίστωσε, εἰς πρόσφατον ἐπισκόπησιν τῆς, ὅτι «ἡ Ἑλλὰς εἶναι ἐξαιρετικὰ πτωχὴ χώρα. Τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ τῆς προπολεμικῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας ἦσαν: Ἐν ἀπὸ τὰ χαμηλότερα ἐθνικὰ εἰσοδήματα κατὰ κεφαλὴν ἐν Εὐρώπῃ, χαμηλὴ παραγωγικότης ἐργασίας εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν βιομηχανίαν, αὐξανόμενος πληθυσμός, ἀσκῶν πίεσιν ἐπὶ περιορισμένων πλουτοπαραγωγικῶν πόρων καὶ συνεχὲς ἔλλειμμα τοῦ ἔμπορικοῦ ἰσοζυγίου . . .»

ναλλάγματος δι' εισαγωγήν μετάλλων, τὰ ὁποῖα παράγονται ἐκ τῶν ὄρυκτων τούτων εἰς ἄλλας χώρας, αἱ ὁποῖαι ἀπολαμβάνουν οὕτως ὀλοκλήρῳ τὴν πρόσθετον ἀξίαν πού δημιουργεῖται διὰ τῆς καταργασίας των. Εἰς τὸν γεωργικὸν τομέα ἀφ' ἑτέρου σημαντικὸν τμήμα τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς χάνεται, λόγω τῆς ἀδυναμίας βιομηχανικῆς ἀξιοποιήσεώς του.

4) *Πρὸς δημιουργίαν ἀσφαλῶν προϋποθέσεων ἀναπτύξεως τῆς ἐνεργειακῆς οἰκονομίας* τῆς χώρας. Μᾶς ἐδόθη ἄλλοτε ἡ εὐκαιρία ν' ἀναπτύξωμεν διὰ μακρῶν τὰ κοινωνικά καὶ οἰκονομικά πλεονεκτήματα πού θὰ ἀντλήσῃ ἡ χώρα ἐκ τῆς ἀναπτύξεως τῶν ἐνεργειακῶν τῆς πηγῶν, ἰδίως δὲ τῶν ὑδραυλικῶν τῆς δυνάμεων. Ἡ ἐκβιομηχάνισις ὅμως, ἡ ὁποία φαίνεται ἀδύνατον νὰ προωθηθῇ χωρὶς τὴν ἐξασφάλισιν ἱκανοποιητικῶν ἐνεργειακῶν προϋποθέσεων, θὰ συντελέσῃ, μὲ τὴν σειρὰν τῆς, εἰς τὴν γενικὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐνεργειακῆς οἰκονομίας, ἐπ' ἀγαθῶ ὄχι μόνον αὐτῆς ταύτης τῆς βιομηχανίας, ἀλλὰ καὶ τῶν ὑπολοίπων παραγωγικῶν κλάδων, καὶ πρὸ πάντων τῆς γεωργίας, καθὼς καὶ πρὸς ἐπίτευξιν μιᾶς γενικῆς ἀνυψώσεως τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου εἰς τὴν ὑπαίθρυν.

5) *Πρὸς αὐξήσιν τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς δι' ἱκανοποίησιν ὑφισταμένων ἀναγκῶν τῆς ἐγχωρίου καταναλώσεως* καὶ βελτίωσιν, ὡς ἐκ τούτου, τοῦ ἰσοζυγίου τῶν λογαριασμῶν τῆς χώρας, διὰ περιορισμοῦ τῶν εισαγωγῶν τῶν ἀντιστοιχῶν προϊόντων καὶ αὐξήσεως τῆς ἐξαγωγῆς ἄλλων βιομηχανικῶν εἰδῶν.

6) *Πρὸς ἀπόκτησιν μείζονος οἰκονομικῆς ἰσχύος καὶ σταθερωτέραν ἀναδιάρθρωσιν τῆς ἐλληνικῆς οἰκονομίας.* Ἡ προσπάθεια διὰ τὴν ἀνύψωσιν τῆς χώρας εἰς ἰσχυρὰν οἰκονομικὴν μονάδα εἶναι ἀναποσπάστως συνδεδεμένη πρὸς τὴν ἐκβιομηχάνισίν τῆς. Μόνον ἡ ἐκβιομηχάνισις μπορεῖ νὰ ἀποτρέψῃ τὸν κίνδυνον τῆς οἰκονομικῆς καὶ ἐθνικῆς παρακμῆς πού συνεπάγεται ἡ πρόσδεσις εἰς ἐδάφη γεωργικῶς ἐξηντημένα ἐκ τῆς μακρῶν καλλιέργειας. Ἡ ἐκβιομηχάνισις ἀποτελεῖ ἐξ ἄλλου τὸν μόνον τρόπον διαμορφώσεως μιᾶς συνθέτου διαρθρώσεως τῆς ἐλληνικῆς οἰκονομίας καὶ τῶν προϋποθέσεων πρὸς ἐξασφάλισιν κοινωνικῆς καὶ οἰκονομικῆς σταθερότητος. Εἶναι γνωστὸν, ὅτι ἡ διάρθρωσις τῆς γεωργικῆς μας παραγωγῆς καθιστᾷ τὴν οἰκονομικὴν μας ἰσορροπίαν ἐξηρητημένην εἰς ἐπικίνδυνον βαθμὸν ἀπὸ τὴν παγκόσμιον εὐημερίαν. Δοθέντος δὲ ὅτι ἡ παραγωγή πολυτίμων γεωργικῶν προϊόντων θὰ ἐξακολουθήσῃ κατ' ἀνάγκην, δι' ἀναποδράστους ἐδαφικοὺς καὶ κλιματικοὺς λόγους, ν' ἀντιπροσωπεύῃ τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς γεωργικῆς μας παραγωγῆς, ἡ ἐκβιομηχάνισις θὰ ἐξασφαλίσῃ εἰς τὴν χώραν μεγαλυτέραν ἀνεξαρτησίαν ἀπὸ τὰς ἐπιδράσεις τῶν διεθνῶν πολιτικῶν καὶ οἰκονομικῶν ἀνωμαλιῶν.

Ἐκτὸς τούτου ὅμως, ἡ ἐκβιομηχάνισις τῆς Ἑλλάδος θὰ συντελέσῃ, ἐν συνδυασμῶ καὶ πρὸς τὴν εὐνοϊκὴν γεωγραφικὴν θέσιν τῆς, εἰς τὴν ἰσχυροποίησιν τῆς χώρας ὡς οἰκονομικῆς μονάδος εἰς τὴν ἀνατολικὴν λεκάνην τῆς Μεσογείου, πρᾶγμα πού θὰ διευκολύνῃ τὴν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν καὶ τῶν ἄλλων χωρῶν τῆς Ἑγγύς καὶ Μέσης Ἀνατολῆς, τὴν ὁποῖαν ἡ Ἑλλάς, θὰ ἠδύνατο νὰ ὑποβοηθήσῃ ἐν κοινῶ καί, ὑπὸ ὀρισμένας προϋποθέσεις, μὲ τὴν διοχέτευσιν μέρους τῶν πλεοναζουσῶν ἐργατικῶν χειρῶν τῆς.

Δ' ΕΥΝΟΪΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΕΚΒΙΟΜΗΧΑΝΙΣΕΩΣ

Οι κυριώτεροι εκ τών συντελεστών που ευνουούν την περαιτέρω βιομηχανικήν ανάπτυξιν της χώρας, μπορούν να συνοψισθούν ως κάτωθι:

1) *Πολιτικογεωγραφικαί συνθήκαι.* Η θέσις της Ελλάδος, ως της περισσότερον εκβιομηχανισμένης χώρας τών Βαλκανίων και της Έγγυς Ανατολής όπως και ή εϋνοϊκή γεωγραφική θέσις της συνιστούν ένα γεωφυσικόν γεγονός ύψιστης οικονομικής σημασίας, και ένα αναμφισβήτηρον εϋνοϊκόν παράγοντα διά την περαιτέρω βιομηχανικήν ανάπτυξιν. Αί διασταυρούμεναι διηπειρωτικάι χερσαίαί και έναέριοι οδοί καθώς και αί διασταυρούμεναι θαλάσσιαι οδοί καθιστούν δυνατήν, χάρις πρό πάντων εις τās έξαιρέτους φυσικάς κολπώσεις της χώρας, την άπ' εϋθείας επικοινωνίαν όλων τών ύπαρχόντων και δημιουργηθησομένων βιομηχανικόν κέντρων πρός τά μεγάλα βιομηχανικά κέντρα της Δυτ. Εϋρώπης και της Άμερικής, τās περιοχάς της πρωτογενούς παραγωγής πρώτων ύλών καθώς και τά κέντρα παραγωγής καυσίμων.

2) *Συνθήκαι πρώτων ύλών και ενεργείας.* Η Έλλάς κατέχει αξιόλογα κοιτάσματα σιδήρου και τών σπανιζόντων μεταλλευμάτων βωξίτου, νικελίου, χρωμίου, μαγνησίτου (λευκολίθου) και μαγγανίου, τά όποια διατίθενται εις ποιότητας και ποσότητας ίκανάς να θεμελιώσουν μιαν εϋνοϊκήν προοπτικήν ανάπτυξεως μιιάς σειράς μεταλλουργικόν βιομηχανιών εντός της χώρας. Είναι αξιοσημείωτον δε τό γεγονός ότι ή Έλλάς είναι σήμεραν ή μόνη εκ τών συνεραζομένων εϋρωπαϊκόν χωρών, που διαθέτει κοιτάσματα λευκολίθου εις ποσότητας έπαρκείς διά να καλύψουν πιθανώς τās εις μαγνήσιον ανάγκας τών ύπολοίπων χωρών.

Κατέχει επίσης αύτη σήμεραν τά σπουδαιότερα κοιτάσματα νικελίου—άκολουθούσης της Νορβηγίας—και άποτελεί μετά της Τουρκίας την μόνην περιοχήν έξορύξεως χρωμιούχων μεταλλευμάτων, ή όποια διατίθεται σήμεραν εις την Δυτικήν Εϋρώπην.

Η εϋνοϊκή γεωγραφική διάταξις τών κοιτασμάτων τών όρυκτών τούτων άποτελεί πρόσθετον εϋνοϊκόν παράγοντα διά την άποδοτικήν βιομηχανικήν αξιοποίησιν των, δοθέντος ότι διευκολύνει την έγκατάστασις τών ίδρυθησομένων βιομηχανιών εις ύπάρχοντα έπιλιμένα κέντρα ή εϋνοϊκοūs θαλασσίους όρμους, κειμένους έγγυς τών κέντρων έξορύξεώς των, αλλά και τών προβλεπομένων κέντρων παραγωγής ύδροηλεκτρικής ενεργείας.

Μία σειρά, τέλος, εκλεκτών γεωργικόν πρώτων ύλών, και ιδίως ύφαντουργικόν (μέταξο, βάμβαξ, λίνον, κάνναβις κλπ.), που παράγει ή χώρα, άποτελεί έπαρκή δικαιολογητικήν βάση διά την περαιτέρω ανάπτυξιν της βιομηχανικής αξιοποίησεώς των.

Άπό άπόψεως ενεργείας, όλαι αί νεώτεραι μελέται επί τών ύδροηλεκτρικόν δυνατοτήτων συμπίπτουν εις την διαπίστωσιν ότι αί ύδραυλικαί δυνάμεις που διαθέτει ή χώρα, μπορούν ν' άποδώσουν ήλεκτρικήν ενεργείαν εις ποσότητας και κόστος, έπιτρέπον την ανάπτυξιν ήλεκτρομεταλλουργικόν και ήλεκτροχημικόν βιομηχανιών, διά την άποδοτικήν έκμετάλλευσιν τών όποίων ή διάθεσις εϋθηνης ήλεκτρικής ενεργείας άποτελεί *sine qua non* όρον.

Η άπόκτησις όμως εϋθηνης ενεργείας εκ τών ύδραυλικόν μας δυνάμεων θα έξασφαλίση την βιωσιμότητα και τών κλάδων εκείνων της ύφισταμένης βιομηχανίας, διά την παραγωγικήν διαδικασίαν τών όποίων ή κατανάλωσις ενεργείας άποτελεί κατά τό μάλλον και ήττον ουσίωδες στοιχείον κόστους.

Οί ελληνικοί λιγνίται, τέλος, τὰ πιθανὰ ἀποθέματα τῶν ὁποίων ὑπερβαίνουν ἀσφαλῶς τὸ ἐν δισεκατομμύριον τόννων, μποροῦν, ἐκτὸς τῆς δυνατοῦτος τῆς ἐπιτοπίου καύσεως των πρὸς παραγωγὴν εὐθνήης θερμικῆς ἐνεργείας καὶ τῆς συνθέσεως πρὸς παραγωγὴν πολυτίμων βιομηχανικῶν πρῶτων ὑλῶν καὶ προϊόντων (ὄπως π.χ. θείου, οἰνοπνεύματος, πλαστικῶν ὑλῶν κλπ.), ν' ἀποτελέσουν ἀσφαλῆ βᾶσιν πρὸς κάλυψιν ἐνεργειακῶν ἀναγκῶν, μὴ δυναμένων νὰ ἐξυπηρετηθοῦν ἠλεκτρικῶς. Νεώτερα πληροφορία ἐξ Ἑν. Πολιτειῶν φαίνονται νὰ ἐπιβεβαιοῦν τὴν ἐλπίδα πού, διαρκοῦντος ἀκόμη τοῦ πολέμου, διευτώσαμεν εἰς ἄλλην μας μελέτην, ὡς πρὸς τὴν δυνατότητα παραγωγῆς ὑγρῶν καυσίμων ἐξ ἀνθρώπων κατωτέρας ποιότητος. Ἐκεῖνο, οὕτω, πού ἡ ἐμπόλεμος Γερμανία ἠναγκάσθη νὰ κάμῃ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου ὑπὸ ἀντιοικονομικῶν ὄρων, δηλ. ἡ συνθετικὴ παραγωγή καυσίμων ἀπὸ τὴν τύρφη καὶ τὸν φαιάνθρακα, ἐπετεύχθη ἤδη εἰς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας ὑπὸ συνθήκας συναγωνισμοῦ πρὸς τὸ κόστος τῶν ἐκ φυσικοῦ πετρελαίου καυσίμων.

Μία νέα ὄθεν δυνατότης ἀξιοποιήσεως τοῦ μοναδικοῦ καὶ παρηγκωνισμένου στερεοῦ μας καυσίμου διανοίγεται ἐνώπιόν μας ἡ ὁποία, ὡς τοιαύτη, θ' ἀποτελέσῃ ἀσφαλῆ ἐνεργειακὴν προϋπόθεσιν διὰ τὴν περαιτέρω ἐκβιομηχάνισιν τῆς χώρας.

3) Συνθήκαι ἐργασίας καὶ βιομηχανικῆς παραδόσεως. Αἱ ὑπάρχουσαι εὐνοϊκαὶ ἐργατικά συνθήκαι μποροῦν νὰ συνοψισθοῦν ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τὸ χαμηλότερον κόστος ἐργασίας πού θὰ διαθέτωμεν ὀπωσδήποτε, διὰ λόγους κλίματος, ἐναντι τῶν βιομηχανικῶν χωρῶν τοῦ Βορῶ, καὶ ἀφ' ἑτέρου τὴν μεγάλην ἐπιδειξίτητα τοῦ Ἑλληνος ἐργάτου καὶ τὴν ἰκανότητα προσαρμογῆς του καὶ πρὸς τὰς τεχνικῶς πολυπλοκωτέρας ἀπασχολήσεις. Ἡ ἐπαρκὴς δ' ἐξ ἄλλου τεχνικὴ κατάρτισις τῶν Ἑλλήνων ἐργατῶν εἰς πλείστους τομεῖς βιομηχανικῆς ἀπασχολήσεως ἀποτελεῖ γεγονός, ἡ σημασία τοῦ ὁποίου διὰ τὴν εὐρυτέραν βιομηχανικὴν ἀνάπτυξιν δὲν πρέπει νὰ ὑποτιμᾶται.

Ἡ μέχρι τοῦδε ἐξ ἄλλου πείρα τῆς βιομηχανικῆς ἐργοδοτικῆς τάξεως, εἰς τὴν δημιουργικὴν προσπάθειαν τῆς ὁποίας ὀφείλεται κατὰ μέγα μέρος ἡ παρούσα βιομηχανικὴ ἀνάπτυξις τῆς χώρας, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν προανάφερθεῖσαν ἐργατικὴν ἐξειδίκευσιν ἀποτελεῖ ἀναμφισβήτητον στοιχεῖον αἰσιοδοξίας διὰ τὴν συμμετοχὴν τοῦ ἀνθρωπίνου παράγοντος εἰς τὴν προσπάθειαν ἐκβιομηχανίσεως.

4) Ἡ ὑπαρξις, τέλος, ἀξιολόγων περιθωρίων ἐγχωρίου καταναλώσεως ὄχι μόνον καταναλωτικῶν ἀγαθῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν παραγωγικῶν μέσων, πού θὰ χρειασθοῦν κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν ἑνὸς μακροπροθέσμου σχεδίου ἀνασυγκροτήσεως τῆς χώρας, ἀποτελεῖ εὐνοϊκὸν παράγοντα διὰ τὴν ἀνάπτυξιν καὶ προκοπὴν τῶν βιομηχανικῶν παραγωγῆς των.

Ε' ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΚΒΙΟΜΗΧΑΝΙΣΕΩΣ

1. Ἀνάγκη προγράμματος

Ἡ ἀνάγκη κατευθύνσεως τῶν κατ' ἀνάγκην περιορισμένων κεφαλαίων πρὸς τὰς ἀξιοποιήσεις ἐκείνας, πού εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιφέρουν τὴν μεγίστην δυνατὴν κοινωνικοοικονομικὴν ὠφελιμότητα, ἐπιβάλλει τὴν κατάρτισιν ἑνὸς προγράμματος βιομηχανικῆς ἀναπτύξεως, πού θὰ διαγράψῃ τὰς μεγάλας γραμμάς τῆς ἐκβιομηχανίσεως τῆς χώρας.

Τὸ πρόγραμμα τοῦτο θὰ διαγράψῃ ἐπίσης τὰ ὅρια τῆς ἐπὶ τοῦ

προκειμένου κρατικής δράσεως, εις τρόπον ώστε να εξασφαλισθούν εις την ιδιωτικήν πρωτοβουλίαν στοιχειώδεις προϋποθέσεις μιᾶς ἐπιτυχοῦς παραγωγικῆς δράσεως.

Ἡ προοπτικὴ τοῦ προγράμματος δὲν μπορεῖ παρά να στηρίζεται εις τὰ πορίσματα συνεχούς καὶ ἐπισταμένης ἐρεῦνης τῶν βιομηχανικῶν δυνατοτήτων τῆς χώρας, τῶν διαθέσιμων κεφαλαίων καὶ τῶν ἀναγκαίων προτεραιοτήτων ἐκτελέσεως. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως δὲ ταύτης, τὸ πρόγραμμα πρέπει νὰ ἔχη τὴν δυνατότητα ἵνα, μακρὰν θεωρητικῶν καὶ κλειστῶν σχημάτων, προσαρμόζεται πρὸς τὴν ἐκάστοτε διαμορφουμένην οἰκονομικὴν καὶ τεχνικὴν πραγματικότητα.

Ἡ ἐκβιομηχάνισις δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ συντελεσθῇ βέβαια ἀπὸ τῆς μιᾶς ἡμέρας εις τὴν ἄλλην. Θὰ χρειασθοῦν, πολλοὶ τετραετίαι ἀσφαλῶς, μέχρις ὅτου ἐπιτύχωμεν τὴν ἀνατροπὴν τῆς παρούσης σχέσεως γεωργίας καὶ βιομηχανίας, πρὸς ὄφελος τῆς δευτέρας. Εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας ἐχρειάσθησαν 50 ἔτη διὰ νὰ μειωθῇ ἀπὸ 47.4 εἰς 26.3 οἰο, τὸ ποσοστὸν τῶν γεωργικῶς ἀπασχολουμένων ἐργατῶν. Εἰς τὴν Σουηδίαν 46 ἔτη διὰ μείωσιν τοῦ αὐτοῦ ποσοστοῦ ἀπὸ 50 εἰς 31 οἰο καὶ εἰς τὴν Δανίαν 40 ἔτη δι' ὑποβιβασμὸν ἀπὸ 41 εἰς 31 οἰο. Σημειοῦμεν δὲ ἰδιαίτερος ὅτι εἰς τὰς Ἡνωμ. Πολιτείας παρήλθεν ὀλόκληρος τριακονταετία μέχρις ὅτου καταστῆ δυνατὴ ἡ ἐξισορρόπησις τῶν δύο κλάδων, γεωργίας καὶ βιομηχανίας, ὡς πηγῶν δημιουργίας τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος τῆς χώρας ταύτης. Καὶ ἂν ἀκόμη θεωρήσωμεν ὅτι θὰ εἶναι δυνατὸν νὰ συντελεσθῇ ἡ ἐκβιομηχάνισις τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τοῦς αὐτοῦς οἰκονομικοῦς ὄρους, ὅφ' οὓς συντελέσθη αὐτὴ εἰς τὰς Ἡνωμ. Πολιτείας, θὰ χρειασθῇ πιθανῶς τοῦλάχιστον μιὰ τριακονταετία διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν καὶ ἐδῶ μιάν τοιαύτην ἐξίσωσιν τῆς κοινωνικοοικονομικῆς σπουδαιότητος τῶν δύο κλάδων.

Ἀσφαλεῖς προβλέψεις καὶ πολιτικὴ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ χαραχθοῦν φυσικὰ δι' ὀλόκληρον τὴν περίοδον ταύτην. Τὸ πρόγραμμα συνεπῶς δὲν μπορεῖ παρά ν' ἀποτελῇ συνεχῆ δημιουργίαν καὶ ν' ἀπεικονίζῃ τὴν συνεχῆ προσπάθειαν προσαρμογῆς τῶν ἐκάστοτε ἐπιδιώξεων τῆς πολιτικῆς διὰ τὴν πλουτοπαραγωγικὴν ἀνάπτυξιν τῆς χώρας πρὸς τὰ διδάγματα τῆς ἀποκτωμένης πείρας. Τὸ πρῶτον δὲ τετραετές πρόγραμμα, εἰδικώτερον, πρέπει νὰ ἀποτελῇ ἐπιτυχῆ σύνθεσιν ρεαλιστικῶν ἐπιδιώξεων καὶ θεμελιώσεως τῆς μακροπνόου προσπάθειας διὰ τὴν ἐκβιομηχάνισιν τῆς χώρας. Διότι δὲν πρέπει νὰ λησμονηταί ὅτι, ὅσονδήποτε ἐντατικὴ καὶ ἂν εἶναι ἡ προσπάθεια τῆς πρώτης τετραετίας, μόνον τὰς βάσεις τῆς ἐκβιομηχανίσεως μπορεῖ νὰ θεμελιώσῃ αὐτή.

2) Τὰ κριτήρια τῆς ἐπιλογῆς τῶν βιομηχανιῶν. Ἡ ἀνεπάρκεια τῶν μέσων χρηματοδοτήσεως τῆς βιομηχανικῆς ἀναπτύξεως τῆς χώρας ἐπιβάλλει, ὅπως εἶναι ἐπόμενονον, τὴν κλιμάκωσιν τῶν πρὸς ἀνάπτυξιν βιομηχανικῶν κλάδων ἐπὶ τῆς βάσει τῆς κοινωνικοοικονομικῆς σπουδαιότητος ἐκάστου τούτων. Ἄλλ' ἐπὶ τῇ βάσει ποίων κριτηρίων θὰ προσμετρηθῇ ἡ σπουδαιότης αὐτῆ;

Συνήθως λαμβάνεται ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὅπ' ὄψιν ἡ ἀξία τῆς ἐπιτυχανομένης παραγωγῆς. Εἶναι γεγονός ἐν τούτοις ὅτι ἡ οἰκονομικὴ σπουδαιότης τοῦ ἔργου, ποῦ ἐπιτελεῖ ἡ βιομηχανία, ἐν μέρει μόνον μπορεῖ νὰ μετρηθῇ μετὰ τὴν ἀξίαν τῆς παραγωγῆς. Εἶναι συνήθης ἡ περίπτωσης δύο βιομηχανιῶν, αἱ ὁποῖαι μολοντοὶ πραγματοποιοῦν παραγωγὴν τῆς αὐτῆς ἀξίας, διαφέρουν ἐν τούτοις ἀπὸ ἀπόψεως ἐπενδεδυμένου κεφαλαίου, ἀριθμοῦ ἀπασχολουμένων ἐργατῶν ἢ τῆς ἀξίας, ἢ ὁποῖα προστίθεται διὰ τῆς βιομηχανοποιήσεως. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀπασχολουμένων ἐργατῶν εἶναι ἀσφαλῶς καλύτερον κριτήριον σπουδαιό-

τητος, ύφίσταται όμως τοῦτο ἰσχυράν τὴν ἐπίδρασιν τοῦ βαθμοῦ μηχανοποιήσεως, πού ἐπιτυγχάνουν αἱ διάφοροι βιομηχαναί καί, ἀπό τῆς ἀπόψεως ταύτης, χάνει μέρος τῆς σημασίας του. Περισσότερον πλεονεκτικόν ἐμφανίζεται τὸ κριτήριον τῆς ἀξίας, ἢ ὁποία προστίθεται, διὰ τῆς βιομηχανοποιήσεως, εἰς τὰς πρώτας ὕλας πού χρησιμοποιοῦνται ὑφ' ἑκάστης βιομηχανίας. Ἐάν, οὕτως, ἐκπέσωμεν ἀπὸ τὴν ἀξίαν παραγωγῆς δεδομένης βιομηχανίας, τὴν ἀξίαν τῶν πρώτων καὶ βοηθητικῶν ὑλῶν, καυσίμων καὶ ἐνεργείας ἐν γένει πού ἐχρησιμοποίησαν, τὸ ὑπόλοιπον ἀποτελεῖ τὴν αὐξησιν τῆς χρησιμότητος πού προέκυψεν ἐκ τῆς βιομηχανικῆς κατεργασίας τῶν ὑλικῶν τούτων. Ἡ πρόσθετος αὐτῆ ἀξία συμπίπτει κατὰ τὸ μάλλον καὶ ἦττον μὲ τὸ ποσὸν τοῦ ἔθνικοῦ εἰσοδήματος, πού δημιουργεῖται ἐκ δεδομένης βιομηχανικῆς παραγωγῆς. Τὸ ποσοστὸν, κατὰ συνέπειαν, τοῦ ἔθνικοῦ εἰσοδήματος πού προστίθεται ἐκ τινος βιομηχανικοῦ κλάδου ἀποτελεῖ καὶ τὸ καταλληλότερον κριτήριον τῆς οικονομικῆς σπουδαιότητος τοῦ κλάδου τούτου.

Εἶναι φανερόν ὅμως ὅτι εἰς μίαν καθολικὴν προσπάθειαν ἐκβιομηχανίσεως, ὅπως ἐκείνη πού καλούμεθα ν' ἀναλάβωμεν ἐν Ἑλλάδι, καὶ ὑπὸ τὸ φῶς τῶν περιστάσεων τῶν νεωτέρων ἐρευνῶν ἐπὶ τοῦ ἑλληνικοῦ προβλήματος, τὸ μέτρον τῆς προστιθεμένης ἀξίας ἢ τοῦ δημιουργουμένου ἔθνικοῦ εἰσοδήματος δὲν εἶναι δυνατόν ν' ἀποτελέσῃ τὸ μοναδικόν κριτήριον ἐπιλογῆς τῶν πρὸς ἀνάπτυξιν βιομηχανιῶν. Ἡ ἀνάγκη μεγαλυτέρας ἀξιοποιήσεως τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς καὶ τοῦ ὀρυκτοῦ πλοῦτου, ἢ αὐξουσα πίεσις τοῦ δημογραφικοῦ προβλήματος καὶ πρὸς πάντων ἡ ἀνάγκη ταχείας ἀντιμετωπίσεως τοῦ ἀμέσου προβλήματος ἀπασχολήσεως, πού δημιουργεῖ ἡ συνεχῆς αὐξήσις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀνέργων ἐκ τῆς φυσιολογικῆς αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ καὶ τῆς βιαίας τοιαύτης, ἐκ τῆς εἰσροῆς νέων προσφύγων, καθὼς καὶ ἡ παροῦσα στενότης τῶν συναλλαγματικῶν μέσων πληρωμῆς προσθέτου μερικῆ ἀκόμη οὐσιώδη κριτήρια, τὰ ὅποια ὑπὸ τὰς ἑλληνικὰς συνθήκας κατ' οὐδένα τρόπον μποροῦν ν' ἀγνοηθοῦν.

Ἄς προσπαθῶμεν λοιπὸν νὰ συγκεντρώσωμεν τὰ κριτήρια τῆς κοινωνικοοικονομικῆς ὠφελιμότητος τῶν διαφόρων βιομηχανιῶν καὶ νὰ τὰ κατατάξωμεν ἐπὶ τῆ βάσει τῆς σχετικῆς σπουδαιότητος τούτων.

α) Εἰς πρώτην σειρὰν τίθεται ὁ συντελεστὴς τοῦ ἔθνικοῦ εἰσοδήματος, πού ἐπιτυγχάνεται ἐκ τινος παραγωγικῆς διαδικασίας καὶ ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ κατὰ μέγα μέρος συνάρτησιν τοῦ πραγματοποιουμένου βαθμοῦ ἀπασχολήσεως, κατὰ μονάδα ἐπενδεδυμένου κεφαλαίου. Εἶναι γνωστὸν ὅτι ὁ βαθμὸς τῆς ἀπασχολήσεως ποικίλλει μεγάλως μετὰ τοῦ εἴδους τῆς βιομηχανικῆς κατεργασίας καὶ τοῦ βαθμοῦ μηχανοποιήσεως, ὑπὸ τὸν ὁποῖον πραγματοποιεῖται αὕτη.

Ἀξίζει νὰ σημειωθῇ ἐνταῦθα ὅτι εἰς τὴν κλίμακα διαβαθμίσεως τῶν βιομηχανιῶν ἀναλόγως τοῦ πραγματοποιουμένου βαθμοῦ ἀπασχολήσεως, αἱ πλεῖστοι τῶν βιομηχανιῶν παραγωγικῶν μέσων τάσσονται εἰς τὰς κατωτέρας βαθμίδας, ἐνῶ αἱ βιομηχαναὶ παραγωγῆς καταναλωτικῶν ἀγαθῶν περιλαμβάνονται εἰς τὰς ἀνωτέρας τοιαύτας.

Μεταξὺ τῶν βιομηχανιῶν οὕτως, εἰς τὸ κόστος παραγωγῆς τῶν ὁποίων τὰ ἐργατικά ἐξόδα ἀντιπροσωπεύουν ποσοστὸν ἐπὶ τῆς ἀξίας παραγωγῆς τῶν ἀνωτέρων τοῦ 25 ο)ο—ὅπερ θεωρεῖται ὡς ὕψηλόν—περιλαμβάνονται σύμφωνα, μὲ τὰ στατιστικά δεδομένα τῶν βιομηχανικῶν χωρῶν, ἡ ὑαλοουργία, ἡ ὑποδηματοποιία, ἡ βιομηχανία βάμβακος, ἐργαλειομηχανῶν, ἀγγειοπλαστικῆς, ἠλεκτρικῶν εἰδῶν, εἰδῶν ὕγιεινῆς, ἡ κεραμευτικῆ καὶ ἡ βιομηχανία εἰδῶν πορσελάνης, ἡ πλεκτοβιομηχανία, τὰ ναυπηγεία.

Ἀντιθέτως, ποσοστὸν ἐργατικῶν κατώτερον τοῦ 10 ο)ο ἐμφανίζουν

ή ζακχαροβιομηχανία, ή βιομηχανία βερνικοχρωμάτων, χαλκού, φαρμάκων, ή σιδηρομεταλλουργία, ή βιομηχανία διύλισης πετρελαίου και αί βιομηχανίαί σιγαρέτων και άλεύρων.

β) Ό βαθμός της έπεξεργασίας έγχωρίων πρώτων ύλων που έπιτυγχάνει δεδομένη βιομηχανία.

γ) Η δυνατότης καλύψεως, διά της παραγωγής δεδομένης βιομηχανίας, άναγκών της έγχωρίου καταναλώσεως.

δ) Η συναλλαγματική ώφέλεια, που πραγματοποιείται διά της άναπτύξεως βιομηχανικού τινος κλάδου, είτε λόγω άποτροπής εισαγωγών, είτε δι' έξαγωγής βιομηχανικών προϊόντων—συναλλαγματικόν όφελος που και εις τάς δύο περιπτώσεις διευκολύνει τόν άπρόσκοπτον έφοδιασμόν της οίκονομίας μας έκ του έξωτερικού.

ε) Η δυνατότης ύποβοηθήσεως, διά της άναπτύξεως δεδομένης βιομηχανίας, της άνασυγκροτήσεως άλλων παραγωγικών κλάδων, όπως π.χ. της γεωργίας, ή τών συγκοινωνιών, του οικισμού κλπ.

Επί τη βάσει τοιούτων κριτηρίων είναι σκόπιμον νά γίνη ή έπιλογή και νά διαγραφη ή προτεραιότης άναπτύξεως τών βιομηχανικών εκείνων κλάδων, που θά περιληφθούν εις τό έλληνικόν βιομηχανικόν πρόγραμμα μακράς προής.

Ένα τέτοιο πρόγραμμα όμως πρέπει νά είναι πρό πάντων ρεαλιστικόν πρόγραμμα, νά περιλάβη δηλ. εκείνας τάς βιομηχανικάς δυνατότητας, αί όποιαί είναι οικονομικώς και τεχνικώς έφικτόν νά πραγματοποιηθούν έντός τών προβλεπομένων χρονικών όρίων. Ειδικώς ως προς τό τετραετές πρόγραμμα, που προβλέπεται νά χρηματοδοτηθη έκ του σχεδίου Μάρσαλλ, ή προσοχή μας πρέπει ιδιαίτέρως νά στραφη προς τήν έξασφάλισιν όλων τών προϋποθέσεων της έπιτυχίας του. Αί προϋποθέσεις δ' ατται δέν περιορίζονται μόνον εις τήν έξασφάλισιν τών άπαιτουμένων πρώτων ύλων και ένεργείας και τών άγορών καταναλώσεως τών παραχθησομένων προϊόντων, άλλ' έπεκτείνονται και εις τήν έκμετάλλευσιν της διατιθεμένης βιομηχανικής πείρας, τήν έξασφάλισιν τών τεχνικών προϋποθέσεων πραγματοποιήσεως δεδομένης βιομηχανικής παραγωγής, τήν έξασφάλισιν τών άναγκαίων έργατικών δυνάμεων, και μάλιστα τών ειδικευμένων τοιούτων, καθώς και του ένδιαφέροντος της ιδιωτικής πρωτοβουλίας, χάρις εις τό όποιον θά διευκολυνθη σημαντικώτατα ή επίλυσις πλείστων έκ τών πολυπλόκων προβλημάτων χρηματοδοτήσεως, που μοιραίως θ' άντιμετωπίσωμεν κατά τήν έφαρμογήν τών σχεδίων.

Η έπιτυχία ολοκλήρου του βιομηχανικού προγράματος θά έξαρτηθη, κατά σημαντικόν μέτρον, από τήν προσφοράν έν γένει έξειδικευμένης εργασίας. Η κατά προσέγγισιν άναλογία, καθ' ην άπαιτείται ειδικευμένη εργασία διά σχέδια εύρείας έκβιομηχανίσεως, κυμαίνεται συνήθως μεταξύ 1 : 25 και 1 : 50 (έν σχέσει με τόν αριθμόν τών άνειδικεύτων εργατών), διά δέ τήν θεωρητικήν και πρακτικήν έξάσκησιν τοιούτου ειδικευμένου προσωπικού, άπαιτείται συνήθως χρονικόν διάστημα πέντε έτών κατά μέσον όρον.

Τό γεγονός τουτου, ως και ή πιθανή άδυναμία εισαγωγής εις εύρειαν κλίμακα ειδικευμένης εργασίας έκ του έξωτερικού, επιβάλλουν τήν προσαρμογήν του βιομηχανικού προγράματος προς τήν ύφισταμένην κατάστασιν του εργατικού δυναμικού της χώρας και τήν πορείαν έκτελέσεως τών σχεδίων τεχνικής μορφώσεως τών εργατών. Από της άπόψεως ταύτης καθώς επίσης και από της άπόψεως της δυνατότητας ταχείας άπορροφήσεως μεγάλου αριθμού άνέργων, τά πράγματα έμφανίζονται, διά τας έν λειτουργία τουλάχιστον βιομηχανίας που θά

προταθούν διὰ περαιτέρω επέκτασιν, περισσότερον εὐνοϊκὰ ἀφ' ὅ,τι διὰ τὰς νέας τοιαύτας.

Ὑπὸ τὴν πίεσιν τοῦ ἐργατικοῦ παράγοντος ἴσως κριθῆ σκόπιμον ὅπως αἱ νέαι ἠλεκτρομεταλλουργικαὶ βιομηχανίαι τοποθετηθούν χρονικῶς περὶ τὸ τέλος τοῦ τετραετοῦς προγράμματος, ὁπότε τὸ δυναμικὸν εἰς εἰδικευμένην ἐργασίαν θὰ ἔχη σημαντικῶς αὐξηθῆ, χάρις εἰς τὴν ἀπόδοσιν ἑνὸς προγράμματος εὐρείας τεχνικῆς ἐκπαιδεύσεως, ἢ ἐκτέλεισις τοῦ ὁποίου θὰ πρέπη ν' ἀρχίσῃ φυσικὰ, ἀμέσως.

Χωρὶς τὴν ἐξασφάλισιν ἐπαρκῶς εἰδικευμένων ἐργατικῶν δυνάμεων, ἢ ἐφαρμογῇ τοῦ βιομηχανικοῦ προγράμματος θὰ καταστῆ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς προβληματικῆ. Καὶ δὲν πρέπει νὰ θεωρῆται καθόλου ἀπίθανον τὸ ἐνδεχόμενον νὰ εὐρεθῶμεν εἰς τὸ τέλος τῆς τετραετίας τοῦ προγράμματος Εὐρωπαϊκῆς Ἀνορθώσεως, χωρὶς νὰ ἔχωμεν πραγματοποιήσῃ τὴν ἴδρυσιν ἀρκετῶν νέων βασικῶν βιομηχανιῶν.

3. Τὸ βασικὸν βιομηχανικὸν πρόγραμμα

Ὅπως προανεφέρθη, εἶναι ἀδύνατον νὰ περιλάβῃ τὸ πρόγραμμα ὅλας τὰς βιομηχανικὰς δυνατότητας τῆς χώρας. Ἡ πολιτικὴ ὁμως τῆς ἐκβιομηχανίσεως πρέπει κατ' ἀνάγκην ν' ἀκολουθῆσῃ ὠρισμένης μεγάλας γραμμῆς, αἱ ὁποῖαι χαράσσονται ἀπὸ τὰς φυσικὰς δυνατότητας τοῦ τόπου καὶ τὰς γενικώτερας ἐπιδιώξεις τῆς ἀνασυγκροτήσεως.

Ἐνῶ οὕτως οἱ διαθέσιμοι πρὸς ἐκμετάλλευσιν πλουτοπαραγωγικοὶ πόροι τῆς χώρας (μεταλλεύματα, ὑδραυλικά δυνάμεις, λιγνίται) διαγράφουν τὰς μεγάλας φυσικὰς γραμμὰς τῆς ἐκβιομηχανίσεως, ἢ δημογραφικὴ πίεσις καὶ τὸ διαθέσιμον δυναμικὸν ἐργασίας, τὸ ὕφιστάμενον ἐπίπεδον καταναλώσεως καὶ αἱ ἀνάγκαι ἀναπτύξεως ἄλλων κλάδων τῆς οικονομικῆς δραστηριότητος διαγράφουν τὰς οικονομικὰς οὕτως εἰπεῖν γραμμὰς τῆς ἐκβιομηχανίσεως.

Ὑπὸ τὸ φῶς τῶν σκέψεων τούτων, προκύπτει ἀφ' ἑαυτῆς ἡ ἀνάγκη τῆς κατάρτισεως ἑνὸς βασικοῦ βιομηχανικοῦ προγράμματος, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ἑνὸς κύκλου βιομηχανικῶν κλάδων, ἢ ἀνάπτυξις τῶν ὁποίων κρίνεται ἀπαραίτητος ἐκ λόγων ἀξιοποιήσεως διατιθεμένων πλουτοπαραγωγικῶν δυνατοτήτων τῆς χώρας καὶ ἐκ λόγων ἀπορροεόντων ἀπὸ τὰς γενικώτερας ἐπιδιώξεις τῆς ἀνασυγκροτήσεως. Ἡ ὑπαγωγή βιομηχανιῶν τινων εἰς τὸ βασικὸν τοῦτο πρόγραμμα ἔχει τὴν ἔννοιαν ὅτι ἐκ τῆς ἀναπτύξεώς των, διὰ τὴν ὁποῖαν τὸ κράτος θὰ διευκολύνῃ τὴν διοχέτευσιν τῶν ἀναγκαίων ἐπενδύσεων, ἐξαρτᾶται κατὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος ἡ ἐπιτυχία τῆς ὅλης προσπάθειας διὰ τὴν ἐκβιομηχανίσιν; ἀλλὰ καὶ ἡ ἐπιτυχία τοῦ ὅλου προγράμματος ἀνασυγκροτήσεως τῆς ἐλληνικῆς οικονομίας.

Εἰς ἕνα τέτοιο βασικὸν πρόγραμμα θὰ εἶχαν θέσιν, διὰ τὴν πρώτην τετραετίαν, ἐκ τῶν ὕφισταμένων βιομηχανιῶν, αἱ ὕφαντουργικαὶ βιομηχανίαι, ἢ βιομηχανία λιπασμάτων, αἱ μηχανολογικαὶ καὶ ἡ ναυπηγικὴ βιομηχανία, αἱ οἰκοδομικαὶ καὶ αἱ γεωργικαὶ βιομηχανίαι. Ἐκ δὲ τῶν νέων βιομηχανιῶν θὰ πρέπη νὰ περιληφθούν εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην ἠλεκτροχημικαὶ τινες (ὅπως ἡ βιομηχανία καυστικῆς σόδας) καὶ μεταλλουργικαὶ βιομηχανίαι (σιδήρου, χάλυβος, ἀλουμινίου, μαγνησίου καὶ νικελίου), αἱ ὁποῖαι θ' ἀποτελέσουν τὸν κορμὸν τῆς μελλοντικῆς βιομηχανικῆς διαρθρώσεως τῆς Ἑλλάδος. Ποῖοι ὁμως οἱ λόγοι πού συνηγοροῦν ὑπὲρ τῆς ὑπαγωγῆς τῶν βιομηχανιῶν τούτων εἰς τὸ βασικὸν πρόγραμμα;

Αί ύφαντουργικά βιομηχανία χρησιμοποιούν, ως προανεφέρθη, περισσότερο εργασία κατά μονάδα επενδεδυμένου κεφαλαίου και περισσότερο άνειδίκευτον παρά ειδικευμένην εργασία, ίκανοποιούν έχωριαν ζήτησιν και έπεξεργάζονται, κατά μέγα μέρος, έχχωρίους πρώτας ύλας.

Αί ύφαντουργικά βιομηχανία αποτελούν σήμερα τον σπουδαιότερον κλάδον έκ τών ύφισταμένων βιομηχανιών παραγωγής αγαθών καταναλώσεως. Λόγω του ύψηλου ποσοστού συμμετοχής των εις την δημιουργίαν του βιομηχανικού εισοδήματος και της μεγαλύτερας σημασίας των δια την έξασφάλισιν μιάς μονίμου οικονομικής ίσορροπίας της χώρας—άς μη λησμονήται ότι ή παραγωγή καταναλωτικών αγαθών ύφισταται ολιγώτερον την πίεσιν τών οικονομικών κρίσεων άφ' ό,τι ή τών μέσων παραγωγής—οί κλάδοι ούτοι θα κατέχουν και εις τό μέλλον πρωταρχικήν θέσιν μεταξύ τών βιομηχανιών κατεργασίας.

Η ανάπτυξις, έξ άλλου, ηλεκτρομεταλλουργικών βιομηχανιών, και ιδίως χαλυβουργίας, θα διευκολύνη τά μέγιστα την επέκτασιν τών μηχανολογικών βιομηχανιών, αί όποίαι έκτός του ό,τι χρησιμοποιούν εις ύψηλόν ποσοστόν ανθρώπινην εργασία, θα αποτελέσουν σχολείον μαθητεύσεως ειδικευμένων εργατών και θα διευκολύνουν ούτω την περαιτέρω ανάπτυξιν βιομηχανιών κατεργασίας μετάλλων καθώς και την έκτέλεσιν του όλου προγράμματος άνασυγκροτήσεως και ίδια την συντήρησιν του μηχανικού έξοπλισμού τών μεταφορών και πρό πάντων της γεωργίας, επί σκοπώ βελτιώσεως της γεωργικής άποδόσεως και αξιοποιήσεως τών γεωργικών προϊόντων.

Επιμένομεν ιδιαιτέρως επί της ανάγκης περαιτέρω ανάπτυξεως τών μηχανολογικών βιομηχανιών, διότι μόνον δι' αύτης θα όλοκληρωθούν τά πλεονεκτήματα έκ της ανάπτυξεως ηλεκτρομεταλλουργίας έν Ελλάδα. Επί του προκειμένου δέν είναι άσκοπον να σημειωθή ό,τι σύμφωνα μέ τούς ύπολογισμούς της UNRRA (οίτινες έπεβεβαίωσαν κατά τουτο προγενεστέρην ιδικήν μας έκτίμησιν) έκ της έφαρμογής όλοκλήρου του 10ετούς βιομηχανικού προγράμματος της Οργανώσεως ταύτης, όπερ περιλαμβάνει εύρειαν σειράν ηλεκτροχημικών και ηλεκτρομεταλλουργικών βιομηχανιών, θα έπραγματοποιείτο αύξησις της άπασχολήσεως μέν έκ 30.000 μόνον προσώπων, του δε έθνικού εισοδήματος κατά 3.662 εκατ. προπολ. δραχμών, ήτοι θα έπετυγχανέτο αύξησις κατά 50 % περίπου του προπολεμικού βιομηχανικού εισοδήματος. Τό χαμηλόν τουτο ποσοστόν έξηγεΐται έκ του γεγονότος ότι τό ποσοστόν εργατικών έξόδων είναι πολύ χαμηλόν, λόγω της εύρειας χρήσεως, εις τάς βιομηχανίας ταύτας, ηλεκτρικών μεθόδων βιομηχανοποιήσεως, ή έφαρμογή τών όποιων άπαιτεί την άπασχόλησιν άριθμού εργατικών χερών κατά πολύ κατωτέρου εκείνου, που άπαιτείται εις άλλας βιομηχανίας, πρό πάντων δε εις τάς βιομηχανίας κατεργασίας έν γένει.

Η αύξησις όμως του έθνικού εισοδήματος και της άπασχολήσεως θα είναι πολύ μεγαλύτερα εάν αναπτυχθούν, παραλλήλως πρός τάς προτεινομένας μεταλλουργικάς, και αί βιομηχανία έπεξεργασίας τών παραχθησομένων μετάλλων. Η ταχεία όμως ανάπτυξις τούτων προσκόπτει φυσικά εις τό πελώριον πρόβλημα που δημιουργεί (και που ίσχύει κατά μείζονα λόγον και δι' αύτάς τάς ηλεκτροχημικάς και ηλεκτρομεταλλουργικάς βιομηχανίας) ή έλλειψις καταλλήλου άνωτέρου τεχνικού προσωπικού και έξειδικευμένων εργατικών δυνάμεων.

Μολαταύτα, ή ταχεία ανάπτυξις τών δύο τούτων βιομηχανικών κλάδων εύνοείται ιδιαιτέρως έκ της ύπαρχούσης εργατικής ειδικεύσεως και της ήδη κεκτημένης βιομηχανικής πείρας ως και του δεδηλωμένου ένδιαφέροντος του βιομηχανικού κόσμου δια την επέκτασιν ένός γνω-

στοῦ εἰς αὐτὸν κύκλου ἐργασιῶν. Ἡ ἀνάγκη ἐξ ἄλλου ταχείας διανοίξεως νέων διεξόδων ἀπασχολήσεως διὰ τοὺς ἀνέργους ὡς καὶ διὰ τὴν ἀπορρόφησιν τῶν νέων Ἑλλήνων προσφύγων ἐκ τῶν γειτονικῶν χωρῶν, θέτει εἰς πρώτην προτεραιότητα τὴν ἀνάπτυξιν τῶν δύο τούτων κλάδων, οἱ ὅποιοι παρουσιάζουν δυνατότητας ἀμέσου ἐπεκτάσεως.

Ἀπὸ τὴν ταχείαν ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας λιπασμάτων καὶ μάλιστα τῶν ἀζωτούχων, ἐξαρτάται ἡ αὐξησις τῆς στρεμματικῆς ἀποδόσεως τῶν καλλιεργειῶν καὶ ἡ ἐπιτυχία τοῦ καθόλου γεωργικοῦ προγράμματος, ἐνῶ μὲ τὴν ἐπέκτασιν τῶν γεωργικῶν βιομηχανιῶν θὰ ἐπιτευχθῆ ἡ ἀξιοποίησις τῶν προϊόντων τῆς ἑλληνικῆς γῆς καὶ ἡ δημιουργία προσθέτου ἀπασχολήσεως διὰ τὸν ἀγροτικὸν πληθυσμὸν καί, κατὰ συνέπειαν, ἡ αὐξησις τοῦ κατὰ κεφαλὴν εισοδήματός του.

Ὑπὲρ τῆς ὑπαγωγῆς, τέλος, τῶν οἰκοδομικῶν ἐν γένει βιομηχανιῶν εἰς τὸ βασικὸν πρόγραμμα συνηγοροῦν λόγοι ἐξυπηρετήσεως τῶν ἐπιδιώξεων τοῦ ὅλου προγράμματος ἀνασυγκροτήσεως καὶ ἀναπτύξεως, ἡ ἐκτέλεσις τοῦ ὁποίου θ' ἀπαιτήσῃ δομικὰ ἔργα τεραστίας ἐκτάσεως. Συνηγορεῖ ὅμως ἀκόμη ἡ προτεραιότης ἐκτελέσεως τῶν ἔργων ἐκείνων στεγασέως τὰ ὅποια, μακρὰν τῶν μεγαλοπύων σχεδίων κρατικῆς οἰκιστικῆς δράσεως, κρίνονται ὡς ἐφικτὰ εἰς τὸ πλαίσιον ἑνὸς σχεδίου, θεμελιώδους ἐπιδίωξις τοῦ ὁποίου παραμένει πάντοτε ἡ ἀνάπτυξις τῆς ἐθνικῆς παραγωγικῆς δράσεως.

Ὅσον ἀφορᾷ ἤδη τὴν προτεραιότητα ἀναπτύξεως νέων βασικῶν χημικῶν καὶ μεταλλουργικῶν βιομηχανιῶν, πολὺ ὀλίγα πράγματα μποροῦν νὰ προστεθοῦν ἐνγαῦθα, κατόπιν τῶν ὧσων εἰς προηγουμένας παραγράφους ἐξετέθησαν. Ἐὰν ἡ Ἑλλάς πρόκειται νὰ περάσῃ ἀπὸ τὸ στάδιον τῆς ἀναπτύξεως βιομηχανιῶν παραγωγῆς ἀγαθῶν ἀμέσου καταναλώσεως εἰς τὸ στάδιον τῆς ἀναπτύξεως βιομηχανιῶν «διαρκῶν» καταναλωτικῶν ἀγαθῶν καὶ μέσων παραγωγῆς, οἱ κλάδοι οὗτοι πρέπει ν' ἀποτελέσουν τὸν ἄξονα, περὶ τὸν ὅποιον θὰ στραφῆ ἡ μελλοντικὴ προσπάθεια ἐκβιομηχανίσεως. Αἱ βιομηχανίαι αὗται εἶναι ἐκεῖναι, μὲ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ὁποίων ἡ Ἑλλάς θὰ εἰσέλθῃ ὀριστικῶς εἰς τὸν κύκλον τῶν καθαυτῶ βιομηχανικῶν κρατῶν.

4. Ἡ χρηματοδότησις τοῦ προγράμματος ἐκβιομηχανίσεως

Ποῖον τὸ πιθανὸν ὕψος τῆς χρηματοδοτήσεως, ἡ ὁποία θὰ εἶναι ἀναγκαῖα διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ προγράμματος ἐκβιομηχανίσεως; Ἡ ἀπάντησις εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο δὲν εἶναι εὐχερῆς, ἐφ' ὅσον δὲν διαθέτομεν ἀκριβῆ τεχνικὰ καὶ οἰκονομικὰ στοιχεῖα διὰ τὸ κόστος τῶν παγίων ἐγκαταστάσεων τῶν προτεινομένων πρὸς ἀνάπτυξιν βιομηχανιῶν ὡς καὶ διὰ τὰς πιθανὰς συνθήκας ἐκμεταλλεύσεώς τιν.

Ὅπως δὴποτε, δέον νὰ διακρίνωμεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τ' ἀπαιτούμενα κεφάλαια εἰς πάγια (δὲ ἀγορὰν οἰκοπέδου, ἀνεγερσὶν κτιριακῶν καὶ μηχανολογικῶν ἐγκαταστάσεων κλπ.) καὶ κυκλοφοροῦντα κεφάλαια, τὰ ὅποια θ' ἀπαιτηθοῦν διὰ τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν ἰδρυθησομένων βιομηχανιῶν, ἀφ' ἧς αὗται τεθοῦν εἰς κατάστασιν παραγωγικῆς λειτουργίας.

Αἱ κεφαλαϊακὰί ἀνάγκαι κατὰ κεφαλὴν ἐργάτου ποικίλλουν ἀπὸ βιομηχανίας εἰς βιομηχανίαν, ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ τῆς ἐπιδιωκομένης μηχανοποιήσεως.

Ὑπελογίσθη (!), βάσει τῶν δεδομένων ἀγροτικῶν χωρῶν εὐρισκομέ-

(1) Ὑπὸ τῆς προαναφερθείσης P. E. P. τοῦ Oxford University.

ων εις τὸ στάδιον τῆς ἐκβιομηχανίσεως, ὅτι διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν κάτωθι βιομηχανικῶν ὁμάδων, μὲ μέσον βαθμῶν μηχανοποιήσεως εἰς ἑκάστην τούτων, αἱ ἀνάγκαι παγίου κεφαλαίου ἔχουν ὡς ἑξῆς :

	Ἐπενδύσεις καὶ ἀνάγκαι ἰσχύος		Σύνολον παγ. κεφαλ. \$	Ἐγκατεστημένη ἰσχύς HP
	κατὰ κεφαλὴν ἀπασχολουμένου	προσωπικοῦ		
	Γήπεδον καὶ κτίρια \$	Ἐγκαταστάσεις καὶ ἐξοπλισμός \$		
Βαμβακουργία	300	600	900	1,5
Ἐπεξεργασία μετάλλων	400	750	1.150	2,5
Χημικὰ λιπάσματα	800	3.500	4.300	5,0

Βάσει τῶν αὐτῶν δεδομένων ὑπολογίσθη ἐπίσης ὅτι, διὰ τὴν ἀπασχόλησιν 100.000 ἀτόμων θ' ἀπαιτηθοῦν, εἰς μίαν προσπάθειαν ἐκβιομηχανίσεως, ἐπενδύσεις 150—200 ἑκατομ. δολλαρίων παγίου μόνου κεφαλαίου. Εἰς τὴν ἐκτίμησιν ταύτην δὲν περιλαμβάνονται αἱ ἀνάγκαι διὰ τὴν ἐκτέλεσιν συμπαραμορτούντων ἔργων κοινῆς ὠφελείας (κατασκευὴ ὁδῶν, λιμένων κλπ.) οὔτε ἐπίσης αἱ ἀνάγκαι εἰς κυκλοφοροῦν κεφάλαιον.

Βάσει τῶν δεδομένων τούτων ὡς καὶ ἄλλων παρομοίων ἐκτιμήσεων, ὑπολογίζομεν ὅτι, ὑπὸ ἑλληνικὰς συνθήκας, διὰ τὴν ἀπασχόλησιν 300.000 ἀτόμων, θ' ἀπαιτηθοῦν βιομηχανικὰ ἐπενδύσεις 450—500 ἑκατ. δολλαρίων, ποσὸν ποῦ ἀσφαλῶς θὰ φθάσῃ εἰς τὸ ἀνώτερον ἐκ τῶν δύο ὀρίων, ἐὰν συνυπολογισθῇ ἡ ἀξία τῶν συναφῶν ἔργων δημοσίας ὠφελείας ποῦ ἀναγκαῖον. Ἡ ἐκτίμησις αὕτη ἐνισχύεται ἐκ τοῦ ὕψους τῶν ἐπενδύσεων, ποῦ ἀντιπροσωπεύει ἡ ὕφισταμένη ἑλληνικὴ βιομηχανία, ἡ ὁποία, ἀπασχολοῦσα προπολεμικῶς 150.000 ἄτομα, ἀντεπροσώπησε ἐπενδύσεις ἀρχικῆς ἀξίας 250 περίπου ἑκατ. δολλαρίων.

Ὡς πρὸς τὰς ἀνάγκαις εἰς κυκλοφοροῦν κεφάλαιον, ὁ προσδιορισμὸς τούτων εἶναι ἀκόμη δυσχερέστερος, ἐφ' ὅσον δὲν εἶναι ἀπὸ τοῦδε γνωστὴ ἡ ἀξία τῆς παραγωγῆς τῶν προτεινομένων βιομηχανικῶν ὡς καὶ ἡ πιθανὴ διάρθρωσις τῶν στοιχείων κόστους αὐτῆς.

Ἐὰν ὁμως ἀτενίσωμεν εἰς διπλασιασμὸν τῆς ἀξίας τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς, ὡς σκοπὸν τοῦ βιομηχανικοῦ προγράμματος εἰς τὸ τέλος τῆς τετραετίας, τότε θὰ πρέπη νὰ ὑπολογίσωμεν, βάσει τῶν προπολεμικῶν ἑλληνικῶν δεδομένων, ὡς καὶ τῆς συνήθους ἀναλογίας τοῦ ἔτησιως ἀπαιτουμένου κυκλοφοροῦντος κεφαλαίου ἐπὶ τοῦ παγίως ἐπενδεδυμένου τοιοῦτου, ἐπὶ ἀναγκῶν εἰς κυκλοφοροῦντα κεφάλαια τῆς τάξεως τῶν 80—100 ἑκατομ. δολλαρίων τοῦλάχιστον.

Τὸ σύνολον, κατὰ συνέπειαν, τῶν κεφαλαίων ποῦ θ' ἀπαιτηθοῦν διὰ τὴν ὁλοκλήρωσιν ἐνὸς προγράμματος ἐκβιομηχανίσεως, ἱκανοῦ νὰ δημιουργήσῃ ἀπασχόλησιν διὰ 300.000 ἄτομα δύναται βασίμως νὰ ἐκτιμηθῇ εἰς 650—700 ἑκατομ. δολλαρίων.

Ἐκ τοῦ ποσοῦ τούτου τὸ 1/2 περίπου ἀντιστοιχεῖ εἰς μηχανικὸν ἐξοπλισμὸν, ποῦ πρέπει νὰ εἰσαχθῇ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ, τὸ δὲ ὑπόλοιπον ἀντιπροσωπεύει προσθέτους δαπάνας δι' ὕλικά καὶ ἐργασίαν ἐγκαταστάσεως τῶν μηχανημάτων ἐντὸς τῆς χώρας, δαπάνας ἐκτελέσεως συναφῶν ἔργων κοινῆς ὠφελείας ὡς καὶ κυκλοφοροῦντα κεφάλαια διὰ τὴν παραγωγικὴν διαδικασίαν.

Καὶ ἐρωτᾶται ἤδη: ποῖαι αἱ δυνατὰ πηγαὶ χρηματοδοτήσεως τῆς ἐκβιομηχανίσεως τῆς χώρας εἰς μίαν τοιαύτην κλίμακα; Τὴν πρώτην καὶ κυριωτέραν πηγήν χρηματοδοτήσεως εἶναι φυσικὸν ν' ἀποτελέσῃ τὸ πρόγραμμα Εὐρωπαϊκῆς Ἀνορθώσεως (Σχέδιον Μάρσαλλ), διὰ τοῦ ὁποίου θὰ προμηθευθῶμεν τὸ ἀναγκαῖον ποσὸν συναλλάγματος διὰ τὴν

ρας, άποδοτικήν τοποθέτησιν, άπαιτείται ή λήψις θετικῶν μέτρων, δυναμένων πράγματι νά διευκολύνουν τήν εισροήν των. Τά μέτρα ταύτα, ή ειδική ανάπτυξις τῶν ὁποίων έκφεύγει τῶν ὀρίων τῆς παρούσης, θά έπρεπε νά τείνουν εἰς τήν διαμόρφωσιν συνθηκῶν εργασίας ἐν γένει διά τά εισρέοντα κεφάλαια, αἱ ὁποῖαι νά μή ἀφίστανται οὐσιωδῶς τῶν συνθηκῶν, ὑπό τὰς ὁποίας δύνανται νά ἐργασθοῦν εἰς ἄλλας χώρας, ὅπου μποροῦν ἐξ ἴσου άποδοτικῶς νά τοποθετηθοῦν.

Εἰδικώτερον, τέλος, ὡς πρὸς τὸ πρόβλημα τῆς εἰς δραχμάς χρηματοδοτήσεως τῆς βιομηχανικῆς ἀναπτύξεως, τὸ ὁποῖον εἶναι πιθανόν νά διατηρήσῃ κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς τετραετίας τήν ἰδίαν δξύτητα πού ἐμφανίζει σήμερον, σημειοῦμεν ὅτι σοβαράν πηγήν διά τήν συγκέντρωσιν τῶν εἰς δραχμάς κεφαλαίων θ'άποτελέσῃ τὸ τίμημα τῆς ἐκποιήσεως τῶν διά λογαριασμόν τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας εἰσαχθησομένων μηχανημάτων καί ἰδίως ἐκείνων, πού προορίζονται δι' ἐπέκτασιν τῆς παραγωγῆς ὑφισταμένων βιομηχανιῶν, καθὼς ἐπίσης καί μέρος τῶν προσόδων ἐκ τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν ἀναπτυχθησομένων βιομηχανιῶν, αἱ ὁποῖαι, μέ τήν προοδευτικὴν ἐφαρμογήν τοῦ βιομηχανικοῦ προγράμματος, εἶναι φυσικόν ν' αὐξάνουν.

Τὸ εἰς δραχμάς ἀντίκρουσμα τῆς ἀξίας τοῦ εἰσαχθησομένου διά λογαριασμόν τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας μηχανικοῦ ἐξοπλισμοῦ δέον νά συγκεντρωθῇ εἰς ἐιδικὸν κεφάλαιον, προωρισμένον νά καλύψῃ τὰς εἰς ἐγγῶριον νόμισμα δαπάνας ἐγκαταστάσεως ὡς καί τὰς ἠῤῥημέναν ἀνάγκας εἰς κυκλοφοροῦντα κεφάλαια τῶν ἀναπτυχθησομένων βιομηχανιῶν. Ἐκ τοῦ ἰδίου κεφαλαίου ὁμως θά καλυφθοῦν ἐπίσης καί αἱ ἀνάγκαι χρηματοδοτήσεως διά τήν συνέχισιν καί ὀλοκλήρωσιν τοῦ βιομηχανικοῦ προγράμματος.

5. Ἡ πολιτικὴ διά τήν ἐκβιομηχάνισιν

Δέν πρόκειται νά πραγματοποιηθῶμεν ἐνταῦθα ὅλα τὰ ζητήματα πού ἀνακύπτουν κατὰ τήν προσπάθειαν χαράξεως τῆς γενικώτερας οικονομικῆς πολιτικῆς, ή ὁποία πρέπει ν' ἀκολουθηθῇ πρὸς διευκόλυνσιν τῆς ἐκβιομηχανίσεως τῆς χώρας. Ἐπιθυμοῦμεν νά διαχωρίσωμεν μερικά μόνον ἐκ τούτων, καί νά τονίσωμεν τήν ἰδιαιτέραν προσοχήν, πού ἀξίζουσι κατὰ τήν διατύπωσιν τῶν κατευθύνσεων τῆς πολιτικῆς ταύτης. Τά σημεῖα ταῦτα εἶναι τ' ἀκόλουθα :

1) Ἀνάγκη ἐναρμονίσεως τῆς βιομηχανικῆς πολιτικῆς πρὸς τήν πολιτικὴν ἀναπτύξεως τῶν ὑπολοίπων πλουτοπαραγωγικῶν κλάδων. Ἡ γεωργικὴ πολιτικὴ πρέπει νά τελῇ ἐν ἀρμονίᾳ πρὸς τήν βιομηχανικὴν τοιαύτην, πρὸς τήν κατευθύνσιν ἰδίᾳ τῆς ὑπὸ συμφέροντας ὅρους παραγωγῆς πρῶτων ὀλῶν βιομηχανίας.

Ἐξ ἄλλου, μία ἀπὸ τὰς θεμελιώδεις ἐπιδιώξεις τῆς συγκοινωνιακῆς πολιτικῆς πρέπει ν' ἀποτελέσῃ ή δημιουργία εὐνοϊκῶν συνθηκῶν διά τήν ἐκβιομηχάνισιν, τήν ὑγιᾶ βιομηχανικὴν ἀποκέντρωσιν καί τήν ἀπρόσκοπτον κυκλοφορίαν τῶν βιομηχανικῶν προϊόντων καθ' ὅλην τήν χώραν. Συχνά λημονεῖται τὸ γεγονός, ὅτι, κατὰ τήν πορείαν τῆς ἐκβιομηχανίσεως τῶν γεωργικῶν χωρῶν, αἱ συγκοινωνιακαί συνθήκαι ἤσκησαν ἀποφασιστικὴν ἐπίδρασιν. Πρέπει νά κατανοηθῇ δ' ἐπαρκῶς, ἂν θέλωμεν τήν ἐπὶ ἴσοις ὅροις οικονομικὴν ἀνάπτυξιν ὄλων τῶν περιφερειῶν τῆς χώρας, ὅτι πρέπει νά ἐκλείψουν τὸ ταχύτερον οἱ συγκοινωνιακοὶ ἐκεῖνοι φραγμοί, οἱ ὁποῖοι συντελοῦν ὥστε νά ἐυρίσκονται σήμερον πλείστα διαμερίσματα τῆς χώρας πλησιέστερον ἀπὸ ἀπό-

ψεως κόστους μεταφοράς, πρὸς τὰ ξένα βιομηχανικά κέντρα ἀφ' ὧν, πρὸς τὰ κέντρα τῆς ἑλληνικῆς βιομηχανίας.

2) Διοικητικὴ καὶ φορολογικὴ μεταρρύθμισις, ἱκανὴ νὰ διευκολύνῃ πράγματι καὶ ὄχι ν' ἀποθαρρύνῃ, ὡς μέχρι σήμερον, τὰς βιομηχανικὰς ἐπενδύσεις.

3) Σαφῆς διαχωρισμὸς τῶν ὁρίων τῆς κρατικῆς δράσεως ἀπὸ τὰ ὅρια, ἐντὸς τῶν ὁποίων θὰ μπορέσῃ νὰ κινηθῇ ἡ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία. Κατὰ τὴν διερεύνησιν τῆς μορφῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν ἐκτελεσθησομένων ὑδροηλεκτρικῶν ἔργων εἶναι πιθανὸν νὰ κριθῇ ὡς ἐπιβεβλημένη ἡ κρατικὴ ἢ ἡμικρατικὴ μορφή ἐκμεταλλεύσεως τινῶν ἐκ τούτων, ἐνῶ φαίνεται ὡς ἀποδοτικώτερα ἡ ἰδιωτικὴ ἐκμετάλλευσις τῶν βιομηχανικῶν ἀξιοποιήσεων. Ἡ διερεύνησις αὕτη—καὶ τοῦτο μόνον ἐπιθυμοῦμεν νὰ τονίσωμεν ἐνταῦθα—πρέπει νὰ συντελεσθῇ τὸ ταχύτερον, εἰς τρόπον ὥστε νὰ προσδιορισθοῦν ἀπὸ τοῦδε οἱ τομεῖς ἐκεῖνοι παραγωγικῆς δράσεως, ἢ ἀνάπτυξις τῶν ὁποίων θ' ἀφεθῇ εἰς τὴν ἰδιωτικὴν πρωτοβουλίαν. Ὅσα ἐλέχθησαν καὶ ἐγράφησαν συχνὰ κατὰ τὸν τελευταῖον καιρὸν ἐπὶ τοῦ θέματος τοῦτου εἶναι ἀρκετὰ συγκεχυμένα, ὥστε ἡ ταχεῖα διευκρίνισις τῶν ἐπὶ τοῦ προκειμένου κυβερνητικῶν ἀπόψεων νὰ παρίσταται ὡς ἰδιαίτερος ἀναγκαία καὶ ἐπείγουσα.

4) Εἶναι ἀνάγκη, τέλος, νὰ περιληφθῇ εἰς τὸ πρόγραμμα ἐκβιομηχανίσεως ἢ ἐνίσχυσις τῆς βιοτεχνίας. Φαίνεται σχεδὸν βέβαιον ὅτι εἰς τὰ μέχρι τοῦδε καταρτισθέντα σχέδια, πολὺ μικρὰ προσοχὴ ἐδόθη εἰς τὴν ἀγροτικὴν οἰκοτεχνίαν καὶ τοὺς κλάδους μεταποιήσεως, πού ἐργάζονται ὑπὸ βιοτεχνικὴν μορφήν, ἢ συμβολὴ τῶν ὁποίων ἐν τούτοις εἰς τὴν καθόλου προσπάθειαν ἀνασυγκροτήσεως μπορεῖ νὰ εἶναι σημαντικωτάτη. Ἄς μὴ λησμονοῦμεν ὅτι ἐκ τῆς βιοτεχνίας ἀποζοῦν πολλαὶ δεκάδες χιλιάδων οἰκογενειῶν, ἡ ἐργασία τῶν ὁποίων συνιστᾷ τὸ πρωτεῦον στοιχεῖον τῆς παραγωγικῆς διαδικασίας τοῦ κλάδου τοῦτου καὶ αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν τὴν ἀνεξάντλητον πηγὴν ἐφοδιασμοῦ εἰς εἰδικευμένην ἐργασίαν. Εἶναι ἀξιοσημείωτον δὲ ὅτι ἐνῶ τὰ μεγάλα κοινωνικά καὶ οἰκονομικά προβλήματα, πού συνήθως συνδέονται μὲ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς, ἐμφανίζονται ὑπὸ μορφήν πολὺ ἡπιωτέραν εἰς τὰ βιοτεχνικά ἐργαστήρια, ἢ ἀπόδοσις τῆς βιοτεχνικῆς παραγωγῆς μπορεῖ νὰ φθάσῃ, ἀπὸ ἀπόψεως κόστους καὶ ποιότητος προϊόντων, εἰς ἱκανοποιητικώτατα ἐπίπεδα, ἐφ' ὅσον ἰδίως ὀργανωθῇ ὁ ἐφοδιασμὸς τῶν εἰς πρώτας ὕλας καὶ μηχανικὸν ἐξοπλισμὸν καὶ ἡ διάθεσις τῶν προϊόντων τῶν.

Ὡς πρὸς τὴν ἀγροτικὴν οἰκοτεχνίαν καὶ βιοτεχνίαν εἰδικώτερα, πρέπει νὰ τονισθῇ ἡ σπουδαιότης τῶν ὡς πηγῆς προσθέτου εἰσοδήματός διὰ τὸν πληθυσμὸν τῆς ὑπαίθρου ὡς καὶ ἡ σημασία τῆς κοινωνικοοικονομικῆς λειτουργίας πού ἐκπληροῦν αὗται, μὲ τὸ νὰ προμηθεύουν ἀγαθὰ εἰς περιοχὰς ἀνεπαρκοῦς συγκοινωνιακῆς ἐξυπηρητήσεως. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης καὶ μέχρι τῆς ἀναπτύξεως τοῦ συγκοινωνιακοῦ δικτύου τῆς χώρας εἰς τὸν ἐπιθυμητὸν βαθμὸν, οἱ κλάδοι οὗτοι δέον νὰ τύχουν, εἰς τὸ πλαίσιον τῆς γενικωτέρας προσαθείας διὰ τὴν ἀνύψωσιν τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τοῦ λαοῦ μας, ἐντελῶς ἰδιαίτερας μερίμνης.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ

1. **Τὸ πρόβλημα τοῦ ἀργύρου.**—Συμβολή εἰς τὴν ἔρευναν τῶν προβλημάτων τῆς παγκοσμίου κρίσεως. Ἀθῆναι 1934. Ἀνατύπωσις ἐκ τῆς «Ἐπιθεωρήσεως Κοινωνικῆς καὶ Δημοσίας Οἰκονομικῆς», ἔτος Β', τεῦχος 3.
2. **Ἡ ἐνεργειακὴ οἰκονομία τῆς Ἑλλάδος.**—Υδραυλικαὶ δυνάμεις—λιγνίται. Ἀθῆναι 1944.
3. **Ἡ ἠλεκτροκίνησις τῶν σιδηροδρόμων,** εἰς «Βιομηχανικὴν Ἐπιθεώρησιν», τεῦχος 124 (1945).
4. **Ὁ τόπος ἐγκαταστάσεως τῶν Βιομηχανιῶν.**—Θεωρία καὶ ἱστορικὴ ἐξέλιξις. Ἀθῆναι 1945.
5. **Βιομηχανικαὶ δυνατότητες καὶ ἐνεργειακὴ πολιτικὴ ἐν Ἑλλάδι.** Ἀθῆναι 1945.
6. **Ἐνίσχυσις τῆς παραγωγικῆς δραστηριότητος,** εἰς «Πολιτικὴν Ἐπιθεώρησιν», ἔτος Β', τευχ. 1 - 2 (1946).
7. **Σκέψεις ἐπὶ τῶν ἐθνικῶν μας διεκδικήσεων καὶ τῶν ἐπανορθώσεων.** Ἀθῆναι 1946, ἀνατ. ἐκ τῆς «Βιομηχανικῆς Ἐπιθεωρήσεως», τευχ. 137—Β' ἔκδοσις 1949.
8. **Ἡ χρηματοδότησις τῆς ἀνασυγκροτήσεως.** Ἀθῆναι 1947.

ΠΕΤΡΟΥ Τ. ΚΟΥΒΕΛΗ

**ΣΚΕΨΕΙΣ
ΕΠΙ ΤΩΝ ΕΘΝΙΚΩΝ ΜΑΣ ΔΙΕΚΔΙΚΗΣΕΩΝ
ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΠΑΝΟΡΘΩΣΕΩΝ**

ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΑΘΗΝΑΙ - 1949

ΠΕΤΡΟΥ Τ. ΚΟΥΒΕΛΗ

**ΣΚΕΨΕΙΣ
ΕΠΙ ΤΩΝ ΕΘΝΙΚΩΝ ΜΑΣ ΔΙΕΚΔΙΚΗΣΕΩΝ
ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΠΑΝΟΡΘΩΣΕΩΝ**

ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΑΘΗΝΑΙ - 1949

ΠΕΤΡΟΥ Τ. ΚΟΥΡΒΑΝ

ΕΚΔΟΣΗ

ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

ΚΑΙ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΝ

ΚΑΙ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΝ

— Ένεκρίθη ὅπως κυκλοφορήσῃ εἰς τὸ
Στράτευμα διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 50459/
48001/5 γνωματεύσεως τῆς Δ)σεως ἠθι-
κῆς καὶ ἐθνικῆς ἀγωγῆς τοῦ Στρατεύμα-
τος, τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ
(Γ.Ε.Σ./Β5). —

Εἰς τοὺς νεκροὺς
συμπολεμιστὰς μου τοῦ πολέμου
1940—41

I. ΤΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΝ ΜΑΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΚΑΙ ΑΙ ΔΙΕΚΔΙΚΗΣΕΙΣ

Ὡς βασική κατευθυντήριος σκέψις κατὰ τὴν διατύπωσιν τῶν ἐθνικῶν μας διεκδικήσεων καὶ τοῦ περιεχομένου τῶν καταβλητέων ἐπανορθώσεων, πρέπει νὰ τεθῆ ἡ ἀνάγκη ὀριστικῆς ἐπιλύσεως τοῦ ἑλληνικοῦ οἰκονομικοῦ προβλήματος, πού ὡς γνωστὸν ἐμφανίζεται, κατὰ τελευταίαν ἀνάλυσιν, ὡς πρόβλημα ἀνυψώσεως τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τοῦ λαοῦ μας, τὸ ὁποῖον, κατὰ γενικὴν ἀναγνώρισιν (βλ. καὶ τὸ ὑπ' ἀριθ. 228 δημοσίευμα τῆς Political and Economic Planning τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ὁξφόρδης, ἀφορῶν τὴν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν τῆς νοτιοανατολικῆς Εὐρώπης) ἦτο καὶ προπολεμικῶς ἀκόμη ἕνα ἀπὸ τὰ χαμηλότερα εἰς τὸν κόσμον. Τὸ χαμηλὸν τοῦτο ἐπίπεδον διαβιώσεως, πού κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ τελευταίου πολέμου κατῆλθεν ἐκ νέου κατὰ τρομακτικὸν βαθμὸν, ὀφείλεται εἰς αὐτὴν ταύτην τὴν διάρθρωσιν τῆς οἰκονομίας μας, μιᾶς οἰκονομίας χαρακτηριζομένης πρὸ πάντων ἀπὸ τὴν στενότητα τοῦ ἐδαφικοῦ χώρου καὶ τὴν χαμηλὴν παραγωγικότητα τῶν γαιῶν — πού, κατὰ τὴν ὁμολογίαν τῆς Δημοσιονομικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, εἶναι ἡ χαμηλότερα πού παρατηρεῖται εἰς ὀλόκληρον τὴν Εὐρώπην — καθὼς καὶ τὴν στενότητα

κεφαλαίου ἐν Ἑλλάδι. Τὰ γεγονότα ταῦτα, προστιθέμενα εἰς τὴν φυσικὴν καὶ βιαίαν (ἐκ τῆς ἀποτόμου εἰσροῆς ὑπὲρ τὰ 2.000.000 προσφύγων) αὐξησιν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας, καθὼς καὶ τὴν μόνιμον παθητικότητα τοῦ ἰσοζυγίου τῶν λογαριασμῶν, καθιστοῦν κάθε προσπάθειαν ἀνυψώσεως τοῦ ἐπιπέδου διαβιώσεως τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, χωρὶς τὴν ριζικὴν μεταβολὴν τῆς δυσμενοῦς ταύτης διαρθρώσεως τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας, τελείως ἀνεπίδαφον.

Εἶναι προφανὲς ὅθεν ὅτι, κάθε προσπάθεια πρὸς ἀνύψωσιν τοῦ βιοτικοῦ μας ἐπιπέδου δὲν μπορεῖ νὰ τελεσφορήσῃ, ἂν δὲν στηρίζεται εἰς τὴν ἀνάγκην ἀναπροσαρμογῆς καὶ ἀναδιαρθρώσεως τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας, ἢ ὁποία πρέπει νὰ ἐπιχειρηθῇ μὲ βασικὸν κριτήριον τὴν αὐξησιν τοῦ ἔθνικοῦ εἰσοδήματος καὶ τῆς ἀπασχολήσεως.

Πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην, θὰ πρέπη νὰ ἐπιδιωχθῇ, ὡς πρωταρχικὸς σκοπὸς κάθε οἰκονομικῆς ἐν Ἑλλάδι πολιτικῆς, ἢ ἐντατικωτέρα ἐκμετάλλευσίς τῶν διαθέσιμων πλουτοπαραγωγικῶν πόρων, διὰ τῆς ἐκτελέσεως ἐγγειοθελιωτικῶν ἔργων εἰς εὐρείαν κλίμακα, προωθήσεως τῆς ἀλιείας, κτηνοτροφίας, ἐκμεταλλεύσεως τῶν ἐγγχωρίων πηγῶν ἐνεργείας (ὕδραυλικῶν δυνάμεων καὶ λιγνιτῶν) καὶ περαιτέρω ἐκβιομηχανίσεως τῆς χώρας, δι' ἀναπτύξεως βαρείας ἠλεκτροχημικῆς καὶ ἠλεκτρομεταλλουργικῆς βιομηχανίας.

Ἄλλὰ γεννᾶται τὸ ἐρώτημα: μπορεῖ ἢ περαιτέρω ἀξιοποίησις τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πόρων ποὺ διαθέτει ἡ χώρα νὰ προσφέρῃ τὴν ποθητὴν ὀριστικὴν λύσιν τοῦ ἑλληνικοῦ οἰκονομικοῦ προβλήματος, ὡς διεγράφη τοῦτο ἀνωτέρω; Δὲν φαίνεται πιθανόν. Διότι, εἰς τὸ γεωργικὸν ἐπίπεδον, ἢ ἐκτέλεσις εἰς εὐρείαν κλίμακα ἐγγειοθελιωτικῶν ἔργων θὰ ἀποδώσῃ, ἀναμφισβήτητα, σημαντικὰς ἐκτάσεις εἰς τὴν καλλιέργειαν, ἀλλὰ τὸ γεγονός τοῦτο δὲν μπορεῖ νὰ λύσῃ κατὰ τὸν ἐπιθυμητὸν

βαθμὸν τὸ βασικὸν πρόβλημα τῆς ἀπελπιστικῆς στενότητος τοῦ καλλιεργουμένου χώρου. Ἐξ ἄλλου, ἡ ἠλεκτροκίνησις τῆς ὑπαίθρου καί, εἰδικώτερα, ἡ ἐφαρμογὴ συγχρονισμένων μεθόδων μηχανικῆς καλλιεργείας (τόσον ἀπαραίτητος διὰ τὴν αὐξησιν τῆς ἀποδόσεως) δὲν πρέπει ν' ἀναμένωμεν ὅτι θὰ μπορέσῃ, αὐτὴ καθ' ἑαυτήν, νὰ μειώσῃ εἰς ἀξιόλογον βαθμὸν τὴν ὀξύτητα τοῦ παρ' ἡμῖν προβλήματος τῆς πλήρους ἀπασχολήσεως τοῦ πληθυσμοῦ, ἐφ' ὅσον εἶναι βέβαιον ὅτι αὕτη θὰ προκαλέσῃ, ὅπως καὶ κάθε μηχανοκίνησις τῆς παραγωγικῆς ἐργασίας γενικά, ἐλάττωσιν τῶν εἰς τὴν γεωργίαν ἀπασχολουμένων ἐργατικῶν χειρῶν.

Ἡ περαιτέρω ἐκβιομηχάνισις τῆς χώρας, πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ἰδίᾳ τῆς ἀναπτύξεως βαρείας χημικῆς καὶ μεταλλουργικῆς βιομηχανίας, πού θὰ κατεργάζεται, μὲ ἐγχώριον ἐνέργειαν, πρῶτας ὕλας πού διαθέτει ἡ χώρα, ἐνῶ θὰ προκαλέσῃ ἀξιόλογον αὐξησιν τοῦ ἐθνικοῦ μας εἰσοδήματος καὶ τῆς ἀπασχολήσεως, δὲν θὰ μπορέσῃ νὰ συνεπιφέρῃ γρήγορα καὶ θετικά, ὅπως ἀπεδείξαμεν εἰς πρόσφατον μελέτην μας¹, τὴν ὀριστικὴν ἐπίλυσιν τοῦ ἑλληνικοῦ προβλήματος. Τόσον μᾶλλον δέ, ἐφ' ὅσον ἡ πραγματοποίησις τῆς τοιαύτης ἐκβιομηχανίσεως συμβαίνει νὰ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἀβεβαίαν δυνατότητα ἐκπληρώσεως πλήθους προϋποθέσεων, δυνατότητα ἀναγομένην εἰς τὸ ἐπίπεδον διεθνῶν πραγματοποιήσεων καὶ ἡ ὁποία θὰ πρέπει, διὰ τοῦτο, νὰ περιληφθῇ μεταξὺ τῶν θεμάτων, περὶ τὰ ὁποία στρέφονται αἱ ἐθνικαὶ μας διεκδικήσεις.

Κατὰ τὴν γενικὴν ταύτην ἐπισκόπησιν τῶν δυνατῶν λύσεων τοῦ ἑλληνικοῦ προβλήματος, δὲν πρέπει νὰ παραλείψωμεν μίαν λύσιν, ἡ ὁποία ἀπετέλεσε, δυστυχῶς, καὶ τὴν προχειροτέραν πού ἠκολουθήθη κατὰ τὴν τελευταίαν πεντηκονταετίαν: τὴν μετανάστευσιν. Καὶ τὸ θέμα τοῦτο

¹ Προβλ. Π. Τ. Κ ο υ θ έ λ η, Βιομηχανικαὶ δυνατότητες καὶ ἐνεργειακὴ πολιτικὴ ἐν Ἑλλάδι, Ἀθῆναι 1945, σελ. 94 κ. ἐφ.

καθίσταται περισσότερο φλέγον σήμερα, ὅποτε πολλὰ
χώραι τῆς Ἀμερικῆς, Ὠκεανίας καὶ τῆς Ν. Ἀφρικῆς,
ὑπὸ τὴν πίεσιν τῆς ἀνάγκης ἐξευρέσεως τῶν ἐργατικῶν
χειρῶν, ποὺ χρειάζονται διὰ τὴν ὀλοκλήρωσιν τῆς κατὰ
τὸν πόλεμον ἀρξαμένης ἐκθιομηχανισέως των, ἤνοιξαν
τὰς θύρας τῆς μεταναστεύσεως καὶ ἀπεφάσισαν νὰ ἐν-
θαρρύνουν τὴν κίνησιν εὐρωπαϊῶν ἐργατῶν πρὸς τὰς
χώρας ταύτας. Ἀλλὰ διὰ τὴν χώραν μας, διὰ τὴν ὁποίαν
ἡ μετανάστευσις ἀπετέλεσεν, ἐπὶ μακρὰς δεκαετηρίδας,
πραγματικὴν ἐθνικὴν αἱμορραγίαν, ἡ λύσις αὕτη τοῦ δη-
μογραφικοῦ μας προβλήματος τυγχάνει, καὶ εἰς τὴν πα-
ροῦσαν ἀκόμη ὀξεῖαν φάσιν του, ἐντελῶς ἀπαράδεκτος.
Ἡ ὀξύτης τοῦ παρ' ἡμῖν προβλήματος τῆς ἀπασχολή-
σεως μπορεῖ ν' ἀποτελέσῃ ἀσφαλῶς ἓνα ἀπὸ τὰ κυριώ-
τερα ἐπιχειρήματα ὑπὲρ τῆς ἐδαφικῆς ἐπεκτάσεως τῆς
χώρας, ἀλλ' ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει λόγον ἐνισχύσεως
τῆς μεταναστευτικῆς κινήσεως, παρὰ μόνον ἐφ' ὅσον αὐ-
τὴ, περιοριζομένη εἰς ἐργατικὰς χεῖρας οὐχὶ ἀπολύτως
ἀναγκαίας διὰ τὴν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν τῆς χώρας,
κατευθύνεται εἰς περιοχὰς τῆς ἀνατολικῆς λεκάνης τῆς
Μεσογείου καὶ τῆς Μέσης Ἀνατολῆς καὶ ὑπὸ τὴν βασι-
κὴν προϋπόθεσιν ὅτι θὰ ὑπάρχη πάντοτε ἡ δυνατότης
προστασίας τῆς ἐργασίας καὶ τῶν οἰκονομικῶν συμπε-
ρόντων τῶν μεταναστῶν. Χωρὶς τὴν ἐξασφάλισιν τοιού-
των καὶ ἄλλων τινῶν προϋποθέσεων, ἡ μετανάστευσις
τυγχάνει, ἐπαναλαμβάνομεν, καταδικαστέα ὡς λύσις τοῦ
ἐλληνικοῦ προβλήματος. Καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν κατὰ
τὴν ὁποίαν δὲν θὰ ὑπάρξῃ προοπτικὴ μιᾶς ἐδαφικῆς ἐπε-
κτάσεως τῆς χώρας, ἱκανῆς νὰ μᾶς προσφέρῃ τὴν ἐπι-
θυμητὴν λύσιν τοῦ προβλήματος τούτου, δὲν θὰ μᾶς ἀπο-
μένῃ ἄλλη διέξοδος ἐκτὸς μιᾶς ἐντατικῆς ἐκμεταλλεύ-
σεως τῶν ἐγχωρίων πλουτοπαραγωγικῶν πόρων, μὲ
σκοπὸν τὴν αὐξησιν τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος ἀφ' ἑνὸς
καὶ τὸν πολλαπλασιασμόν τῶν μονίμων εὐκαιριῶν ἀπα-

σχολήσεως τοῦ πληθυσμοῦ ἀφ' ἑτέρου. Ἀπὸ τῆς τελευ-
ταίας ταύτης ἀπόψεως, ἡ λύσις αὕτη δεόν νὰ θεωρῆται
προτιμότερα ἐκείνης τῆς διὰ τῆς μεταναστεύσεως, ἡ
ὁποία, ὡς ἐθνική αἱμορραγία, θὰ πρέπη μὲ κάθε μέσον
ν' ἀνακοπῆ.

II. ΑΙ ΕΘΝΙΚΑΙ ΜΑΣ ΔΙΕΚΔΙΚΗΣΕΙΣ

Ὑπὸ τὴν πίεσιν τῆς βασικῆς ἀνάγκης μιᾶς νέας ἐξορμήσεως πρὸς ἀνύψωσιν τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τοῦ λαοῦ μας εἰς τὰ διεθνῶς παραδεκτὰ ὄρια, μιᾶς ἀνάγκης ποῦ κατοχυροῦται ἀπὸ τὰς ἐπιδιώξεις τῶν Ἑνωμένων Ἐθνῶν κατὰ τὸν τελευταῖον πόλεμον πρὸς ἀπαλλαγὴν τῶν λαῶν ἐκ τοῦ φόβου καὶ τῆς πείνης, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν συμβολὴν τοῦ ἡρωϊκοῦ μας ἔθνους πρὸς ἐπίτευξιν τῆς νίκης, αἱ ἐθνικαὶ μας διεκδικήσεις στρέφονται πρὸς τὴν διττὴν κατεύθυνσιν, τῆς ἐδαφικῆς ἐπεκτάσεως τῆς χώρας ἀφ' ἑνὸς καὶ τῆς ἐξασφαλίσεως ὄλων ἐκείνων τῶν ὄρων, ποῦ ἀπαιτοῦνται διὰ τὴν ὁμαλὴν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ λαοῦ μας ἀφ' ἑτέρου. Οἱ σκοποὶ οὗτοι συνδέονται τόσο στενὰ μεταξύ των, ὥστε εἰς πολὺ ὀλίγα θέματα νὰ μποροῦν νὰ νοηθοῦν αὐτοτελῶς. Καὶ τὰ θέματα ταῦτα θὰ ἐξετάσωμεν χωριστά. Ἐν τῷ μεταξύ, ἅς ἴδωμεν πῶς τίθενται, ἀπὸ οἰκονομικῆς κυρίως ἀπόψεως, τὰ ζητήματα τῶν ἐθνικῶν μας διεκδικήσεων.

Ὡς πρὸς τὰς ἐδαφικὰς ἐν πρώτοις διεκδικήσεις μας, πρέπει νὰ τονίσωμεν ἐντελῶς ἰδιαίτερα τὴν ἀνάγκην ὅπως τὰ μελλοντικὰ σύνορα διαχωρισμοῦ τῆς χώρας μας ἀπὸ τὰς ὁμόρους ἐπικρατείας χαραχθοῦν ἐν ἀρμονίᾳ πρὸς τὴν ἀνάγκην παρακολουθήσεως τῶν γεωγραφικῶν, καὶ πρὸ πάντων τῶν γεωοικονομικῶν ὀρίων, ποῦ χωρίζουν φυσικῶς τὰς διαφόρους περιοχάς. Προκειμένου δὲ περὶ τοῦ ἑλληνικοῦ χώρου, ἡ βορεῖα συνόριακή του

γραμμή, όπως απέδειξε προσφάτως ο Καθηγητής Άλ. Σίνος¹, λαμβάνει ακόμη και ειδικωτέραν γεωγραφικήν σημασίαν, διότι επιβάλλεται και από την μορφολογίαν των περιοχών τούτων, εις τρόπον ώστε τὰ τεκτονικά και όρεογραφικά σύνορα του έλληνικού χώρου να συμπίπτουν και με τὰ καλύτερα γεωπολιτικά σύνορα, που έδημιούργησε δι' αυτόν ή φύσις. Η γραμμή αύτη άρχεται από την Άδριατικήν θάλασσαν, ακολουθει κατ' άρχάς τας Άλθβανικάς Άλπεις παρά την Σκόδραν, στρέφεται κατόπιν προς νότον και δια τής κορυφογραμμής τής κοιλάδος του Δρίνου φθάνει τον Σκάρδον, την κορυφογραμμήν του όποιου ακολουθει μέχρι τής γραμμής διαχωρισμού των κοιλάδων Άξιου και Μοράθα, βορείως των Σκοπίων. Εκείθεν κατευθύνεται προς την κορυφήν του Όρθήλου και κατόπιν του Ρίλου, όπόθεν στρέφεται προς τὰ βορειοανατολικά και, άφου διέλθη μεταξύ των πηγών των ποταμών Ίσκερ και Έβρου, φθάνει άνωθεν τής πύλης του Τραϊανου, την κορυφογραμμήν του Αϊμου, την όποιαν και παρακολουθει προς ανατολάς καθ' όλον τὸ μήκος της μέχρι του Εύξεινου Πόντου.

Η γραμμή αύτη όροθετήσεως του έλληνικού γεωγραφικού χώρου, εκτός του ότι προσδιορίζει τὰ κατ' έλάχιστον τοπικά όρια τής περιοχής, εντός τής όποιας έζησε και άνεπτύχθη κατὰ τούς τελευταίους αιώνας, και μέχρι τής προσφάτου βιαίας εκδιώξεώς του εκείθεν, ο έλληνισμός, ανταποκρίνεται και προς τας συγχρόνους τεχνικάς και οικονομικάς άπόψεις που, όπως θά ίδωμεν, επιβάλλουν τον σαφή διαχωρισμόν των λεκανών άπορροής των ύδατορρευμάτων που ένδιαφέρουν γειτονικάς χώρας.

Πράγματι, τοιαύται άπόψεις και ιδίως ή ανάγκη τής εκτελέσεως πολλαπλών έργων διευθετήσεως των λεκα-

¹ Πρβλ. Άλ. Σίνου, Η γεωγραφική ένότης του έλληνικού μεσογειακού χώρου, Άθήναι 1945, σελ. 27 κ. έ.

νῶν ἀπορροῆς τῶν διαφόρων ὑδατορρευμάτων, καθιστοῦν ἐπιβεβλημένον τὸν διαχωρισμὸν τοῦτον καὶ ἀκόμη ἐντελῶς ἀπρόσφορον τὴν ἐκλογὴν ποταμῶν ὡς συνοριακῶν γραμμῶν, ἀκόμη δὲ ὀλιγώτερον φυσικῶν δεξαμενῶν ὕδατος. Ὅπως διεπίστωσαν δὲ οἱ Γερμανοὶ γεωπολιτικοὶ Hennig καὶ Köhler, «ἐκτὸς τῆς θαλάσσης δὲν ὑπάρχουν καλύτερα σύνορα κρατῶν ἀπὸ τὰ ὄρη καὶ ἰδίως τὰς ὑψηλὰς ὄροσειράς»¹.

Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης, ἡ πρὸς τὴν Ἀλβανίαν γραμμὴ διεκδικήσεως δὲν δύναται νὰ νοηθῆ χαμηλότερον τῆς γραμμῆς διαχωρισμοῦ τῶν ὑδάτων τῶν ποταμῶν Ἄψου (Σεμένη) καὶ Γενούσου (Σκούμπη), πρὸς δυσμὰς μὲν, εἰς τὸν κάμπον τῆς Μουζακιᾶς (τοῦ περιλαμβάνεται μεταξὺ τῶν ποταμῶν Ἀώου καὶ Γενούσου καὶ διαρρέεται ὑπὸ τοῦ Ἄψου) πρὸς ἀνατολὰς δὲ εἰς τὴν λίμνην τῆς Ἀχρίδος.

Καὶ εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἀνακύπτει τὸ ζήτημα τῆς τύχης τῶν λιμνῶν τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας, ἥτοι τῆς μικρᾶς καὶ μεγάλης Πρέσπας, τῆς Μαλίκης καὶ τῆς Ἀχρίδος. Ἐκ τούτων ἡ μεγάλη Πρέσπα ἀνήκει εἰς τρεῖς χώρας, Ἑλλάδα, Ἀλβανίαν καὶ Γιουγκοσλαβίαν, ἡ μικρὰ Πρέσπα εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἀλβανίαν, ἡ Μαλίκη κεῖται ἐξ ὀλοκλήρου ἐπὶ Ἀλβανικοῦ ἐδάφους, ἡ δὲ λίμνη τῆς Ἀχρίδος εἰς τὴν Ἀλβανίαν καὶ τὴν Γιουγκοσλαβίαν. Ἀλλὰ, ἡ μὲν μεγάλη Πρέσπα εὐρίσκεται ἐντὸς τῆς λεκάνης ἀπορροῆς τοῦ Ἀλιάκμονος, ἡ δὲ Μαλίκη ἐντὸς τῆς κατ' ἐλάχιστον ὄριον ἀποδεκτῆς προεκτάσεως πρὸς βορρᾶν τῶν ἐλληνικῶν συνόρων. Ἡ ἀνάγκη δὲ τῆς ἐνιαίας ἐνεργειακῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν λιμνῶν τούτων (ἡ ἐτησία ὑδροηλεκτρικὴ δυναμικότης τῶν ὁποίων μπορεῖ ν' ἀνέλθῃ, σύμφωνα μὲ τὰ ὑπάρχοντα τεχνικὰ δεδομένα, εἰς τρία καὶ πλέον δισεκατομμύρια ὠριαίων χιλιοβάττ), πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς βιομηχανικῆς κατεργασίας τῶν ὀρυκτῶν

¹ Εἰς Ἀλ. Σίνου, ἐνθ. ἀνωτ.

πρώτων ύλῶν τῆς βορείου Ἡπείρου καὶ ἠλεκτροκίνησιν τῶν πεδινῶν ἐκτάσεων τῆς Κορυτσᾶς καὶ τῆς Μουζακιάς (τῶν μόνων ἄλλωστε ἀξιολόγων ποῦ διαθέτει ἡ βόρειος Ἡπειρος) τοποθετεῖ καὶ τὴν λίμνην τῆς Ἀχρίδος ἐντὸς τῶν ὀρίων τῶν ἔναντι τῆς Ἀλβανίας ἑλληνικῶν ἐδαφικῶν διεκδικήσεων. Ἡ σπουδαιότης δὲ τοῦ ἐνεργειακοῦ πλούτου, ποῦ περικλείουν αἱ λίμναι αὗται, διὰ τὴν περαιτέρω οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν τῆς χώρας μας, παραβαλλομένη πρὸς τὴν κατωτέραν σημασίαν ποῦ ἔχουν αὗται διὰ τὴν τόσον λαμπρῶς προικισμένην δι' ἐνεργειακῶν πηγῶν γείτονα Γιουγκοσλαύϊαν καὶ τὴν ἐπάρκειαν ποῦ ἐξασφαλίζουν εἰς τὴν Ἀλβανίαν αἱ ὑπόλοιποι ὑδραυλικαὶ τῆς δυνάμεις¹, ἐνισχύουν ἀσφαλῶς τὴν ἀποψιν τοῦ νὰ περιληφθοῦν αὗται εἰς τὸν ἑλληνικὸν ἐδαφικὸν χῶρον.

Ἐκ τῶν λιμνῶν ὅμως τούτων, ἡ μεγάλη Πρέσπα ἔχει ἰδιαιτέραν χρησιμότητα διὰ τὴν ἀξιοποίησιν τῆς μεγαλύτερας ὑδραυλικῆς δυνάμεως τῆς χώρας μας, τῆς τοῦ ποταμοῦ Ἀλιάκμονος, παρὰ τὰς πηγὰς τοῦ ὁποῦ καὶ εὐρίσκεται αὕτη. Οὕτω φαίνεται βέβαιον ὅτι, διὰ ρυθμίσεως τῆς παροχῆς τοῦ Ἀλιάκμονος μὲ τὰ ὕδατα τῆς Πρέσπας, ἡ ἑτησίᾳ ἐνέργεια, ποῦ θὰ μπορούσε νὰ παραχθῆ δι' ἐκμεταλλεύσεως τῶν ὑδραυλικῶν δυνάμεων τοῦ ποταμοῦ τούτου, θὰ ἠῤῥξάνετο κατὰ 700.000.000 ὥρ. χιλιόβαττ καὶ πλεόν. Ἡ σημασία ὅμως τῆς Πρέσπας διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας δὲν περιορίζεται εἰς τὰς ἐνεργειακὰς τῆς δυνατότητας, αἱ ὁποῖαι μποροῦν οὕτω ν' ἀξιοποιηθοῦν εἴτε μὲ συνδυασμένην ἐκμετάλλευσιν καὶ τῶν τεσσάρων λιμνῶν τῆς Δ. Μακεδονίας, εἴτε δι' ἐμπλουτισμοῦ τῆς παροχῆς τοῦ Ἀλιάκμονος. Ἡ τε-

¹ Πρὸβλ. περὶ τούτου εἰς Θ. Ραυτοπούλου, Κομμουνιστικὰ βιομηχανικὰ σχέδια καὶ ἔθνικα ἐνεργειακὰ διεκδικήσεις, εἰς ἔφη-μερ. «Ἑλλάς» 29.10 καὶ 5.11.1945.

λευταία αὕτη δυνατότης ἔχει ἰδιαιτέραν σημασίαν διὰ τὴν ἐπέκτασιν τῶν ἀρδεύσεων εἰς τὰς πεδιάδας τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας, πού διαρρέει ὁ ποταμὸς οὗτος. Καὶ ἐπὶ τῆς ἀξίας τῆς δυνατότητος ταύτης δὲν χρειάζεται κανὲν νὰ ἐπιμείνωμεν.

Ἄλλὰ ἡ λίμνη Πρέσπα ὑπάγεται ἀναμφισβήτητα εἰς τὴν λεκάνην ἀπορροῆς τοῦ Ἀλιάκμονος, ἐνὸς ποταμοῦ δηλονότι πού διαρρέει ἐξ ὀλοκλήρου ἑλληνικὸν ἔδαφος. Τὸ γεγονός τοῦτο, ὡς καὶ ἡ προεκτεθεῖσα σπουδαιότης τῶν ὑδάτων τῆς διὰ τὴν ρύθμισιν τῆς παροχῆς τοῦ ἐν λόγῳ ποταμοῦ, μποροῦν ν' ἀποτελέσουν ἕνα πρόσθετον ἐπιχείρημα, ἀπέναντι ἰδίως τῆς φίλης Γιουγκοσλαβίας, διὰ τὴν ὀλοκληρωτικὴν προσάρτησιν τῆς ἐπιφανείας τῆς εἰς τὸν ἑλληνικὸν ἔδαφικὸν χῶρον.

Πέραν τούτων, ἡ προσάρτησις καὶ τῶν τεσσάρων τούτων λιμνῶν, μὲ τὰς πλουσίας ἐνεργειακὰς τῶν δυνατότητας, καθὼς καὶ ἡ πρόσκτησις τῶν ἀξιολόγων κοιτασμάτων πετρελαίου τῶν περιοχῶν Αὐλῶνος - Δεβόλη, πού περιλαμβάνονται ἐντὸς τῆς ἀνωτέρω διαγραφείσης γραμμῆς διεκδικήσεών μας ἔναντι τῆς Ἀλβανίας, μποροῦν ἴσως νὰ δημιουργήσουν ἕν τιμι μέρῳ τὰς προϋποθέσεις βιωσιμότητος τῶν διεκδικουμένων περιοχῶν τῆς βόρειου Ἡπείρου.

Ὁ Ἄξιὸς ἀποτελεῖ ἕνα ἀπὸ τὰ σημαντικώτερα ὑδατορρεύματα τῆς χώρας, ὅχι μόνον διὰ τὰς ὑδροηλεκτρικὰς καὶ ἀρδευτικὰς του ἰκανότητας, πού ἐλάχιστα ἔχουν μέχρι σήμερον ἐρευνηθῆ ἢ ἀξιοποιηθῆ, ἀλλ' ἀκόμη καὶ διὰ τὴν δυνατότητα πού προσφέρει οὗτος νὰ καταστή πλωτὸς καὶ νὰ δημιουργηθῆ οὕτως, εἰς τὴν βόρειον Ἑλλάδα, μία ὑδατίνη ὁδὸς ὑψίστης οἰκονομικῆς καὶ στρατιωτικῆς σημασίας.

Διὰ τὴν ἀξιοποίησιν ὅμως τῶν δυνατοτήτων τοῦ ποταμοῦ τούτου (πού κατέχει τόσο πολυτίμους ιδιότητες

διὰ τὴν πλουτοπαραγωγικὴν ἀνάπτυξιν μιᾶς ἐκ τῶν ὀλίγων εὐφόρων περιφερειῶν ποῦ διαθέτει ἡ Ἑλλάς), ἀπαιτεῖται πρὸ πάντων ἐξασφάλισις τῆς σταθερότητος τῆς παροχῆς του, ποῦ μπορεῖ νὰ ἐπιτευχθῇ μόνον μὲ τὴν προέκτασιν τοῦ ἑλληνικοῦ χώρου μέχρι τῆς κατὰ τ' ἄνωτέρω φυσικῆς συνοριακῆς του γραμμῆς, τὰ ἐκ τῆς ὁποίας ἐπιχειρήματα προστίθενται εἰς τὴν ἀνάγκην συγκροτήσεως μείζονος ἐνδοχώρας διὰ τὴν ἱστορικὴν καὶ φυσικὴν πρωτεύουσαν τοῦ γεωοικονομικοῦ χώρου τῆς Κεντρικῆς Μακεδονίας, τὴν Θεσσαλονίκην. Ὅπωςδὴποτε, διὰ τὴν περίπτωσιν κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ παραμείνῃ καὶ πάλιν ἔξω τῶν ἑλληνικῶν συνόρων σημαντικὸν τμῆμα τῆς λεκάνης ἀπορροῆς τοῦ Ἄξιου, καὶ μὲ τὴν προοπτικὴν μιᾶς πλήρους ἀξιοποιήσεως τῶν ὡς ἄνω δυνατοτήτων του, μία εἰδικὴ συμφωνία μὲ τὴν Γιουγκοσλαύϊαν ἐπὶ τῶν θεμάτων τούτων θὰ καταστῇ ἀπαραίτητος.

Κατὰ παρόμοιον τρόπον τίθεται καὶ τὸ ζήτημα τῆς λίμνης Δοϊράνης. Τὰ ὕδατα τῆς λίμνης ταύτης ἔχουν μεγάλην ἀξίαν διὰ τὴν σταθεροποίησιν καὶ τὸν ἐμπλουτισμὸν τῆς παροχῆς τοῦ Ἄξιου, προκειμένης ὑδροδυναμικῆς τούτου ἐκμεταλλεύσεως καὶ διανοίξεώς του ὡς ὕδατινῆς ὁδοῦ. Μεγάλῃ ὅμως θὰ εἶναι ἡ χρησιμότης τῶν ὑδάτων της εἰς τὴν ἐκτέλεσιν ἐγγειοθελτιωτικῶν ἔργων, μὲ τὴν βοήθειαν εὐθηνῆς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας, εἰς τὰς γειτονικὰς πεδιάδας, διὰ τὴν ἄρδευσιν τῶν ὁποίων, σημειωτέον, δὲν κατέστη δυνατόν νὰ χρησιμοποιηθοῦν μέχρι τοῦδε τὰ ὕδατα ταῦτα, συνεπεία τοῦ νομικοῦ καθεστῶτος τῆς λίμνης, ὡς ἀνηκούσης κατὰ τὸ ἥμισυ εἰς τὴν Γιουγκοσλαύϊαν.

Εἶναι ἀνάγκη ὅμως νὰ κατανοηθῇ ἐπαρκῶς — καὶ τοῦτο ἰσχύει κατὰ μείζονα λόγον διὰ τὸ συγκρότημα τῶν λιμνῶν τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας — ὅτι ἡ σύγχρονος τεχνικὴ ἐδημιούργησε τοιαύτας δυνατότητας ἐκμεταλλεύσεως τῶν φυσικῶν δεξαμενῶν πρὸς ποικίλας κατευ-

θύνσεις (ύδροδυναμικές αξιοποιήσεις, ρύθμισιν παροχής γειτονικών ύδατορρευμάτων, εμπλουτισμόν τής παροχής ποταμών ίνα καταστούν οἱτοι πλωτοί, ἀρδεύσεις γειτονικών ἐκτάσεων κλπ.), ὥστε νά μή μπορῆ νά συγχωρηθῆ ἢ κατὰ τήν προσεχῆ συνθήκην εἰρήνης κατανομή τής ἐπιφανείας των μεταξύ πλειόνων ὁμόρων ἐπικρατειῶν καί κατὰ τρόπον ὥστε νά καθίσταται ἀδύνατος ἡ ἐκμετάλλευσις τῶν πολλαπλῶν δυνατοτήτων ποῦ προσφέρουν αὐται. Ἡ προεκτεθεῖσα δὲ σημασία τής λίμνης Δοϊράνης διὰ τήν πλουτοπαραγωγικὴν ἀνάπτυξιν τής Κεντρικῆς Μακεδονίας ὡς καί τὸ γεγονός ὅτι ὑπάγεται αὕτη εἰς τήν λεκάνην ἀπορροῆς τοῦ Ἄξιου, κατὰ τὸν κατώτερον ροῦν του, συνηγορεῖ ἀσφαλῶς ὑπὲρ τής ὀλοκληρωτικῆς προσαρτήσεως τής ἐπιφανείας της εἰς τὸν ἑλληνικὸν ἕδαφικὸν χῶρον.

Περαιτέρω ὁ Στρυμών, ὁ Νέστος καί ὁ Ἐβρος ἀντιπροσωπεύουν καί αὐτοὶ μίαν ἀνεκτίμητον ζωοποιὸν δύναμιν διὰ τήν Μακεδονίαν καί τήν Θράκην. Καί οἱ τρεῖς δὲ ποταμοὶ προσφέρουν ἀνεξερευνήτους μὲν εἰσέτι, πάντως ἀξιολογώτατας πηγὰς ὑδροηλεκτρικῆς ἐνεργείας, τόσον πολυτίμους διὰ τήν πλουτοπαραγωγικὴν ἀνάπτυξιν τῶν βορείων ἑλληνικῶν ἐπαρχιῶν. Οὕτω διὰ τὸν Νέστον εἰδικώτερα, τὸ Γραφεῖον Μελετῶν ὑδραυλικῶν ἔργων ὑπολογίζει ὅτι μία δέσμευσις του παρὰ τήν γέφυραν Παπάσκιοι θὰ μπορούσε ν' ἀποδώσῃ ὑδροηλεκτρικὴν ἐνέργειαν 580 ἑκατομ. ὥρ. χιλιοθάττ ἑτησίως. Ἄλλὰ εἰς ἑλληνικὸν ἕδαφος εὐρίσκεται μόνον ὁ κατώτερος ροῦς καί τῶν τριῶν τούτων ποταμῶν. Τὸ κύριον σῶμα ἐκάστου τούτων εὐρίσκεται ἔξω τῶν σημερινῶν ἑλληνικῶν συνόρων, μολοντί καί περιοχαί, ποῦ διαρρέουν οἱ ποταμοὶ οἱτοι, ὅπως καί ὁ Ἄξιός, μὴ δυνάμεναι ν' ἀποχετευθοῦν εἰς ἄλλον γεωγραφικὸν ἀποδέκτην ἐκτὸς τοῦ Αἰγαίου Πελάγους, καθίστανται ὑποτελεῖς εἰς αὐτό,

ἀνήκουν εἰς τὸν ἑλληνικὸν χῶρον καὶ χρησιμοποιοῦν τὰ ἴδια βόρεια σύνορά του πρὸς ὀρθόθεσιν των¹.

Ἄλλ' οἱ ποταμοὶ ἀποτελοῦν σήμερον ζῶντας ὀργανισμοὺς τεραστίας σημασίας, διὰ τὴν πλουτοπαραγωγικὴν ἀνάπτυξιν τῶν γειτονικῶν ἐκτάσεων, εἰς τρόπον ὥστε ὁ διαμελισμὸς των μεταξὺ διαφόρων κρατῶν νὰ εἶναι ἐντελῶς ἀπαράδεκτος. Διότι ἡ γεωργικὴ καὶ βιομηχανικὴ ἀξιοποίησις τῶν ὑδατορρευμάτων μπορεῖ νὰ ἐπιτευχθῆ ἴσως μόνον μὲ ἐνιαῖα ἔργα διευθετήσεως ὀλοκλήρου τῆς λεκάνης ἀπορροῆς των, μὲ τὰ ὁποῖα καὶ μόνον μπορεῖ νὰ ἐξουδετερωθῆ ἡ ἀρνητικὴ δρᾶσις τῶν ποταμῶν (πλημμύραι κλπ.) καὶ νὰ ἀξιοποιηθῆ ἡ κατὰ τ' ἀνωτέρω θετικὴ των ἐπενέργεια². Ἐφ' ὅσον δὲν ἐλέγχωμεν μόνον τὸν κατώτερον ροὺν τῶν ποταμῶν τούτων, ὑποχρεούμεθα ἢ νὰ ὑφιστάμεθα διαρκῶς τὰς ζημίας ἐκ τῶν πλημμυρῶν των ἢ νὰ δαπανῶμεν ἀδιακόπως τεράστια κεφάλαια εἰς ἀντιπλημμυρικὰ ἔργα, πού δὲν μποροῦν νὰ εἶναι ποτὲ πλήρως ἀποτελεσματικά, ἐφ' ὅσον δὲν καθίσταται δυνατὸν ν' ἀποτρέψωμεν ὀριστικῶς τὰς πλημμύρας, διὰ τῆς ἐκτελέσεως ἔργων διευθετήσεως τῶν ὀρεινῶν λεκανῶν τῶν ρευμάτων τούτων. Καὶ ἐφ' ὅσον δὲν ἐξασφαλίζεται ὁ ἔλεγχος τῶν ὀρεινῶν λεκανῶν τῶν ποταμῶν τούτων, περιωρισμέναι μόνον δυνατότητες μποροῦν νὰ ὑπάρχουν διὰ τὴν ἱκανοποιητικὴν ἀρδευτικὴν καὶ ὑδροδυναμικὴν ἐκμετάλλευσιν των.

Ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου εἶναι χαρακτηριστικὸν τὸ γεγονός ὅτι οἱ Ἄγγλοι καὶ Ἀμερικανοὶ τεχνικοί, πού ἐμελέτησαν καὶ ἐξετέλεσαν τὰ ἔργα διευθετήσεως τοῦ κατωτέρου μὲ τοῦ Στρυμόνος, (τὰ ὁποῖα καὶ μόνον ἐστοίχισαν 4.000.000 λιρῶν), διετύπωσαν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὴν γνώμην ὅτι αἱ μελλοντικαὶ καταστροφαὶ τῶν ἔργων

¹ Ἄλ. Σίνου, ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 43.

² Πρὸβλ. Κ. Χριστοπούλου, Τὸ ἑλληνικὸ πρόβλημα, Θεσσαλονίκη 1945, σελ. 25 κ. ἐφ.

δὲν μποροῦν νὰ ἀποτραποῦν, ἐφ' ὅσον ἡ Ἑλλάς δὲν ἔχει τὸν ἔλεγχον τῆς ὄρεινῆς κοίτης τοῦ ποταμοῦ καὶ συνεπῶς τὴν δυνατὸτητα ἐκτελέσεως τῶν ἀπαιτουμένων πολλαπλῶν ἔργων διευθετήσεώς της.

Εἶναι προφανές, ὅθεν, ἡ σημασία τῆς ἐξασφάλισεως τοῦ ἐλέγχου καὶ ἐπὶ τοῦ ἀνωτέρου ροῦ τῶν ποταμῶν τούτων, ἐλέγχου, πού μόνον οὗτος μπορεῖ νὰ μᾶς παράσχη τὰ μέσα μιᾶς ἐντατικῆς πλουτοπαραγωγικῆς ἀναπτύξεως τῶν βορείων ἐπαρχιῶν μας, τόσον ἀπαραίτητου διὰ τὴν ἀνύψωσιν τοῦ ἐπιπέδου διαβιώσεως τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Καὶ ἡ ἀνάγκη τοῦ ἐλέγχου τούτου συνηγορεῖ ἀπολύτως ὑπὲρ τῆς διεκδικήσεως τῆς πρὸς βορρᾶν φυσικῆς συνοριακῆς γραμμῆς τοῦ ἑλληνικοῦ γεωγραφικοῦ χώρου, ὡς αὕτη διεγράφη ἀνωτέρω καὶ ἡ ὁποία συμπίπτει καὶ πρὸς τὴν γραμμὴν διαχωρισμοῦ τῶν ὑδάτων τοῦ χώρου τούτου.

Εἰς τὸ πλαίσιον τῆς ὅλης προσπάθειας πρὸς ἀνύψωσιν τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τοῦ λαοῦ μας, ἡ ἀξίωσις πρὸς ὀλοκλήρωσιν τοῦ ἑλληνικοῦ χώρου εἰς τὰ γεωγραφικὰ καὶ γεωοικονομικά του σύνορα, εἶναι φυσικὸν ν' ἀποτελῇ τὴν πρωταρχικὴν μας ἐθνικὴν διεκδίκησιν. Διότι μία σοβαρὰ ἐδαφικὴ ἐπέκτασις — καὶ ὡς τοιαύτη δὲν μπορεῖ νὰ νοηθῇ οἰαδήποτε στρατηγικὴ βελτίωσις τῶν συνόρων μας, ὅπως ἡ συνήθως προβαλλομένη ὡς διεκδίκησις ἔναντι τῶν Βουλγάρων — θὰ προσφέρῃ εἰς τὴν οἰκονομίαν μας τὸν διὰ τὴν περαιτέρω ἀνάπτυξίν της ἀναγκαζοῦντα ἐδαφικὸν χῶρον, θὰ προσφέρῃ δυνατὸτητας αὐξήσεως τοῦ κοινωνικοῦ μας εἰσοδήματος καὶ εὐκαιρίας μόνιμου ἀπασχολήσεως τοῦ πληθυσμοῦ, πού πολὺ δύσκολα μποροῦν νὰ συγκριθοῦν πρὸς ἐκείνας, πού θὰ δημιουργήσῃ οἰαδήποτε πλουτοπαραγωγικὴ ἀνάπτυξις τῆς χώρας¹.

¹ Βλέπε μίαν σύγκρισιν μεταξὺ τῶν ἐκ τῆς ἐδαφικῆς ἐπεκτά-

Ἄλλά, πέραν τούτων, αἱ ἐθνικαί μας διεκδικήσεις κατευθύνονται καί πρὸς τὴν ἐξασφάλισιν ὄλων ἐκείνων τῶν ὄρων, πού θὰ ἐπιτρέψουν τὴν ἐκ τῶν πραγμάτων καὶ τῆς προσφάτου οικονομικῆς ἐξελίξεως ἐπιβαλλομένην ἀναπροσαρμογὴν καὶ ἀναδιάρθρωσιν τῆς ἐλληνικῆς οἰκονομίας, εἰς τρόπον ὥστε νὰ καταστῇ δυνατὴ ἡ ὀριστικὴ ἐπίλυσις τοῦ οἰκονομικοῦ μας προβλήματος. Ἡ δημιουργία εὐνοϊκῶν (ἢ τοῦλάχιστον ἴσων πρὸς ἐκείνας, πού ἰσχύουν καὶ διὰ τὰ ἄλλα ἔθνη) προϋποθέσεων ἀποκαταστάσεως καὶ μελλοντικῆς ἐργασίας διὰ τὸ ἐμπορικόν μας ναυτικόν, ἢ ἐξασφάλισις τῶν δυνατοτήτων τοποθετήσεως τῶν εὐγενῶν προϊόντων τῆς ἐλληνικῆς γῆς εἰς τὴν διεθνή ἀγορὰν καὶ ἡ προστασία τῆς ἐργασίας καὶ τῶν οἰκονομικῶν συμφερόντων τῶν Ἑλλήνων τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἀπὸ τὴν ἀποταμίευσιν τῶν ὁποίων προσδοκῶμεν πρὸ πάντων ν' ἀντλήσωμεν τὰ κεφάλαια πού ἀναγκαιοῦν διὰ τὴν προώθησιν τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς τοῦ τόπου — ταῦτα πάντα ἀποτελοῦν κεφαλαιώδη σημεῖα τῶν ἐθνικῶν μας διεκδικήσεων εἰς τὸ οἰκονομικόν ἐπίπεδον.

Καὶ περαιτέρω, περιλαμβάνεται εἰς τὰς διεκδικήσεις μας καὶ ἐκείνη πού ἀνάγεται εἰς τὴν ἐξασφάλισιν μερικῶν ἀπὸ τὰς βασικὰς προϋποθέσεις, πού ἀπαιτοῦνται διὰ τὴν ἐντατικὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πόρων τῆς χώρας. Προϋποθέσεις, ἢ δυνατότης ἐκπληρώσεως τῶν ὁποίων εὐρίσκεται πολὺ πέραν τῶν ὀρίων τῆς δυναμικότητος τῆς χώρας ταύτης. Ἄλλ' ἄς ἴδωμεν ἐγγύτερον μερικὰς ἐκ τούτων.

Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ χώρα μας διαθέτει σημαντικώτατα κοιτάσματα ὀρυκτοῦ πλούτου (σιδήρου, βωξίτου, λευκολίθου, μαγγανίου, χρωμίου, νικελίου κλπ.), πού ἐξάγονται σήμερον, πρὸς βιομηχανικὴν κατεργασίαν, εἰς

σεως καὶ τῆς περαιτέρω ἐκβιομηχανίσεως δυνατοτήτων, εἰς τὴν προαναφερθεῖσαν μελέτην μας, σελ. 97 κ. ἐφ.

άλλας χώρας. Είναι φανερόν πόσον έκτάκτως ένδιαφέρουσα είναι ή περίπτωσις τής κατεργασίας τών μεταλλευμάτων τούτων έντός τής χώρας, από άπόψεως αύξήσεως τόσον του έθνικου είσοδήματος, όσον και τής άπασχολήσεως του πληθυσμου. Δοθέντος όμως ότι όλα τά μέταλλα, που μπορούν να παραχθούν εκ τούτων, θα προωρίζοντο κατ' άνάγκην, έλλείπει αξιολόγου έγχωρίου καταναλώσεως (έκτός του σιδήρου), προς έξαγωγήν και έφ' όσον ή παραγωγή και διάθεσις τών περισσοτέρων εκ τούτων τελεί υπό τον έλεγχον διεθνών μονοπωλιακών οργανισμών, είναι φανερόν ότι ή έξασφάλισις υπέρ τής χώρας μας ενός ποσοστού τής παγκοσμίου παραγωγής τών μετάλλων τούτων πρέπει ν' άποτελέση μίαν από τάς βασικώτερας οικονομικάς διεκδικήσεις μας.

Τό ίδιο ισχύει και διά την έλευθερίαν χρήσεως τών διπλωμάτων εύρεσιτεχνίας, διά τών όποιών προστατεύονται διεθνώς αί νεώτεροι και μάλλον έν χρήσει μέθοδοι κατασκευής τών περισσοτέρων εκ τών ως άνω μετάλλων, αλλά και πλείστων ήλεκτροχημικών προϊόντων, έξ εκείνων που μπορούν να παραχθούν ένταύθα, προς κάλυψιν άντιστοιχών άναγκών τής έγχωρίου καταναλώσεως — έκτός τών διπλωμάτων εκείνων εύρεσιτεχνίας, που άνήκουν κατá κυριότητα εις ύπηκόους τών ήττημένων χωρών, και πρό πάντων τής Γερμανίας και τής Ιταλίας και ή παραχώρησις τής χρήσεως τών όποιών θα πρέπει να συμπεριληφθῆ εις τάς ύπ' αύτῶν όφειλομένας προς την χώραν μας έπανορθώσεις.

Και τέλος, δέν πρέπει να λησμονηθῆ ή άνάγκη τής υπό εύνοϊκούς όρους έξασφαλίσεως τών μέσων χρηματοδοτήσεως τών πάσης φύσεως πλουτοπαραγωγικών έργων, τών άναγκαίων διά την δημιουργίαν τών προϋποθέσεων μιáς νέας οικονομικής και έκπολιτιστικής έξορμήσεως του έθνους.

Αί επιδιώξεις αὗται, ὀλοκληρούμεναι εἰς τὴν βασι-
κὴν μας διεκδίκησιν τῆς προσκλήσεως τοῦ διὰ τὴν ὀμα-
λὴν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν ἀναγκαίου ἔδαφικοῦ χώρου,
θὰ μπορέσουν ἀσφαλῶς, ἐφ' ὅσον ἤθελον ἱκανοποιηθῆ,
νὰ προσφέρουν εἰς τὸν λαόν μας νέας εὐκαιρίας μιᾶς
μονίμου παραγωγικῆς του ἀπασχολήσεως, νὰ ὑποβοηθή-
σουν οὕτω τὴν αὐξήσιν τοῦ ἔθνικοῦ του εἰσοδήματος καὶ
νὰ συντελέσουν τελικὰ εἰς τὴν ἀνύψωσιν τοῦ βιοτικοῦ
ἐπιπέδου τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, κατὰ τὸν βαθμὸν πού δι-
καιούται ν' ἀπαιτήσῃ οὗτος, ὡς ἐκ τῶν τεραστίων θυ-
σιῶν του διὰ τὴν ὑπόθεσιν τῆς συμμαχικῆς νίκης.

III. ΑΙ ΕΠΑΝΟΡΘΩΣΕΙΣ

Ἐάν μὲ τὴν προβολὴν τῶν δικαίων ἔθνικῶν μας διεκδικήσεων, ἐπιδιώκωμεν νὰ ἐξασφαλίσωμεν τὰ μέσα ποὺ θὰ καταστήσουν τὴν χώραν μας περισσότερον βιώσιμον, μὲ τὴν ἀπαίτησιν πρὸς καταβολὴν ἐπανορθώσεων, παρὰ τῶν ἡττημένων χωρῶν, καὶ ἰδίως ἐκείνων ποὺ συνέθεσαν τὸν τριπλοῦν κατακτητὴν τῆς χώρας, εἶναι δίκαιον νὰ ἐπιδιώκωμεν τὴν ἀποκατάστασιν τῶν τεραστίων καταστροφῶν, τὰς ὁποίας οἱ λαοὶ οὗτοι ἀπηργάσθησαν εἰς τὸν τόπον μας.

Μὲ τὰς ἐπανορθώσεις δὲν ἐπιτρέπεται φυσικὰ νὰ συνδέεται τὸ ζήτημα τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ ἀφαιρεθέντος παραγωγικοῦ ἐξοπλισμοῦ τῆς χώρας, ἐπιστροφῆς ποὺ πρέπει νὰ πραγματοποιηθῇ πάραυτα, εἰς οἵανδήποτε χώραν καὶ ἂν εὐρίσκωνται τὰ ἀφαιρεθέντα ὑλικά. Καὶ μεταξὺ τούτων πρέπει νὰ μνημονεύσωμεν ἐντελῶς ἰδιαίτερα τὸ σιδηροδρομικὸν ὑλικὸν ποῦ, ἐφ' ὅσον δὲν κατεστράφη, ὑπεξηρέθη σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου ἐκ τῆς χώρας μας. Τὸ ὑλικὸν τοῦτο, ἢ ἔλλειψις τοῦ ὁποίου τόσο πολὺ ἐθάρυνε μέχρι τοῦδε ἐπὶ τῆς δυνατότητος ἀνασυγκροτήσεως τῆς οἰκονομίας μας, πρέπει ν' ἀναζητηθῇ ὅπουδήποτε καὶ ἂν εὐρίσκεται καὶ δὲν μπορεῖ ν' ἀπαλλαγοῦν τῆς ὑποχρέωσεως πρὸς ἐπιστροφήν του, δι' οἵανδήποτε πολιτικὴν σκοπιμότητα, οἱ βάρβαροι γείτονές μας, οἱ Βούλγαροι, εἰς χεῖρας τῶν ὁποίων εὐρίσκεται μέγα μέρος τοῦ τροχαίου ὑλικοῦ τῶν σιδηροδρόμων μας, ποῦ

συναπεκόμισαν οὔτοι φεύγοντες ἐκ τῶν μαρτυρικῶν βο-
ρείων ἐπαρχιῶν μας.

Δὲν εἶναι νοητὸν ἐπίσης νὰ συμπεριληφθοῦν μεταξὺ
τῶν καταβλητέων ἐπανορθώσεων τὰ σημαντικώτατα
χρηματικά ποσὰ πού οἱ Γερμανοὶ καὶ Ἱταλοὶ ἔλαβον ἐξ
Ἑλλάδος, ὑπὸ μορφήν πιστώσεων, καὶ ἡ καταβολὴ τῶν
ὁποίων πρέπει νὰ γίνῃ κατ' ἀπόλυτον προτεραιότητα.

Πέραν τούτων, πρέπει νὰ ἐπιδιωχθῆ, ὅπως αἱ ἐπα-
νορθώσεις, πού θὰ καταβληθοῦν ὑπὸ τῆς Γερμανίας καὶ
Ἱταλίας, συνίστανται πρὸ πάντων εἰς μηχανήματα, ἐρ-
γαλεῖα καὶ τεχνικὰ ἐφόδια ἐν γένει, ἀναγκαῖα διὰ τὴν
ἀποκατάστασιν τοῦ παραγωγικοῦ ἐξοπλισμοῦ τῆς χώ-
ρας καὶ εἰδικώτερον γεωργικὰ μηχανήματα καὶ βιομη-
χανικὰ συγκροτήματα, ὑλικὸν ἀποκαταστάσεως τῶν σι-
δηροδρόμων καὶ τῶν ὁδικῶν μας συγκοινωνιῶν, καθὼς
ἐπίσης αὐτοκίνητα καὶ πλοῖα.

Ἡ Βουλγαρία μπορεῖ καὶ πρέπει νὰ ὑποχρεωθῆ εἰς
ἀποκατάστασιν τοῦ κτηνοτροφικοῦ μας πλούτου.

Σημαντικώτατη ὅμως πρέπει νὰ εἶναι καὶ ἡ ὑπὸ μορ-
φήν ἐπανορθώσεων ὑποχρέωσις καὶ τῶν τριῶν χωρῶν,
διὰ τὴν προσφορὰν τῶν ἐργατικῶν χειρῶν, πού ἀπαι-
τοῦνται διὰ τὴν ἀνόρθωσιν τῶν ὄσων οἱ λαοὶ των συνε-
σώρευσαν ἐδῶ εἰς ἐρείπια. Καὶ ἡ μὲν Γερμανία καὶ Ἱτα-
λία πρέπει νὰ μᾶς προμηθεύσουν τοὺς ἐξειδικευμένους,
ἡ δὲ Βουλγαρία τοὺς χειρῶνακτας ἐργάτας, πού χρεια-
ζόμεθα διὰ τὴν ἀνόρθωσιν τοῦ παραγωγικοῦ μας ἐξο-
πλισμοῦ καὶ τὴν ἐκτέλεσιν πλουτοπαραγωγικῶν ἔργων.

Πρέπει νὰ διευκρινίσωμεν ὅμως ἐνταῦθα ὅτι ὁ τρό-
πος οὗτος ἀποζημιώσεως, ἐνῶ μπορεῖ νὰ διευκολύνη ση-
μαντικὰ τὴν ἐπίλυσιν πλείστων προβλημάτων χρηματο-
δοτήσεως τῶν ἀναγκαίων ἔργων ἀνασυγκροτήσεως, δὲν
πρόκειται κατ' οὐδένα τρόπον νὰ προκαλέσῃ καὶ νέαν
ὄξυνσιν τοῦ παρ' ἡμῖν προβλήματος τῆς ἀπασχολήσεως,
ἐφ' ὅσον ἡ χρησιμοποίησις τῶν ξένων ἐργατῶν θὰ εἶναι

παροδική, προωρισμένη να διαρκέση επί τόσον μόνον χρόνον, ὅσος θὰ χρειασθῆ διὰ τὴν συμπλήρωσιν τῶν ἔργων καὶ συνεπῶς κατ' οὐδένα τρόπον μπορεῖ νὰ ἐπηρεάσῃ τὴν ὄλην πολιτικὴν τῆς ἐξευρέσεως διεξόδου μονίμου ἀπασχολήσεως τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

IV. ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΜΙΑΣ ΤΕΤΡΑΕΤΟΥΣ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑΣ*

Ἡ τετραετία πού διέρρευσε ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ὅπου τὸ πρῶτον ἐδοκιμάσαμεν νὰ θεμελιώσωμεν τὰς οἰκονομικὰς μας διεκδικήσεις, εἶναι γεμάτη ἀδικίας καὶ ἀπογοητεύσεις.

Ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ἐδοκιμάσθη εἰς τὴν προσμονὴν τῆς δικαίωσέως τῶν ἱερῶν του διεκδικήσεων πολὺ περισσότερο ἀφ' ὅ,τι θὰ μπορούσε νὰ φαντασθῆ κανεὶς. Ἐδάφη πού ἐγονιμοποιήθησαν μὲ τὴν ἐργασίαν Ἑλλήνων ἐπὶ αἰῶνας καὶ κατοικοῦντο μέχρι τῶν τελευταίων ἐτῶν ἀκόμη ὑπὸ πληθυσμοῦ κατὰ πλειοψηφίαν ἑλληνικοῦ, ἐδάφη, πού πολλάκις καθηγιάσθησαν ἀπὸ τὸ αἷμα Ἑλλήνων ἡρώων καὶ μαρτύρων καὶ ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἔλαμψεν, κατὰ τὸν τελευταῖον πόλεμον, ἡ ἀκτίς τῆς πρώτης συμμαχικῆς νίκης, παρέμειναν, χάρις εἰς τὴν πολιτικὴν τῶν διεθνῶν συμβιβασμῶν, ἔξω τῶν ὁρίων τῆς μητρὸς πατρίδος.

Ὁ οἰκονομικὸς, ἐξ ἄλλου, ἀπολογισμὸς τοῦ τελευταίου πολέμου ὑπῆρξε, διὰ τὴν χώραν μας τοῦλάχιστον, ἀκόμη θλιβρωτέρως. Εἰς 2½ δισεκατομμύρια προπολεμικῶν δολλαρίων ἐξετιμήθησαν καὶ ἀνεγνωρίσθησαν εἰς τὴν Διάσκεψιν Ἐπανορθώσεων τῶν Παρισίων (1946) αἱ ἄμεσοι ὑλικά ζημίαι τῆς Ἑλλάδος, ποσὸν πού ἀντιστοιχεῖ εἰς τὸ ἐθνικὸν εἰσόδημα τεσσάρων καὶ πλέον ἐτῶν.

* Προστίθεται εἰς τὴν β' ἔκδοσιν.

Ἐναντι τῶν ζημιῶν τούτων, ἐπεδικάσθησαν εἰς τὴν χώραν πολεμικαὶ ἐπανορθώσεις συνολικοῦ ποσοῦ 200 - 250 περίπου ἑκατομμυρίων δολλαρίων, καταβλητέαι ὑπὸ τῆς Γερμανίας, Ἰταλίας καὶ Βουλγαρίας. Ἐκ τοῦ ποσοῦ τούτου, παρελήφθησαν μέχρι τοῦδε μερικὰ μηχανήματα ἐκ τῶν γερμανικῶν ἐπανορθώσεων, ἐκλείσθη μόλις ἡ συμφωνία περὶ ἐνάρξεως καταβολῆς τῶν ἰταλικῶν, αἱ δὲ ἐπιδικασθεῖσαι βουλγαρικαὶ ἐπανορθώσεις εἶναι ἀθέβαιον ἂν θὰ εἰσπραχθοῦν ποτέ.

Ἔτσι, ἡ Ἑλλάς ἀφέθη νὰ ἐπουλώσῃ τὰς πληγὰς τῆς διὰ τῶν ἰδίων τῆς πρὸ πάντων δυνάμεων. Ὅπως διεπιστώθη ὁμως ἐξ ὅλων τῶν ἐπισήμων ἐρευνῶν, πού διενηργήθησαν ἔκτοτε ἐπὶ τοῦ προκειμένου, ἡ χώρα μας δὲν ἔχασε μόνον κατὰ τὸν πόλεμον τὸ ἐθνικὸν τῆς εἰσόδημα πολλῶν ἐτῶν, ἀλλ' ἔχασε πρὸ πάντων — καὶ τοῦτο ἔχει ἰδιαιτέραν σημασίαν διὰ μίαν χώραν μὲ περιωρισμένης πλουτοπαραγωγικὰς δυνάμεις, ὅπως ἡ Ἑλλάς — μέγα μέρος τοῦ ἐθνικοῦ τῆς πλούτου, πού συνεσσωρεύθη μὲ τὴν ἐργασίαν τῶν τέκνων τῆς ἐπὶ ἑκατὸν ἔτη ἐλευθέρου βίου, ἔχασε μέγα μέρος τοῦ παραγωγικοῦ τῆς ἐξοπλισμοῦ καὶ ἐξ αἰτίας τῆς ἀπωλείας ταύτης εἶναι φυσικὸν νὰ δυσχεραίνεται ἡ παραγωγικὴ μας προσπάθεια ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν.

Αἱ καταστροφαὶ τοῦ πολέμου καὶ τῆς κατοχῆς, αἱ νομισματικαὶ περιπέτειαί πού ἐσυνεχίσθησαν ἀπὸ τῆς κατοχικῆς περιόδου χωρὶς ἀνάπαυλαν σχεδόν, ἡ ἐκ τοῦ πολέμου διασάλευσις τῶν βάθρων μιᾶς ἀρκετὰ ἐπισηφαλοῦς ἤδη οἰκονομικῆς ἰσορροπίας καὶ αἱ ζημίαι ἐκ τῆς συμμοριακῆς δράσεως συνθέτουν τὴν τραγικὴν εἰκόνα τῶν αἰτίων μιᾶς προΐουσης οἰκονομικῆς ἀπαθλιώσεως, πού χαρακτηρίζει ὀργανικῶς τὴν μεταπολεμικὴν μας ζωὴν.

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι οἱ Σύμμαχοι ἐβοήθησαν γενναίως τὴν χώραν μας, ἀμέσως μετὰ τὸν πόλεμον, εἰς τὴν προσπάθειαν οἰκονομικῆς ἀνορθώσεως. Ἡ συμμαχικὴ βοή-

θεια, ιδίως εκείνη πού παρεσχέθη διά τῆς Ὁργανώσεως τῆς UNRRA, ἐξετιμήθη εἰς ἀρκετάς ἑκατοντάδας ἑκατομμυρίων δολλαρίων. Ἡ ἐνίσχυσις ὅμως αὕτη συνίστατο πρὸ πάντων εἰς ἀγαθὰ καταναλώσεως καὶ συνεπῶς, μακρὰν τοῦ νὰ ἐπαρκῆ διά τὴν ἀνασυγκρότησιν τῆς χώρας, μᾶς ἔδωκε τὰ μέσα μιᾶς ἐπείγουσας περιθάλψεως μόνον καὶ ἀντιμετωπίσεως ζωτικῶν τινων βιοτικῶν προβλημάτων.

Ἔτσι ἐνῶ σύμφωνα μὲ προσφάτους ἐπισήμους ἐκτιμήσεις, τὸ σύνολον τῶν κεφαλαίων, πού διετέθησαν ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως εἰς ἔργα ἀνασυγκροτήσεως, ἀνέρχεται εἰς 600 ἑκατομμ. δολλαρίων, μόνον τὸ 1/3 τούτων ὀφείλεται εἰς συμμαχικὴν ἐνίσχυσιν, τὸ δὲ ὑπόλοιπον προέρχεται ἐξ ἑλληνικῶν καθαρῶς πόρων.

Τοῦτο σημαίνει ὅμως ἀκόμη ὅτι μὲ τὴν προσπάθειαν τεσσάρων ὀλοκλήρων ἐτῶν ἀπεκατεστάθη μικρὸν ποσοστὸν μόνον τῶν πολεμικῶν ζημιῶν τῆς χώρας. Τὸ γεγονός τοῦτο, ὅπως καὶ ἡ συνεχιζομένη καταστροφή τοῦ παραγωγικοῦ κεφαλαίου μπορεῖ, ἐν συνδυασμῶ πρὸς τὴν ὀργανικὴν ἀδυναμίαν τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας, νὰ μᾶς ἐξηγήσῃ διατί, τέσσαρα ἔτη ἤδη μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν, τὸ ἐθνικὸν εἰσόδημα τῆς Ἑλλάδος φθάνει μόλις τὰ 60 % τοῦ προπολεμικοῦ.

Ἐν τῷ μεταξύ, τὸ ἑλληνικὸν πρόβλημα δὲν ἔχασε τίποτε ἀπὸ τὴν παλαιάν του ὀξύτητα. Ὅλα τὰ δεδομένα πείθουν τουναντίον ὅτι διέρχεται τοῦτο τὰς φάσεις μιᾶς ἀκόμη μεγαλυτέρας ὀξύτητος. Ἡ εἰσορῆ ἑκατοντάδων χιλιάδων προσφύγων, μετὰ τὴν μικρασιατικὴν καταστροφήν, εἰς νεαρὰν ἡλικίαν καθὼς καὶ ἡ ἀπότομος αὔξησις τῆς γεννητικότητος κατὰ τὴν περίοδον 1924 - 30, συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ ρίπτονται κατὰ τὴν μεταπολεμικὴν περίοδον, εἰς τὴν ἀγορὰν ἐργασίας, ἄτομα κατὰ 50 % περισσότερα ἐκείνων τῆς προπολεμικῆς περιόδου.

Τὸ ποσοστὸν, ἐξ ἄλλου, τῆς ἐτησίως αὔξεσως τοῦ

πληθυσμοῦ ἀνῆλθεν ἐκ νέου, εὐθύς μετὰ τὸν πόλεμον, εἰς ἐπίπεδα ποῦ χαρακτηρίζονται ἀπὸ τὰ ὑψηλότερα εἰς τὸν κόσμον, καθ' ὃν χρόνον πολλαὶ χιλιάδες ἀδελφῶν προσφύγων, βιαίως ἐκπατρισθέντων ἀπὸ τὰ ἐδάφη ὅπου ἐπὶ αἰῶνας ἔδρασαν ὁ Ἑλληνισμός, ζητοῦν μόνιμον ἀπασχόλησιν καὶ ἐγκατάστασιν εἰς τὴν πατρίδα.

Ἡ Ἑλλάς ἀντιμετωπίζει ἔτσι ἓνα πελώριον πρόβλημα ἀπασχολήσεως, τὸ ὁποῖον συνίσταται ὄχι μόνον εἰς τὴν ἀνάγκην ἀπασχολήσεως τῶν ἀνέργων, ὁ ἀριθμὸς τῶν ὁποίων αὐξάνει ὀλονὲν περισσότερον, ἀλλὰ πρὸ πάντων εἰς τὴν ἀνάγκην πλήρους ἀπασχολήσεως τοῦ πληθυσμοῦ, ὁ ὁποῖος — καὶ τοῦτο ἰσχύει ἰδιαίτερα διὰ τὸν πληθυσμὸν τῆς ὑπαίθρου — μικρὸν μόνον ἀριθμὸν ἐργασίμων ἡμερῶν πραγματοποιεῖ κατ' ἔτος, ἔναντι ἐκείνου ποῦ θὰ ἠδύνατο πράγματι. Εἰς 1.000.000 περίπου ἀτόμων ὑπολογίζει, διὰ τὸ ἔτος 1937 ἤδη, ἡ Political and Economic Planning τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ὁξφόρδης τὸν ἀγροτικὸν ὑπερπληθυσμὸν, διὰ τὸν ὁποῖον πρέπει ν' ἀναζητήσωμεν νέας διεξόδους ἀπασχολήσεως. Ἐξ ἄλλου, ὁ Ὄργανισμὸς Τροφῶν καὶ Γεωργίας (F. A. O.) τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν ὑπελόγησεν, κατόπιν ἐπιτοπίου ἐρεῦνης εἰδικῆς Ἀποστολῆς του, ὅτι πρὸς ἐξασφάλισιν ἑνὸς ἀνεκτοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου εἰς τὸν πληθυσμὸν τῆς ὑπαίθρου, θὰ πρέπει νὰ ἀποβλέψωμεν εἰς μείωσιν τῆς σημερινῆς ἀναλογίας τοῦ γεωργικοῦ πληθυσμοῦ ἀπὸ 60 % εἰς 40 % ἐπὶ τοῦ συνόλου.

Ἄλλὰ τὸ τεράστιον τοῦτο πρόβλημα ἀπασχολήσεως ἀποτελεῖ τὴν μίαν μόνον πτυχὴν τοῦ ἑλληνικοῦ προβλήματος. Ἡ στενότης τοῦ γεωργικοῦ κλήρου ἐν Ἑλλάδι καθὼς καὶ ἡ κατωτέρα παραγωγικότης τῶν καλλιεργησίμων ἐκτάσεων, ποῦ ἀποτελοῦν καὶ τὰ βασικὰ αἷτια τῆς σμικρότητος τοῦ κατὰ κεφαλὴν εἰσοδήματος, συνθέτουν τὴν ἄλλην. «Ο ἱ Ἑ λ λ η ν ε ς γ ε ω ρ γ ο ἰ, διαπιστώνει εἰς τὴν ἔκθεσίν της ἡ Ἀποστολὴ τοῦ Ὄργανισμοῦ τρο-

φῶν καὶ γεωργίας, προσπαθοῦν νὰ ζήσουν ἀπὸ τὴν ἐκμετάλλευσιν τῆς μικροτέρας κατὰ κεφαλὴν ἐκτάσεως κατὰ γεωργικὸν πληθυσμὸν ἀφ' ὅ,τι οἱ γεωργοὶ οἷασδὴποτε ἄλλης χώρας τῆς Εὐρώπης, μικροτέρας δὲ ἀκόμη καὶ τῆς τῶν περισσοτέρων περιοχῶν τοῦ κόσμου, ἐκτὸς τῆς Ἀσίας. Πρὸς τούτοις αἱ ἀποδόσεις κατὰ στρέμμα εἰς σιτηρὰ εἶναι αἱ χαμηλότεραι τοῦ κόσμου...».

«Τὸ ἐπίπεδον ζωῆς τῶν 7.500.000 κατοίκων τῆς Ἑλλάδος, ἔγραφε πρὸ 1½ ἔτους ἡ Ἀμερικανικὴ Ἀποστολὴ Πόρτερ, ἦτο πάντοτε ἐπικινδύνως χαμηλόν. Τὸ ἐθνικὸν εἰσόδημα ἦτο πάντοτε χαμηλόν, ἐν ἀπὸ τὰ χαμηλότερα ὀλοκλήρου τῆς Εὐρώπης».

Παραθέτομεν ἐπίσης χαρακτηριστικὴν γνώμην τῆς ἐνταῦθα Ἀμερικανικῆς Ἀποστολῆς ἐπὶ τοῦ ἑλληνικοῦ προβλήματος, μὲ τὴν ὁποίαν κλείει αὕτη μίαν πρόσφατον ἐπισκόπησίν της: «Ἡ Ἑλλάς εἶναι ἐξαιρητικὰ πτωχὴ χώρα. Τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ τῆς προπολεμικῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας ἦσαν: ἐν ἀπὸ τὰ χαμηλότερα ἐθνικὰ εἰσοδήματα κατὰ κεφαλὴν ἐν Εὐρώπῃ, χαμηλὴ παραγωγικότης ἐργασίας εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν βιομηχανίαν, ἀξανάμενος πληθυσμὸς, ἀσκῶν πίεσιν ἐπὶ περιωρισμένων πλουτοπαραγωγικῶν πόρων καὶ συνεχὲς ἔλλειμμα τοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου. Οἱ Ἕλληνες ἠδυνήθησαν νὰ καλύπτουν τὰ ἐλλείμματα τοῦ ἐμπορικοῦ τῶν ἰσοζυγίου δι' ἐξωτερικῶν δανείων καὶ ἀδήλων πόρων... Ὑπελογίσθη ὅτι θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπιτευχθῆ τὸ προπολεμικὸν ἐπίπεδον γεωργικῆς παραγωγῆς μὲ τὸ ἥμισυ τοῦ παρόντος ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ καὶ ἀσήμαντον μηχανοποίησιν...».

Ἔτσι τὰ συμπεράσματα οὕτω τῶν νεωτέρων ἔρευ-

νῶν, πού διεξήχθησαν ἐπὶ τοῦ ἑλληνικοῦ προβλήματος, διασταυροῦνται εἰς τὴν διαπίστωσιν τῆς ὀργανικῆς ἀδυναμίας τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας, ἀναγομένης, κατὰ τελευταίαν ἀνάλυσιν, εἰς τὴν περιωρισμένην ἔκτασιν τοῦ καλλιεργησίμου χώρου καὶ τῶν πλουτοπαραγωγικῶν ἐν γένει πόρων πού διαθέτει ἡ Ἑλλάς διὰ τὴν διατροφήν καὶ οἰκονομικὴν ἀνέλιξιν τοῦ λαοῦ της. Ὡς μοναδικὴ δὲ διέξοδος διαπιστοῦται πανταχόθεν ἡ εὐρυτέρα ἐκβιομηχάνισις τῆς χώρας πρὸς τὴν κατεύθυνσιν πρὸ πάντων τῆς ἀξιοποιήσεως τῶν ἐγγχωρίων πηγῶν ἐνεργείας καὶ τοῦ ὀρυκτοῦ πλοῦτου πού διαθέτει ὁ τόπος.

Ἡ γενναϊόφρων χειρονομία τῶν Ἑνωμ. Πολιτειῶν θὰ μᾶς ἐξασφαλίσῃ, διὰ τοῦ σχεδίου Μάρσαλλ, σημαντικὸν τμῆμα τῶν μέσων χρηματοδοτήσεως τῆς προοπτικῆς διὰ τὴν ἀνασυγκρότησιν καὶ, εἰδικώτερα, διὰ τὴν ἐκβιομηχάνισιν τῆς χώρας — γεγονός πού ἀποτελεῖ τὴν μόνην αἰσιόδοξον προοπτικὴν ἐν μέσῳ τῶν ἀπογοητεύσεων καὶ τῆς δοκιμασίας τοῦ σκληρῶς ἀγωνιζομένου λαοῦ μας.

Παραμένει ὅμως πάντοτε ἀμφίβολον κατὰ πόσον ἡ ἐκβιομηχάνισις αὕτη θὰ μπορέσῃ νὰ ἐπιλύσῃ τὸ οἰκονομικὸν μας πρόβλημα εἰς τὸν ἐπιθυμητὸν βαθμόν. Τὰ στοιχεῖα πού συνιστοῦν τὸ ἑλληνικὸν πρόβλημα, ὡς ἐξετέθησαν συνοπτικῶς ἀνωτέρω, προδιαγράφουν καὶ τὰ περιωρισμένα πλαίσια, ἐντὸς τῶν ὁποίων μπορεῖ νὰ κινηθῇ ἡ προσπάθεια ὀριστικῆς ἐπιλύσεώς του. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης ἡ αἰσιόδοξος αὕτη προοπτικὴ ἐλάχιστα μπορεῖ νὰ μεταβάλῃ τὴν βασικὴν μας διεκδίκησιν πρὸς ἀπόκτησιν τοῦ ἔδαφικοῦ χώρου, πού ἀναγκαιοῖ διὰ τὴν ἀνάπτυξιν παραγωγικῆς δράσεως, ἱκανῆς νὰ τείνῃ πρὸς ἀνύψωσιν τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τοῦ λαοῦ μας κατὰ τὸν βαθμόν, πού δικαιούται ν' ἀπαιτήσῃ οὗτος ὡς ἐκ τῶν προσφάτων καὶ τῶν συνεχιζομένων θυσιῶν του διὰ τὴν ὑπόθεσιν τῆς παγκοσμίου ἐλευθερίας.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ

1. **Τὸ πρόβλημα τοῦ ἀργύρου.** - Συμβολή εἰς τὴν ἔρευναν τῶν προβλημάτων τῆς παγκοσμίου κρίσεως, σελ. 36, Ἀθῆναι 1934. Ἀνατύπωσις ἐκ τῆς Ἐπιθεωρήσεως Κοινωνικῆς καὶ Δημοσίας Οἰκονομικῆς, ἔτος Β', τεῦχος 3.
2. **Ἡ ἐνεργειακὴ οἰκονομία τῆς Ἑλλάδος.** - Ὑδραυλικαὶ δυνάμεις — λιγνίται, σελ. ιθ' + 303, Ἀθῆναι 1944.
3. **Ἡ ἠλεκτροκίνησις τῶν σιδηροδρόμων,** εἰς Βιομηχανικὴν Ἐπιθεώρησιν, τεῦχος 124 (1945).
4. **Ὁ τόπος ἐγκαταστάσεως τῶν βιομηχανιῶν.** - Θεωρία καὶ ἱστορικὴ ἐξέλιξις, σελ. 80, Ἀθῆναι 1945.
5. **Βιομηχανικαὶ δυνατότητες καὶ ἐνεργειακὴ πολιτικὴ ἐν Ἑλλάδι** - σελ. η' + 211, Ἀθῆναι 1945.
6. **Ἐνίσχυσις τῆς παραγωγικῆς δραστηριότητος,** εἰς Πολιτικὴν Ἐπιθεώρησιν, ἔτος Β'. τεύχ. 1-2 (1946).
7. **Ἡ χρηματοδότησις τῆς ἀνασυγκροτήσεως,** σελ. 20. Ἀθῆναι 1947.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ

1. **Τὸ πρόβλημα τοῦ ἀργύρου.** - Συμβολή εἰς τὴν ἔρευναν τῶν προβλημάτων τῆς παγκοσμίου κρίσεως, σελ. 36, Ἀθῆναι 1934. Ἀνατύπωσις ἐκ τῆς Ἐπιθεωρήσεως Κοινωνικῆς καὶ Δημοσίας Οἰκονομικῆς, ἔτος Β', τεῦχος 3.
2. **Ἡ ἐνεργειακὴ οἰκονομία τῆς Ἑλλάδος.** - Ὑδραυλικαὶ δυνάμεις — λιγνίται, σελ. ιθ' + 303, Ἀθῆναι 1944.
3. **Ἡ ἠλεκτροκίνησις τῶν σιδηροδρόμων,** εἰς Βιομηχανικὴν Ἐπιθεώρησιν, τεῦχος 124 (1945).
4. **Ὁ τόπος ἐγκαταστάσεως τῶν βιομηχανιῶν.** - Θεωρία καὶ ἱστορικὴ ἐξέλιξις, σελ. 80, Ἀθῆναι 1945.
5. **Βιομηχανικαὶ δυνατότητες καὶ ἐνεργειακὴ πολιτικὴ ἐν Ἑλλάδι** - σελ. η' + 211, Ἀθῆναι 1945.
6. **Ἐνίσχυσις τῆς παραγωγικῆς δραστηριότητος,** εἰς Πολιτικὴν Ἐπιθεώρησιν, ἔτος Β'. τεύχ. 1-2 (1946).
7. **Ἡ χρηματοδότησις τῆς ἀνασυγκροτήσεως,** σελ. 20. Ἀθῆναι 1947.

ΠΕΤΡΟΥ Τ. ΚΟΥΒΕΛΗ

Η ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΙΣ
ΤΗΣ ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΕΩΣ

“ΑΕΤΟΣ,, Α.Ε. • ΑΘΗΝΑΙ 1947

ΠΕΤΡΟΥ Τ. ΚΟΥΒΕΛΗ

Η ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΙΣ
ΤΗΣ ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΕΩΣ

"ΑΕΤΟΣ", Α.Ε. • ΑΘΗΝΑΙ 1947

ΓΕΝΙΚΑ

Είναι γνωστόν ὅτι κάθε παραγωγικὸν ἔργον χρειάζεται, διὰ τὴν πραγμάτωσίν του, τὴν διάθεσιν τῶν ἀναγκαίων ἐργατικῶν δυνάμεων, τὴν συνδρομὴν τῆς φύσεως ὡς φορέως πρώτων ὑλῶν καὶ δυνάμεων καθὼς καὶ τόπου ἐγκαταστάσεως, καὶ τέλος τὴν διάθεσιν τῶν ἀναγκαίων παραγωγικῶν μέσων, τὰ ὁποῖα ἔχουν ἤδη παραχθῆ καὶ εἶναι χρήσιμα διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου (μηχανήματα, ἐργαλεῖα κλπ.). Ἡ ἐξεύρεσις τῶν **παραγωγικῶν στοιχείων**, ποὺ ἀπαιτοῦνται διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἔργων ἀποκαταστάσεως καὶ ἀναπτύξεως τῆς ἐλληνικῆς οἰκονομίας, συνιστᾷ τὸ οἰκονομικὸν ἐκεῖνο πρόβλημα, ποὺ ἀποκαλοῦμεν χρηματοδότησιν ὑπὸ εὐρείαν ἔννοιαν. Συνήθως ὁ ὅρος οὗτος χρησιμοποιεῖται ὑπὸ τὴν στενὴν του ἔννοιαν, δηλαδὴ ἐκείνην τῆς ἐξευρέσεως τῶν χρηματικῶν κεφαλαίων, ποὺ ἀπαιτοῦνται διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς παραγωγικῆς διαδικασίας μιᾶς ἐκμεταλλεύσεως. Ὑπὸ τὰς βασικὰς ὁμῶς κατευθύνσεις, ποὺ τίθενται κατὰ τὴν διατύπωσιν οἰουδήποτε προγράμματος ἀνασυγκροτήσεως, δηλ. μιᾶς πλήρους ἀποκαταστάσεως τῆς ἐλληνικῆς οἰκονομίας εἰς τὸ προπολεμικὸν τῆς ἐπίπεδον, ἀλλὰ καὶ μιᾶς ἀναδιάρθρωσεως καὶ περαιτέρω ἀναπτύξεως ταύτης, σημασίαν ἔχει πρὸ πάντων ἡ χρηματοδότησις ὑπὸ τὴν προεκτεθεῖσαν εὐρείαν ἔννοιάν της, ἥτοι ὁ προσδιορισμὸς καὶ ἡ ἐξεύρεσις ὅλων τῶν παραγωγικῶν στοιχείων, ποὺ χρειάζονται διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἔργων ἀνασυγκροτήσεως. Καὶ διὰ τὴν διατύπωσιν τῶν δυνατῶν τρόπων ἐξευρέσεως τῶν στοιχείων τούτων, ἔχομεν ἀνάγκην διακρίσεως τῶν ἀπαιτουμένων κεφαλαίων κατὰ κατηγορίαν διαθέσεώς των.

Οὕτω, τὰ κεφάλαια ἀνασυγκροτήσεως διακρίνονται ἀφ' ἐνός μὲν εἰς κεφάλαια, τὰ ὅποια θὰ πρέπη νὰ ἀναλωθοῦν εἰς τὸ ἐξωτερικόν, διὰ τὴν προμήθειαν μηχανικοῦ ἐξοπλισμοῦ καὶ διαφόρων ὑλικῶν, ἀναγκαίων διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἔργων ἀποκαταστάσεως καὶ ἀναπτύξεως, καὶ ἀφ' ἑτέρου εἰς κεφάλαια τὰ ὅποια προβλέπεται νὰ καταναλωθοῦν ἐντὸς τῆς χώρας διὰ διαφόρους δαπάνας (ἀπαλλοτριώσεις, ἀπόκτησις τόπου ἐγκαταστάσεων κλπ.), διὰ τὴν προμήθειαν διαφόρων ὑλικῶν ποῦ διαθέτει ὁ τόπος καὶ διὰ τὴν πληρωμὴν τῆς ἐργασίας, ποῦ ἀπαιτεῖται διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἔργων.

Μία εἰδικωτέρα ὁμως ἔρευνα θὰ πρέπη νὰ προσδιορίσῃ ἐτι περαιτέρω τὴν ἀξίαν τῶν μηχανημάτων καὶ ἐργαλείων, πρώτων καὶ βοηθητικῶν ὑλῶν κλπ., ποῦ ἀναγκαιοῦν διὰ τὴν παραγωγὴν διαφόρων ἐγχωρίων ὑλικῶν καὶ τὰ ὅποια πρέπει νὰ εἰσαχθοῦν ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς.

Εἰς μίαν τοιαύτην τελικὴν ἀνάλυσιν, τὰ συνολικῶς ἀπαιτούμενα κεφάλαια ἀνασυγκροτήσεως διακρίνονται εἰς κεφάλαια διατεθησόμενα εἰς τὴν ἀλλοδαπήν, διὰ προμήθειαν τοῦ μηχανικοῦ ἐξοπλισμοῦ, καὶ τῶν ὑλικῶν ἐκείνων ποῦ ἀναγκαιοῦν τόσον διὰ τὴν κατασκευὴν τῶν ἔργων καὶ τὴν παραγωγὴν, ἐντὸς τῆς χώρας, διαφόρων ἄλλων ὑλικῶν, ὅσον καὶ διὰ τὴν ὀρθολογικὴν ὀργάνωσιν τῆς ἐργασίας, καὶ κεφάλαια ἀναγκαιοῦντα διὰ τὴν ἀμοιβὴν τῆς ἐγχωρίου ἐργασίας κατασκευῆς καὶ ἐκμεταλλεύσεως τῶν ἔργων καθὼς καὶ διὰ διαφόρους δαπάνας ἐσωτερικοῦ.

Εἰδικὴ τέλος ἔρευνα δεόν ν' ἀπολήξῃ εἰς τὸν κατὰ τὸ δυνατὸν ἀκριβέστερον προσδιορισμὸν, ἐκτὸς τῆς ἀξίας, καὶ τῶν ποσοτήτων τῶν μέσων παραγωγῆς καὶ ἀγαθῶν καταναλώσεως, ποῦ θὰ πρέπη νὰ εἰσαχθοῦν ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς ἵνα καλύψουν τὰς ἀνάγκας ταύτας.

Δοθέντος οὕτως, ὅτι ἡ παραγωγικὴ δραστηριότης τῆς χώρας θὰ κληθῇ νὰ καλύψῃ (ἀνεξαρτήτως τοῦ τρόπου χρηματοδοτήσεώς της) μεγάλα κενὰ εἰς ἓνα τεράστιον ὄγκον ὑλικῶν, ποῦ ἀπαιτοῦνται διὰ τὴν ἐκτέλεσιν καὶ ἐκμετάλλευσιν τῶν ἔργων ἀνασυγκροτήσεως, τὸ πρόγραμμα ἀνασυγκροτήσεως δεόν νὰ καταρτισθῇ κατὰ τρόπον, ὥστε ἡ προοδευτικῶς

αύξανόμενη παραγωγική δραστηριότητα της χώρας να μπορέσει να εξασφαλίσει, από έτος εις έτος και με βασική προϋπόθεση την τακτική της χρηματοδότηση και την δυνατότητα εισαγωγής εκ του έξωτερικού των αναγκαίων παραγωγικών μέσων, τας μεγάλας ποσότητας διαφόρων υλικών, χρησίμων δια την κατασκευήν και εκμετάλλευσιν των προβλεπομένων έργων.

Υπό τους όρους τούτους, αί συνολικάί ανάγκαι χρηματοδοτήσεως των έργων ανασυγκροτήσεως της χώρας αναλύονται εις δαπάνας προμηθείας διαφόρων έφοδίων (μηχανμάτων και υλικών) εκ του έξωτερικού, διαφόρους δαπάνας έσωτερικού και άμοιβήν εργασίας εις τό έσωτερικόν, δια την παραγωγήν υλικών και την εκτέλεσιν των αναγκαίων έργων ανασυγκροτήσεως.

Αί ανάγκαι χρηματοδοτήσεως ένός προγράμματος έργων άποκαταστάσεως και περαιτέρω πλουτοπαραγωγικής ανάπτυξεως της χώρας δέν μπορεί παρά ν' άνέρχωνται εις άρκετά δισεκατομμύρια σημερινών δολλαρίων. Καί προβάλλει τό έρώτημα : Πώς μπορεί να εξασφαλισθή ή χρηματοδότησις αύτη ;

Δέν ύπάρχει άμφιβολία ότι ή χώρα μας, δια να επιτύχη την άνόρθωσιν των έρειπίων του πολέμου και την άνύψωσιν του, και προπολεμικώς ήδη, χαμηλοτάτου βιοτικού επίπεδου του λαού της, πρέπει να εξασφαλίσει την συσσώρευσιν, έντός του συντομωτέρου δυνατού χρόνου, μεγάλου όγκου υλικού κεφαλαίου, με ρυθμόν πολύ ταχύτερον εκείνου που έπετυγχάνετο υπό όμαλάς οίκονομικάς συνθήκας. Τουτό μπορεί να επιτευχθή κατά δύο τρόπους : είτε με άυστηρόν περιορισμόν της έσωτερικής καταναλώσεως, είτε με αύξησιν της εισαγωγής μέσων παραγωγής και άγαθών καταναλώσεως εκ της άλλουδαπής. Η πρώτη μέθοδος σημαίνει αύξησιν της έγχωρίου άποταμιεύσεως και των επενδύσεων παγίου κεφαλαίου, ή δευτέρα σημαίνει εξασφάλισιν έξωτερικών δανείων, πιστώσεων, ένισχύσεων ή άλλων πηγών ξένης άγοραστικής δυνάμεως.

Κατὰ τὴν διερεύνησιν τῶν δύο τούτων δυνατῶν τρόπων χρηματοδοτήσεως τῶν ἔργων ἀνασυγκροτήσεως ἀνακύπτουν δύο θέματα πρὸς ἔρευναν: ἀφ' ἑνὸς μὲν ὁ προσδιορισμὸς τοῦ ὁρίου μέχρι τοῦ ὁποίου εἶναι δυνατόν νὰ ἐξευρεθῇ μέρος τῶν κεφαλαίων ἀνασυγκροτήσεως ἐκ τῶν ἰδίων πόρων τῆς χώρας, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ ἔρευνα τοῦ θέματος τῆς εἰς δραχμὰς χρηματοδοτήσεως τῶν ἔργων.

II

ΟΡΙΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΕΩΣ
ΤΗΣ ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΕΩΣ ΕΚ ΤΩΝ ΠΟΡΩΝ
ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

Ὡς γενικὸν ὄριον, μέχρι τοῦ ὁποίου μπορεῖ νὰ φθάσῃ ἡ χρηματοδότησις τῶν ἔργων ἀνασυγκροτήσεως ἐκ τῶν πόρων τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας, τίθεται τὸ ὄριον νέων ἐπενδύσεων, τὰς ὁποίας ἐπιτρέπει τὸ σημερινὸν ἐθνικὸν εἰσόδημα τῆς χώρας. Διὰ τὸν προσδιορισμὸν τοῦ ὁρίου τούτου, θὰ λάβωμεν ὡς ἀφετηρίαν τὸν ὄγκον τῶν ἐπενδύσεων εἰς στοιχεῖα παγίου κεφαλαίου, αἱ ὁποῖαι ἐνηργοῦντο ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὴν προπολεμικὴν περίοδον. Πρὸς τοῦτο εἶναι ἀπαραίτητος ἡ προγενεστέρα διευκρίνισις βασικῶν τινῶν ἐνοιῶν.

Κατὰ τὰς γενικῶς παραδεδεγμένας ἀρχὰς τῆς οἰκονομικῆς ἐπιστήμης, μέρος τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος μιᾶς χώρας ἀφαιρεῖται ὑπὸ τοῦ Κράτους διὰ τῆς φορολογίας, μέρος ἀποταμιεύεται, τὸ δὲ μεγαλύτερον μέρος καταναλίσκεται.

Ἐκ τῶν διαφόρων μορφῶν, ὑπὸ τὰς ὁποίας πραγματοποιεῖται ἡ ἀποταμίευσις, μᾶς ἐνδιαφέρουν ἐνταῦθα ἡ αὐτοχρηματοδότησις, ἡ προσφορὰ ἀποταμιευτικοῦ κεφαλαίου εἰς τὴν πιστωτικὴν ἀγορὰν καθὼς καὶ ὁ προσδιορισμὸς τοῦ ἀντιστοίχου ὄγκου τῶν ἐπενδύσεων.

Προσδιορισμὸς
ἐτησίων προπολεμικῶν ἐπενδύσεων ἐν Ἑλλάδι

Ἡ στατιστικὴ σύλληψις τῶν ἐτησίων ἐπενδύσεων, ποῦ ἐνηργοῦντο εἰς τὴν χώραν μας κατὰ τὴν προπολεμικὴν περίοδον, εἶναι ἀρκετὰ δυσχερῆς, ἐλλείφει ἀκριβῶν δεδομένων.

Ἡ δυσχέρεια αὕτη ἀνακύπτει κατὰ τὸν προσδιορισμὸν τῶν ἐπενδύσεων, εἴτε ὑπὸ τὴν «χρηματικὴν» εἴτε ὑπὸ τὴν «πραγματικὴν» των μορφήν. Ἕνας ὑπολογισμὸς ὁμῶς τῶν ἐπενδύσεων ὑπὸ χρηματικὴν προσέγγισιν δέον ἐκ τῶν προτέρων ν' ἀποκλεισθῇ διὰ τὸν λόγον τῆς παντελοῦς ἐλλείψεως στατιστικῶν δεδομένων ὠρισμένων κατηγοριῶν, καθὼς ἐπίσης καὶ πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ διπλοῦ ὑπολογισμοῦ, ποῦ ἐνυπάρχει εἰς πλεῖστα ἐκ τῶν ὑπολοίπων στοιχείων ποῦ διαθέτομεν.

Διὰ τοῦτο προέβημεν εἰς τὸν προσδιορισμὸν τῶν ἐπενδύσεων ἐπὶ τῇ βάσει «πραγματικῶν» δεδομένων. Ὡς στοιχεῖα τοῦ ὑπολογισμοῦ τούτου ἐχρησιμοποίησαμεν :

1^{ov}) τὴν ἀξίαν τῶν νέων οἰκοδομῶν.

2^{ov}) τὴν ἀξίαν τῶν εἰσαχθέντων μηχανημάτων καὶ μεταφορικῶν μέσων πάσης φύσεως, ὅπως αὐτοκινήτων, ὑλικῶν γραμμῶν καὶ τροχαίου ὑλικῶν σιδηροδρόμων, πλοίων κ.λ.π.

3^{ov}) τὴν ἀξίαν διαφόρων λιμενικῶν ἔργων, ποῦ ἐχρηματοδοτοῦντο ἐκ μὴ κρατικῶν πηγῶν (λιμενικῶν ταμείων κ.λ.π.),

4^{ov}) τὴν ἀξίαν τῶν νέων σιδηροδρομικῶν ἔργων, ποῦ ἐξετελοῦντο προπολεμικῶς μὲ κεφάλαια τῶν διαφόρων σιδηροδρομικῶν ἐκμεταλλεύσεων, πρὸ πάντων τῶν ΣΕΚ καὶ

5^{ov}) τὴν ἀξίαν τῆς ἐγχωρίου παραγωγῆς μηχανημάτων, καὶ δὴ τοῦ τμήματος ἐκείνου ποῦ ἀφορᾷ αὐξησιν τῶν στοιχείων παγίου κεφαλαίου.

Ἐπὶ τῇ βάσει οὕτω τῶν διαθεσίμων στατιστικῶν δεδομένων, ἡ ἐξέλιξις τῶν ἐπενδύσεων κατὰ τὴν τελευταίαν πρὸ τοῦ πολέμου ὀκταετίαν ἔχει ὡς εἰς τὸν κάτωθι πίνακα.

ΠΙΝΑΞ ΕΤΗΣΙΩΝ ΠΡΟΠΟΛΕΜΙΚΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

εις εκατομ. δραχμῶν ἀγορ. δυν. 1938

ΕΤΗ	Ἀξία νέων οἰκοδομῶν (*)	Ἀξία εισαγ. μηχανημάτων και μεταφορ. μέσων	Ἀξία λιμενικῶν ἔργων	Ἀξία νέων ἔργων ΣΕΚ	Ἀξία ἔγχωριου παραγωγῆς μηχανημάτων	Σύνολον
1932	405	456	100	21	32	1014
1933	405	300	100	8	30	843
1934	405	489	100	5	48	1047
1935	405	680	100	14	56	1255
1936	405	826	100	24	59	1414
1937	405	915	100	91	70	1581
1938	405	1.459	100	99	69	2132
1939	405	732 (**)	100	64	40	1341
Μ. ὄρος 8ετίας	405	732	100	41	50	1328

(*) Ἡ ἀξία τῶν νέων οἰκοδομῶν — ὁ ἀριθμὸς τῶν ὁποίων ὑπελογίσθη (ἐπὶ τῇ βάσει τῶν δεδομένων τοῦ Γραφείου σχεδίου πόλεως), διὰ τὴν περίοδον 1929-1939, εἰς 88.000 — προσδιορίσθη διὰ κεφαλαιοποιήσεως τοῦ ἀναθαρσίου εἰσοδήματός των, ὡς τοῦτο προέκυπτεν ἐκ σχετικῆς ἀπογραφῆς τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν. Εἰς τὸν πίνακα ἀναγράφεται καθαρὰ ἀξία τῶν νέων οἰκοδομῶν.

(**) Ἐλλείπει στοιχείων, διὰ τὸ ἔτος τοῦτο, ἐλήφθη ὁ μέσος ὄρος τῶν προηγουμένων ἐτῶν.

Ἐκ τῶν ὡς ἄνω ποσῶν ἐπενδύσεων δεόν νὰ ἐκπεσθοῦν :

α) ἐκ τῆς ἀξίας εισαγωγῆς μηχανημάτων και μεταφορικῶν μέσων ποσοστὸν 30% ταύτης, ὅπερ ὑπολογίζομεν ὅτι ἀντιστοιχεῖ εἰς εισαγωγὴν μηχανημάτων ἢ τεμαχίων των, ποὺ ἀντιμετωπίζουν συντήρησιν και ὑποτίμησιν στοιχείων τοῦ παγίου κεφαλαίου ἢ εἰς εισαγωγὴν καλυπτομένην διὰ κεφαλαίων ἐξωτερικοῦ.

β) ποσὸν 20 ἑκατομμυρίων δραχμῶν ἐτησίως, ποὺ ἀντιστοιχεῖ εἰς ἀξίαν ἔργων συντηρήσεως λιμένων.

Τὸ καθαρὸν οὕτω ποσὸν τῶν ἐτησίων ἐπενδύσεων μειοῦται ὡς ἀκολούθως :

	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939
Ἄκαθ. ποσὸν ἐτησ. ἐπενδύσεων	1014	843	1047	1255	1414	1581	2132	1341
Μείον ὡς ἄνω ποσοστῶν συντηρήσεως καὶ ἀποσβέσεων	157	110	167	224	268	295	458	240
Καθαρὸν ποσὸν ἐπενδύσεων	857	733	880	1031	1146	1286	1674	1101

Ἐκ τούτων προκίπτει μέσος ὁρος ἐτησίων ἐπενδύσεων τῆς τελευταίας προπολεμικῆς ὀκταετίας ἐκ δραχμῶν 1088 ἑκατομμυρίων ἢ 1100 ἑκατομμυρίων δραχμῶν εἰς στρογγύλον ἀριθμὸν. Τὸ καθαρὸν τοῦτο ποσὸν ἐτησίων ἐπενδύσεων ἀντιστοιχεῖ εἰς ποσοστὸν 1,90% τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος τοῦ ἔτους 1938 (ἐκ 58 δισεκατομμυρίων δραχμῶν).

Σημειοῦται ὅτι δὲν ἐλήφθη ὑπ' ὄψει, κατὰ τὸν προσδιορισμὸν τοῦ ὕψους τῶν ἐτησίων ἐπενδύσεων, τὸ ποσὸν τῶν πιστώσεων ποῦ ἐχορήγησε τὸ Δημόσιον κατὰ τὴν περίοδον ταύτην, δι' ἐκτέλεσιν διαφόρων ἔργων, διότι μέγα μέρος τούτων ἀντιστοιχεῖ εἰς τὰ ἀναγραφόμενα στοιχεῖα «πραγματικῆς» ἀποτιμήσεως τῶν ἐπενδύσεων καὶ κατὰ συνέπειαν θὰ ἐνυπῆρχεν εἰς τοῦτο διπλοῦς ὑπολογισμὸς, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν λόγον ὅτι αἱ πιστώσεις αὗται καλύπτονται σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου ἀπὸ τὸ προϊὸν ἐσωτερικῶν δανείων, τὰ ὁποῖα συνήφθησαν κατὰ τὴν ἰδίαν περίοδον. Τὸ ποσὸν τοῦτο θὰ ἔδει ὀπωσδήποτε νὰ ἐκπεσθῆ, ἐφ' ὅσον δὲν προέρχεται ἐκ τοῦ τακτικοῦ ἐτησίου ἐθνικοῦ εἰσοδήματος τῆς χώρας, ἀλλ' ἀποτελεῖ παγιοποίησιν ρευστῶν κεφαλαίων καὶ δὲν φέρει, συνεπῶς, τὸν χαρακτῆρα τῆς περιοδικότητος.

Ὀπωσδήποτε, τὸ ἀνωτέρω προσδιορισθὲν ποσοστὸν ἐπενδύσεων, 1,90%, ἐπὶ τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος, θεωροῦμεν ὡς ἀνταποκρινόμενον εἰς τὴν πραγματικότητα, δοθέντος ὅτι

τὸ ἐθνικὸν εἰσόδημα τῆς χώρας μόλις ἐπῆρκει, ὡς γνωστόν, διὰ τὰ ἐξασφάλισή μίαν στοιχειώδη συντήρησιν τοῦ μεγαλύτερου τμήματος τοῦ πληθυσμοῦ καὶ κατὰ συνέπειαν τὰ περιθώρια τῆς ἀποταμιεύσεως ἐν γένει ἦσαν πολὺ περιορισμένα.

Τὸ γεγονός τοῦτο ἐπαληθεύεται, ἄλλως τε, ἀπὸ τὴν πορείαν ποὺ ἠκολούθησεν ἡ ἀποταμίευσις ἐν Ἑλλάδι, ὡς αὕτη δεῖκνυται εἰς τὸν ἀκόλουθον πίνακα.

ΑΜΟΤΑΜΙΕΥΣΙΣ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΣΙΣ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

Εἰς ἑκατομμ. δραχμῶν

Ἐνδείξεις	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939
I. Ἐτησίᾳ αὐξήσις καταθέσεων Τραπεζῶν (*)	3530	2171	1103	-158	910	2013	1919	656
II. Ἐτησίᾳ αὐξήσις ἀποθεματικῶν Ἀνω. Ἐταιρειῶν	68	111	39	77	142	80	136	264
III. Κέρδη μὴ διανεμηθέντα	80	66	24	49	53	42	64	116
Σύνολον δρχ.	3678	2348	1166	-32	1105	2135	2119	1036
Σύνολον ἀποταμιεύσεως εἰς δρχ. ἀγορ. δυν. 1938	4739	2497	1229	-34	1148	2160	2119	954
Ἐπενδύσεις εἰς ἑκατομμ. δραχ. ἀγορ. δυν. 1938	857	737	880	1031	1146	1286	1674	1101
Μέσος ὁρος ἀποταμιεύσεως	1932-1939: 1852 ἑκατομμ. δρχ.							
» » ἐπενδύσεων	1932-1939: 1100 » »							

(*) Περιλαμβανομένων τῶν καταθέσεων εἰς διάφορα Νομικά Πρόσωπα καὶ τὰ Ταχυδρομικὰ Ταμιευτήρια.

Τονίζομεν καὶ πάλιν τὸν χαρακτῆρα τοῦ ποσοῦ τούτου τῶν ἐπενδύσεων εἰς στοιχεῖα παγίου κεφαλαίου, ὡς ἐπενδύσεων προερχομένων ἐκ τοῦ τακτικοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος τῆς χώρας. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης, αἱ ἐπενδύσεις αὗται

είναι ανάγκη νὰ διαστέλλωνται σαφῶς ἀπὸ ἐκείνας ποὺ ἐχρηματοδοτοῦντο διὰ ξένης ἀγοραστικῆς δυνάμεως καὶ τὸ ποσὸν τῶν ὁποίων παρηκολούθησε τὸν ρυθμὸν τῆς ἐκάστοτε εἰσροῆς ξένων κεφαλαίων ἢ τὴν παλινόστησιν ἐλληνικῶν τοιοῦτων εἰς τὴν χώραν μας.

Τὰ ὄρια διαχωρισμοῦ τῶν δύο τούτων πηγῶν ἐπενδύσεως ἐν Ἑλλάδι εἶναι, εἰς τὴν πρᾶξιν, ἀρκετὰ δυσδιάκριτα καὶ εἰς τοῦτο ὀφείλεται ἡ ἀντίληψις ποὺ κρατεῖ εἰς τινὰς ἐλληνικοὺς οἰκονομικοὺς κύκλους ὅτι τὸ ποσοστὸν τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος ποὺ διετίθετο εἰς τὴν χώραν μας διὰ νέας ἐπενδύσεις ἦτο σημαντικῶς ὑπέρτερον τοῦ κατὰ τ' ἀνωτέρω προσδιορισθέντος.

Τοιαῦται ἀντιλήψεις φαίνεται, δυστυχῶς, ὅτι ἔχουν ἐπηρέασει εἰς ἀξιολόγον βαθμὸν καὶ ξένους ἐμπειρογνώμονας, οἱ ὅποιοι ἐπεσκέφθησαν προσφάτως τὴν χώραν μας ἵνα μελετήσουν ἐλληνικὰ οἰκονομικὰ προβλήματα. Οὕτως, ἡ Ὑποεπιτροπὴ Ἀνοικοδομήσεως τοῦ Ο. Η. Ε., ἡ ὁποία κατήλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸν Αὐγουστον τοῦ 1946, ἀναφέρει εἰς τὴν πρὸς τὸ Οἰκονομικὸν καὶ Κοινωνικὸν Συμβούλιον τοῦ Ο. Η. Ε. ἔκθεσίν της τὰ ἑξῆς χαρακτηριστικά: «... Δὲν ὑπάρχουν βάσιμοι ὑπολογισμοὶ τῆς ἀναλογίας τοῦ προπολεμικοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος, ἡ ὁποία διετίθετο διὰ νέας ἐπενδύσεις. Γνωρίζομεν ὅμως ὅτι ἡ ἐλληνικὴ βιομηχανία καὶ ἡ γεωργικὴ παραγωγή ἐξηπλώθησαν μᾶλλον ραγδαίως κατὰ τὴν δεκαετίαν 1920-1930, πρᾶγμα ποὺ θὰ ἔπρεπε νὰ ὑποδηλοῖ ἀξιολόγους ἐπενδύσεις...». Τὸ λάθος τῆς Ὑποεπιτροπῆς εἶναι φανερόν: Προσπαθεῖ αὕτη νὰ ἐξαγάγῃ συμπεράσματα περὶ τοῦ ὕφους τῶν ἐτησίων ἐπενδύσεων ἐν Ἑλλάδι ἐκ τῆς ἀναπτύξεως δύο πλουτοπαραγωγικῶν κλάδων κατὰ τὴν χρονικὴν ἐκείνην περίοδον, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐσημειώθη ἡ μεγλυτέρα, ἐντὸς τῆς τελευταίας 40ετίας, εἰσροὴ ξένων κεφαλαίων ἐν Ἑλλάδι, ἐκ τῶν ὁποίων προῆλθε μέγα ποσοστὸν τῶν νέων ἐπενδύσεων τῆς περιόδου ἐκείνης.

Ὅπως δὴποτε, τὸ γεγονός τῆς ἀνεπαρκειᾶς τῆς οἰκονομίας μας πρὸς ἐξασφάλισιν ἐνὸς ἀνεκτοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου εἰς τὸν ἐλληνικὸν λαὸν πείθει περὶ τοῦ ὅτι καὶ κατὰ τὰς προη-

γυμνάς περιόδους τὸ ποσοστὸν τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος ποῦ διετίθετο εἰς ἐπενδύσεις δὲν ἠδύνατο νὰ εἶναι σημαντικῶς διάφορον ἐκείνου τῆς ἐξεταζομένης προπολεμικῆς ὀκταετίας. Ἡ παράθεσις συγκριτικῶν δεδομένων δὲν εἶναι ἄσκοπος ἐπὶ τοῦ προκειμένου.

Οὕτως, εἰς τὴν Μεγάλην Βρετανίαν, διὰ τὴν ὁποίαν αἱ ὑπερωκεάνιοι ἐπενδύσεις παίζουσι ἰδιαζόντως σημαντικὸν ρόλον ἀναπτύξεως καὶ οἰκονομικῆς ἰσχύος καὶ ὅπου τὸ κατὰ κάτοικον ἐθνικὸν εἰσόδημα εἶναι ἑπταπλάσιον ἀφ' ὅ,τι ἐν Ἑλλάδι, τὸ ποσοστὸν τὸν ἐπενδύσεων ἐπὶ τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος ἀνῆλθεν, κατὰ τινα κρίσιμα χρονικὰ σημεῖα καὶ σύμφωνα μὲ τοὺς ὑπολογισμοὺς τοῦ ἐπιφανοῦς Ἄγγλου οἰκονομολόγου C. Clark (*), εἰς τὰ ἑξῆς ἐπίπεδα :

1907	12,2 %	1929	7,2 %
1924	8,1 %	1935	6,9 %

Ἐξ ἄλλου, σύμφωνα μὲ πρόσφατον ἐκτίμησιν τοῦ ἀγγλικοῦ περιοδικοῦ « Economist » (**), τὸ ποσοστὸν τῶν ἐν Μεγ. Βρετανίᾳ ἐπενδύσεων ἐπὶ τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος τῆς χώρας ταύτης ἀνῆλθε κατὰ τὸ ἔτος 1938 εἰς 14 % . Τὸ αὐτὸ δὲ περιοδικὸν χαρακτηρίζει τὴν προσδοκίαν τοῦ σχεδίου ἀνασυγκροτήσεως τῆς Γαλλίας, τοῦ γνωστοῦ ὡς « σχεδίου Μοννέ », περὶ ἐπενδύσεως ποσοστοῦ 23 % τοῦ ἐθνικοῦ τῆς εἰσοδήματος, περίπου ὡς ἀπραγματοποίητον.

Ὅπωςδῆποτε, τὸ προπολεμικὸν ποσοστὸν νέων ἐπενδύσεων, ὡς ἀνωτέρω προσδιωρίσθη, διαγράφει καὶ τὰ ὅρια, μέχρι τῶν ὁποίων μπορεῖ ν' ἀναμένεται χρηματοδότησις τῶν ἔργων ἀνασυγκροτήσεως ἐκ τῶν πόρων τῆς χώρας. Ἐὰν οὕτω λάθωμεν ὡς βάσιν τὸ ἐθνικὸν εἰσόδημα τῆς περιόδου β' ἑξαμήνου 1945 — α' ἑξαμήνου 1946, τὸ ὁποῖον ἐκτιμῶμεν εἰς 25 περίπου δισεκατομμ. δραχμῶν ἀγοραστικῆς δυνάμεως 1938, αἱ ἐπενδύσεις ἀντιπροσωπεύουν ποσὸν 475 ἑκατομμ. δραχμῶν περίπου. Ἄλλὰ τὸ ἐθνικὸν εἰσόδημα ὀλοκλήρου τοῦ ἔτους 1945

(*) Προβλ. Colin Clark, National Income and Outlay, London 1937, σελ. 185.

(**) τῆς 14ης Δεκεμβρίου 1946.

προβλέπεται σημαντικῶς ηὔξημένον καὶ δὴ ὑπολογίζομεν ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ φθάσῃ τοῦτο τὰ 30-35 δισεκατομμ. δραχμῶν. Κατὰ συνέπειαν καὶ αἱ νέαι ἐπενδύσεις θὰ εἶναι δυνατὸν νὰ ἀνέλθουν εἰς 570-675 ἑκατομμ. δραχμῶν.

Ὡς πρωταρχικὴ ἐπιδίωξις ἐνὸς προγράμματος ἀνασυγκροτήσεως τῆς χώρας θὰ πρέπη νὰ τεθῆ ἡ ἀποκατάστασις τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας εἰς τὸ προπολεμικόν της ἐπίπεδον, ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν τῆς ἀπροσκόπτου χρηματοδοτήσεως τῶν ἀναγκαίων ἔργων, ἐντὸς 3-4 ἐτῶν ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως ἐκτελέσεώς του. Ἐπὶ τῇ βάσει μιᾶς τοιαύτης προοπτικῆς, εἶναι δυνατὸν νὰ ἐλπίσωμεν βασίμως ὅτι καὶ τὸ ἔθνικὸν εἰσόδημα τῆς χώρας θὰ φθάσῃ, περὶ τὸ τέλος τῆς πρώτης πενταετίας τοῦ προγράμματος, τὸ προπολεμικόν του ἐπίπεδον, ἤτοι τὰ 60 δισεκατομμ. δραχμῶν. Κατὰ συνέπειαν, δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν ὅτι αἱ νέαι ἐπενδύσεις θὰ ἀκολουθήσουν τὸν κάτωθι ρυθμὸν αὐξήσεως κατὰ τὴν ἐν λόγῳ πενταετίαν :

1 ^{ον} ἔτος	650	ἑκατομμ.	δραχμῶν
2 ^{ον} »	775	»	»
3 ^{ον} »	875	»	»
4 ^{ον} »	1.000	»	»
5 ^{ον} »	1.100	»	»

Τὰ ποσὰ ταῦτα ἀντιπροσωπεύουν τὸ ἀνώτατον ὄριον, μέχρι τοῦ ὁποίου μπορεῖ νὰ ἀναπτυχθῆ ἡ ἐκ τῶν πόρων τῆς χώρας χρηματοδότησις ἐνὸς πρώτου πενταετοῦς σχεδίου ἀνασυγκροτήσεως.

Πρέπει νὰ τονισθῆ ὁμως ἰδιαιτέρως τὸ γέγονός ὅτι τὰ ποσὰ ταῦτα ἀντιπροσωπεύουν ἕν ἀνώτατον ὄριον χρηματοδοτήσεως—πιθανῶς ἐλαφρῶς ηὔξημένον ὡς ἐκ τῆς προσθέτου οἰκονομικῆς δραστηριότητος, ποῦ θὰ δημιουργηθῆ εἰς τὴν χώραν ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς ἐκτελέσεως τῶν διαφόρων ἔργων ἀνασυγκροτήσεως— ἡ ὁποία μπορεῖ νὰ πραγματοποιηθῆ ἐκ τῶν πόρων τόσον τῆς δημοσίας ὅσον καὶ τῶν ἰδιωτικῶν οἰκονομιῶν τῆς χώρας. Ἐπὶ τῶν τελευταίων ὁμως τούτων, δυνάμεθα νὰ ὑπολογίσωμεν μόνον ἐφ' ὅσον θὰ καταστῆ δυνατὸν νὰ κατευθύνωμεν τὸ σύνολον τῶν ἰδιωτικῶν

ἐπενδύσεων πρὸς τὰς τοποθετήσεις ἐκείνας, πού ἐνδιαφέρουν περισσότερο τὴν ἀνασυγκρότησιν.

Τοιαύτη ὁμως κατεύθυνσις τοῦ συνόλου τῆς ἀποταμιεύσεως εἰς ἐπιθυμητὰς ἐπενδύσεις δὲν θὰ ἦτο δυνατὴ καὶ ὑπὸ ὀμάλωτέρας ἀκόμη συνθήκας. Αἱ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς κατοχῆς καὶ τὴν μεταπελευθερωτικὴν περίοδον νομισματικαὶ περιπέτειαι τῆς χώρας καὶ αἱ ὑφιστάμεναι συνθήκαι μιᾶς διεθνούς πολιτικῆς καὶ οἰκονομικῆς ἀβεβαιότητος, πρὸ πάντων δὲ ὁ ζωηρὸς ἀντίκτυπος τούτων ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς ἐν Ἑλλάδι καταστάσεως, ἐμποδίζουσι τὴν τοποθέτησιν ἰδιωτικῶν κεφαλαίων εἰς ἔργα παγίου ἐξοπλισμοῦ. Φαίνεται δὲ ἀπίθανον ὅτι ἡ κατάστασις αὕτη εἶναι δυνατόν νὰ ἀλλάξῃ, ὡς πρὸς τὴν μορφήν τῶν ἐπενδύσεων, εἰς τὸ προσεχὲς μέλλον, χωρὶς τὴν ριζικὴν μεταβολὴν τῶν δυσμενῶν τούτων συνθηκῶν. Κατὰ συνέπειαν, πολὺ ὀλίγον δυνάμεθα νὰ βασιζώμεθα, ἀπὸ ἀπόψεως χρηματοδοτήσεως ἐνὸς προγράμματος ἀνασυγκροτήσεως, καὶ διὰ τὸ ἄμεσον μέλλον τοῦλάχιστον, ἐπὶ τῶν ἰδιωτικῶν ἐπενδύσεων.

Ἀπομένει οὕτως ἡ δυνατότης τῆς εἰς δραχμὰς χρηματοδοτήσεως μέρους τοῦ προγράμματος διὰ κρατικῶν πιστώσεων. Μέχρι ποίου ποσοῦ μποροῦν ν' ἀνέλθουν αὗται ;

Αἱ προπολεμικαὶ πιστώσεις διὰ νέα ἔργα, τὰς ὁποίας παρεῖχε τὸ ἑλληνικὸν Δημόσιον δὲν μποροῦν νὰ ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν ἐν προκειμένῳ, διὰ τοὺς προεκτεθέντας λόγους. Καὶ ὑπὸ τὰς παρούσας συνθήκας τοῦλάχιστον, δὲν φαίνεται πιθανὸν ὅτι τὸ Κράτος, ἐν ὄψει τῶν τεραστίων ἀναγκῶν κοινωνικῆς προνοίας καὶ περιθάλψεως, τὰς ὁποίας καλεῖται ν' ἀντιμετώπισῃ ἐκ τῶν ἐξαιρετικῶς μειωμένων προσόδων του, θὰ εἶναι εἰς θέσιν κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦλάχιστον τῆς προσπάθειας ἀνασυγκροτήσεως, νὰ διαθέσῃ καὶ τὸ ἐλάχιστον τμῆμα τῶν τακτικῶν πόρων του δι' ἐπενδύσεις παγίου κεφαλαίου.

Καὶ ἂν ὁμως δεχθῶμεν ὅτι θὰ εἶναι δυνατόν νὰ διαθέσῃ τὸ Κράτος καὶ κατὰ τὰς προσεχεῖς χρήσεις τὸ ἴδιον ποσὸν (100 δισεκατομμ. σημερινῶν δραχμῶν), πού διέθεσε καὶ κατὰ τὴν παρούσαν δι' ἔργα ἀνοικοδομήσεως, ὡς βασικὴ προϋπόθεσις τῆς κατὰ τὸ μέτρον τοῦτο χρηματοδοτήσεως τῶν ἔργων

εις δραχμὰς τίθεται βεβαίως τὸ ὅτι θὰ μπορῆ νὰ πραγματοποιηθῆ αὕτη χωρὶς τὸν κίνδυνον μιᾶς νέας διασαλεύσεως τῆς δημοσιονομικῆς καὶ νομισματικῆς ἰσορροπίας τῆς χώρας.

Προστίθεται, τέλος, ὅτι ἡ προσφυγὴ τοῦ Κράτους πρὸς ἐξεύρεσιν κεφαλαίων, εἰς χειρισμοὺς νομισματικοποιστωτικῆς φύσεως, ἢ ὅποια θὰ ἦτο ἴσως, ὑπὸ ἄλλας συνθήκας, ἐνδεδειγμένη, πρέπει νὰ ἀποκλεισθῆ ἀπολύτως διὰ τὸν παρόντα καὶ τὸν ἀμέσως προσεχῆ χρόνον, καθ' ὃν ἡ ἰσορροπία τοῦ νομισματικοῦ μας συστήματος θὰ εἶναι ἀκόμη ἄκρως ἐπισφαλῆς.

Εἶναι ἀνάγκη ὅμως νὰ τονίσωμεν, εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο, τὴν εὐνοϊκωτάτην ἐπίδρασιν ποὺ θ' ἀσκήσῃ, διὰ τὴν ἐπίλυσιν τοῦ προβλήματος τῆς χρηματοδοτήσεως τῶν ἔργων ἀνασυγκροτήσεως, ἢ καθιέρωσις ἐργατικῆς θητείας καὶ προσωπικῆς ἐργασίας. Τὸ μέτρον τοῦτο, ἐνῶ θὰ συντελέσῃ τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἀμβλυσιν τοῦ προβλήματος τῆς χρηματοδοτήσεως, δοθέντος ὅτι μέγα μέρος τοῦ κόστους τῶν ἀναγκαίων ἔργων ἀντιπροσωπεύει ἀμοιβὴν ἐργασίας, δέον νὰ κριθῆ ἀφ' ἑτέρου ὡς ἀπολύτως δικαιολογημένον, δοθέντος ὅτι ἀποβλέπει εἰς τὴν διευκόλυσιν τῆς ἐκτελέσεως ἔργων μεγίστης κοινωνικῆς ὠφελείας. Ἡ διαπίστωσις αὕτη ἰσχύει ἐντελῶς ἰδιαιτέρα διὰ τὴν ἐλληνικὴν ὑπαιθρον, εἰς τὴν οἰκονομικὴν ἐξύψωσιν τῆς ὁποίας ἀποβλέπουν ἄλλως τε τὰ περισσότερα ἐκ τῶν ἔργων πλουτοπαραγωγικῆς ἀναπτύξεως, καὶ αἱ ἐργατικαὶ χεῖρες τῆς ὁποίας, πλεονάζουσαι ἐν γένει καὶ εἰδικῶς εἰς ὠρισμένας ἐποχὰς τοῦ ἔτους, εἶναι ἐπιβεβλημένον ν' ἀπασχοληθοῦν σύμφωνα μὲ τὴν κατεύθυνσιν ταύτην.

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΕΙΣ ΔΡΑΧΜΑΣ
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΕΩΣ

Ὑπὸ τὰς ἀνωτέρω διαγραφείσας προϋποθέσεις, κάθε ποσὸν τὸ ὁποῖον θὰ δύναται νὰ διαθέσῃ τὸ Κράτος πρὸς χρηματοδότησιν τῶν ἔργων ἀποκαταστάσεως καὶ πλουτοπαραγωγικῆς ἀναπτύξεως, θὰ εἶναι βεβαίως διαθέσιμον πρὸς πληρωμὴν τῶν δαπανῶν ἐσωτερικοῦ, ἤτοι δι' ἀγορὰν τῶν ὑλικῶν ἐκείνων, ποὺμποροῦν νὰ παραχθοῦν ἐντὸς τῆς χώρας, δι' ἀμοιβὴν ἐργασίας καθὼς καὶ διὰ διαφόρους ἄλλας δαπάνας. Ἀλλὰ τὸ ποσὸν τοῦτο καλύπτει μικρὸν μόνον ποσοστὸν τοῦ ὄγκου τῶν κεφαλαίων τὰ ὁποῖα θὰ πρέπη νὰ καταναλωθοῦν ἐντὸς τῆς χώρας.

Εἶναι φανερὸν ὅτι ἡ κυκλοφορία τόσον μεγάλου ὄγκου ἀγοραστικῆς δυνάμεως σημαίνει ἀναποφεύκτως ἓνα νέον νομισματικὸν πληθωρισμὸν, ἐφ' ὅσον ἡ πρόσθετος αὕτη ἀγοραστικὴ δύναμις δὲν θὰ εἶναι δυνατὸν νὰ κατευθυνθῇ πρὸς τὰ ἀγαθὰ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα χρειάζεται. Κατὰ συνέπειαν θὰ προκύψῃ ἀνάγκη προσθέτου εἰσαγωγῆς ἀγαθῶν, τὰ ὁποῖα θὰ χρειασθοῦν ἐκεῖνοι ποὺ θ' ἀποκτήσουν τὴν νέαν ταύτην ἀγοραστικὴν δύναμιν. Καὶ ἐπειδὴ τὰς δραχμὰς ταύτας θ' ἀποκτήσουν τὰ πρόσωπα, ποὺ θὰ ἐργασθοῦν εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν ἔργων ἢ τὴν παραγωγὴν τῶν ὑλικῶν, ἀπαιτεῖται ἡ διενέργεια εἰδικῆς ἐρεῦνης, μὲ σκοπὸν τὸν προσδιορισμὸν τοῦ τρόπου τῆς διαθέσεως τῆς ἀγοραστικῆς δυνάμεως ποὺ θ' ἀποκτήσουν τὰ πρόσωπα ταῦτα.

Ἐκ τῆς ἐρεῦνης ταύτης θὰ πρέπη νὰ προκύψῃ, ὡς πρῶτον συμπέρασμα, ὁ ἀκριβὴς ἀριθμὸς τῶν προσώπων ποὺ θ' ἀπασχοληθοῦν εἰς τὴν παραγωγὴν, μεταφορὰν κ.λ.π. τῶν

διαφόρων υλικών και την κατασκευήν και συντήρησιν τῶν ἔργων ἀνασυγκροτήσεως, καθὼς και τὰ ποσὰ δραχμῶν ποῦ θὰ διατίθενται κατ' ἔτος διὰ τὴν ἀμοιβὴν τῶν προσώπων τούτων, κατὰ κατηγορίας εἰδικεύσεώς των (ὑπάλληλοι, μηχανοτεχνίται, ἐργάται ἀνειδίκευτοι κ.λ.π.).

Διὰ τὸν προσδιορισμὸν τοῦ τρόπου τῆς διαθέσεως τοῦ εἰσοδήματος τῶν προσώπων τούτων και, κατὰ συνέπειαν, και τῶν ἀναγκῶν εἰς ἀγαθὰ καταναλώσεως, δεόν νὰ ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ συνολικὴ ἐτησίαι ἀμοιβὴ τῶν ἐργατῶν και ὑπαλλήλων, κατὰ κατηγορίας ἀπασχολήσεώς των, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὰ ποσοστὰ διαθέσεως τοῦ εἰσοδήματος μιᾶς ἐργατικῆς οἰκογενείας ἢ οἰκογενείας ὑπαλλήλου, διὰ διατροφὴν, ἱματισμὸν, κατοικίαν, φωτισμὸν-θέρμανσιν και ἄλλας ἀνάγκας.

Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ποσοστῶν τούτων και τῶν τιμῶν τῶν ἀναγκαιούτων εἰδῶν καταναλώσεως, θὰ εἶναι δυνατὸν νὰ προσδιορισθῆ μὲ μεγάλην προσέγγισιν ὁ ὄγκος τῶν ἀγαθῶν καταναλώσεως, τὰ ὁποῖα θὰ πρέπη νὰ διαθέτῃ ἡ χώρα πρὸς ἀπορρόφησιν τῆς προσθέτου ἀγοραστικῆς δυνάμεως, ποῦ θὰ δημιουργηθῆ ἐκ τῆς εἰς δραχμὰς χρηματοδοτήσεως τῶν ἔργων ἀποκαταστάσεως και ἀναπτύξεως.

Παραλλήλως, μία εἰδικὴ ἔρευνα ἀναγκαιοῖ ἐπίσης διὰ τὸν προσδιορισμὸν τῶν εἰσαχθησομένων, κατὰ τελευταίαν ἀνάλυσιν, πρῶτων και βοηθητικῶν ὑλῶν, ποῦ ἀπαιτοῦνται διὰ τὴν ἐντὸς τῆς χώρας παραγωγὴν τῶν εἰδῶν ἱματισμοῦ, τὰ ὁποῖα θὰ χρειασθῆ τὸ σύνολον τῶν προσώπων τούτων.

Αἱ ἀνάγκαι αὗται εἰς ἀγαθὰ καταναλώσεως θὰ πρέπη βέβαια νὰ συσχετισθοῦν μὲ τὸ σύνολον τῶν προβλεπομένων, ὡς ἀπαραιτήτων, εἰσαγωγῶν τοιούτων ἀγαθῶν ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς, πρὸς συντήρησιν τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ κατὰ τὰ ἀμέσως προσεχῆ ἔτη, διὰ τὸν τελικὸν προσδιορισμὸν τῶν εἰσαγωγῶν τούτων, μετ' ἔκπτωσιν τῶν ποσοτήτων ἐκείνων, τὰς ὁποίας ἡ ἐθνικὴ μας παραγωγή θὰ εἶναι εἰς θέσιν προοδευτικῶς νὰ μᾶς προμηθεύσῃ.

Εἶναι φανερὸν οὕτως, ὅτι κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἐφαρμογῆς ἐνὸς προγράμματος ἀνασυγκροτήσεως, αἱ ἀνάγκαι τῆς χώρας εἰς ἀγαθὰ καταναλώσεως θὰ εἶναι αἰσθητῶς ἀνώ-

τεραι τῶν συνήθων τοιούτων, τὰ δ' ἐντεῦθεν προκύπτοντα κενὰ θὰ πρέπη νὰ καλυφθοῦν δι' εἰσαγωγῶν, πράγμα ποῦ σημαίνει ὅτι τὰ κεφάλαια ποῦ θὰ διατεθοῦν εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν εἶναι σημαντικῶς μεγαλύτερα ἐκείνων, τὰ ὅποια προσδιορίζει μία πρώτη ἔρευνα τοῦ προβλήματος. Μὲ τὴν προοδευτικὴν ὁμως συμπλήρωσιν τῶν ἔργων ἀποκαταστάσεως καὶ ἀναπτύξεως τῆς παραγωγικῆς μας δραστηριότητος, ἡ χώρα θὰ τείνη εἰς τὸ ν' ἀποκτήσῃ μεγαλυτέραν ἐπάρκειαν εἰς τὸ πεδῖον τοῦτο.

Ἀθῆναι, 18 Ἰανουαρίου 1947.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ

- 1. Τὸ πρόβλημα τοῦ ἀργύρου.**— Συμβολή εἰς τὴν ἔρευναν τῶν προβλημάτων τῆς παγκοσμίου κρίσεως, σελ. 36, Ἀθῆναι 1934. Ἀνατύπωσις ἐκ τῆς «Ἐπιθεωρήσεως Κοινωνικῆς καὶ Δημοσίας Οἰκονομικῆς», ἔτος Β', τεῦχος 3.
- 2. Ἡ ἐνεργειακὴ οἰκονομία τῆς Ἑλλάδος.**— Ὑδραυλικαὶ δυνάμεις — λιγνίται, σελ. 18+303, Ἀθῆναι 1944.
- 3. Ἡ ἠλεκτροκίνησις τῶν σιδηροδρόμων,** εἰς «Βιομηχανικὴν Ἐπιθεώρησιν», τεῦχος 124 (1945).
- 4. Ὁ τόπος ἐγκαταστάσεως τῶν βιομηχανιῶν.**— Θεωρία καὶ ἱστορικὴ ἐξέλιξις, σελ. 80, Ἀθῆναι 1945.
- 5. Βιομηχανικαὶ δυνατότητες καὶ ἐνεργειακὴ πολιτικὴ ἐν Ἑλλάδι.**— σελ. 17+211, Ἀθῆναι 1945.
- 6. Ἐνίσχυσις τῆς παραγωγικῆς δραστηριότητος,** εἰς «Πολιτικὴν Ἐπιθεώρησιν», ἔτος Β', τεῦχ. 1-2 (1946).
- 7. Σκέψεις ἐπὶ τῶν ἐθνικῶν μας διεκδικήσεων καὶ τῶν ἐπανορθώσεων,** σελ. 26, Ἀθῆναι 1946, ἀνατ. ἐκ τῆς «Βιομηχανικῆς Ἐπιθεωρήσεως», τεῦχ. 137.